

T.C.

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ

GÜRÇAN KAYA

MART 2014

ONAY SAYFASI

Tez Başlığı: Olumlu Miras Sözleşmesi

Tezi Hazırlayan: Gürcan KAYA

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı:

Prof. Dr. Mehmet YAZICI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Bu tezin yüksek lisans derecesi elde etmek için gerekli koşulları sağladığımı onaylarım.

Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU

Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

Bu tez, tarafımdan incelenmiş olup yüksek lisans tezi olarak uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Bilge Öztan

Tez Danışmanı

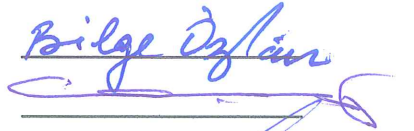

Tez Jüri Tarihi: 27.03.2014

Tez Jüri Üyeleri:

Prof. Dr. Bilge ÖZTAN (Çankaya Üniv.)

Prof. Dr. Cemal OĞUZ (Gazi Üniv.)

Yrd. Doç. Dr. Gamze TURAN BAŞARA (Çankaya Üniv.)

ÇANKAYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.

Adı Soyadı: Gürcan KAYA

İmzası:

Tarih: 27.03.2014

ÖZET
OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ

KAYA, Gürcan

Yüksek Lisans Tezi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bilge ÖZTAN

Mart 2014, 112 Sayfa

Olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanın karşı taraf veya üçüncü şahıs yararına terekesine ilişkin olarak, ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu miras sözleşmesi olarak tanımlanır.

Bu sözleşme, aynı zamanda mirasbırakan ile yapılan ölüme bağlı bir sözleşmedir. Yani bu sözleşmeler akdi ölüme bağlı tasarruflardır.

Olumlu miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem, yani sözleşme olduğu için kural olarak mirasbırakan yaptığı miras sözleşmesinden tek taraflı bir beyanla istediği zaman dönemez. İstisnalar hariç, bu sözleşmenin değiştirilmesi veya tümüyle ortadan kaldırılması ancak tarafların anlaşmasıyla mümkün olabilir.

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesi ile Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinden anlaşılacağı üzere, mirasçı atayabilir ve belirli mal bırakabilir. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde ifade edilen tasarruflar örnek niteliğindedir, sınırlayıcı özellikte değildir. Başka bir deyişle mirasbırakan, mirasçı ataması ve mal vasiyeti dışında örnek olarak mükellefiyet yükleyebilir, mirasın paylaşımına ilişkin bazı esas ve kurallar koyabilir, vakıf kurabilir, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin edebilir vb.

Mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesi yapabilmesi için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olması aynı zamanda kısıtlı olmaması gerekir.(TMK m. 503) Ancak miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan karşı taraf açısından ehliyet, genel ehliyet kurallarına tabidir.

Olumlu miras sözleşmesi, Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir.

Sözleşmesinin yapılmış olması, mirasbırakanın, miras sözleşmesinin konusuna giren hususlarda, sağlararası ya da ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkını engellemez. Bu sebeple mirasbırakan, sözleşme konusu malvarlığı üzerinde ölünceye kadar serbestçe tasarruf edebilir. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca, mirasbırakanın, miras sözleşmesinden sonra yaptığı, miras sözleşmesi ile bağdaşmayan ölüme bağlı veya sağlararası ivazsız (karşılıksız) tasarruflarına sözleşmenin karşı tarafı ya da lehtar, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir. Sonradan yapılan ölüme bağlı tasarrufun, vasiyetname ya da miras sözleşmesi olmasının bir önemi yoktur.

Mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinde yaptığı tasarruf, saklı paylı mirasçılardan, saklı paylarını aşılırsa, bu mirasçılar, mirasbırakanın tasarrufunun, ihlal edilen kısımla orantılı olarak tenkisini talep ve dava edebilir. (TMK m. 560 vd.)

Miras sözleşmesindeki değişiklik, yine miras sözleşmesinin şekline ve ehliyet kurallarına uygun olarak, resmi şekilde olmalıdır.

Miras sözleşmesi, tarafların anlaşması ile ortadan kaldırılabilir. (TMK m. 546)

Olumlu miras sözleşmesi bazı hallerde kanun gereği kendiliğinden ortadan kalkarken, bazı hallerde de tek taraflı olarak sona erdirilebilmektedir.

Son olarak olumlu miras sözleşmesi, Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesindeki sebeplere dayanarak, iptal davası açmak suretiyle iptal ettirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Miras sözleşmesi, olumlu, sözleşme, miras hukuku.

ABSTRACT¹
POSITIVE TESTAMENTARY CONTRACT

KAYA, Gürcan

Master Thesis

Graduate School of Social Sciences

Department of Private Law

Supervisor: Prof. Dr. Bilge ÖZTAN

March 2014, 112 Pages

Positive testamentary contract is defined as the testamentary contract in which the legator makes testamentary disposition in accordance with his/her heritage for the benefit of the opposing party and the third person.

This contract is an agreement that is made with the legator at the same time. Namely, these agreements are savings based on the contractual deaths.

As the positive testamentary contract is a bilateral legal transaction, namely an agreement, the legator, as a rule, cannot break the testamentary contract he/she has made whenever he/she wants. with a one-sided statement. Apart from the exceptions, providing that the parties agree, it can be possible for this agreement to be changed or eliminated completely.

As can be understood from 527th article of Turkish Civil Code, the legator can assign a inheritor and leave a property as a legacy with the positive testamentary contract. However, the mentioned savings in 527th article of Turkish Civil Code are exemplary, are not in the restrictive quality. In other words, the legator can impose an obligation as exemplarily, impose some principles and rules regarding the partition of the inheritance, found an organization, assign an executor apart from the assignment of inheritor and general legacy.

¹ Gürcan Kaya, Olumlu Miras Sözleşmesi (Yüksek Lisans Tezi), Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s. iii'den Özet çev. Ercan Öztürk

The legator needs to have the capacity to distinguish in order to make a positive testamentary contract and be of full age and needs not to be restrictive. (Turkish Civil Code, 503rd article). The competency is subject to the general competency rules in terms of the opposite party who has not made testamentary disposition with the testamentary contract.

Positive testamentary contract should be arranged as a formal will in accordance with 545. Clause of Turkish Civil Code.

The fact that the agreement was made doesn't prevent the right of the legator to make saving that is inter vivos or testamentary disposition in the cases that are within the frame of the agreement. Therefore, the legator can make savings on his/her assets mentioned in the agreement freely till he/she dies. However, in accordance with 572/2nd article of Turkish Civil Code, after the death of the legator, the opposing part of the agreement or the beneficiary can oppose the testamentary disposition or inter vivos gratuitous savings that don't comply with the testamentary contract and that was done after the testamentary contract. The testamentary disposition that was made afterwards has no importance as a will or a testamentary contract.

The savings that the legator makes in the positive testamentary contract exceed the reserved portion of the inheritors with reserved portion, these inheritors can demand and sue the abatement of the savings of the legator in accordance with the violated part. (560th article of Turkish Civil Code)

The change in the testamentary contract should comply with the form of the testamentary contract and competency rules again and should be formal.

The testamentary contract can be eliminated with the agreement of the parties. (546th clause of Turkish Civil Code)

Positive testamentary contract can be removed by itself in some cases; whereas, in some cases, they can be terminated one-sidedly.

Lastly, positive testamentary contract can be cancelled based on the reasons in 557th clause of Turkish Civil Code thereby an action for nullity is taken.

Keywords: Testamentary contract, positive, testamentary law.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL BULUNMADIĞINA İLİŞKİN SAYFA.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	xiii
GİRİŞ.....	1

BÖLÜM I

GENEL OLARAK OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ

I. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI HUKUKİ NİTELİĞİ

KONUSU ve TÜRLERİ.....	2
A. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tanımı.....	2
B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	3
C. Olumlu Miras Sözleşmesinin Konusu.....	4
1. Genel Olarak.....	4
2. Üçüncü Kişi Yararına Olumlu Miras Sözleşmesi.....	7
D. Olumlu Miras Sözleşmesinin Türleri.....	9
1. Tarafların Birbirlerine Yönelik Bağlayıcı Ölüme Bağlı Tasarruf Yapıp Yapmadıklarına Göre.....	9
a. Tek Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri.....	9
b. İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri.....	9
c. Çok Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri.....	11
2. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Sağlararası Bir Borç Altına Girip Girmediğine Göre.....	11
a. İvazlı Olumlu Miras Sözleşmesi.....	11
b. İvazsız Olumlu Miras Sözleşmesi.....	12
II. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNDE EHLİYET ve ŞEKİL.....	12
A. Olumlu Miras Sözleşmesini Yapma Ehliyeti.....	12

1. Mirasbırakanın Ehliyeti.....	12
2. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyeti.....	15
3. Ehliyetsizliğinin Sonuçları.....	18
a. Mirasbırakanın Ehliyetsizliğinin Sonuçları.....	18
b. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyetsizliğinin Sonuçları.....	22
B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Şekli.....	23
1. Tek ve İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinin Şekli.....	23
a. Tek Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinde Şekil.....	24
b. İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinde Şekil.....	26
2. Olumlu Miras Sözleşmesinin Saklanması Tevdi ve Açılması..	26
3. Şekle Aykırılığın Sonucu.....	27
a. Mirasbırakan Henüz Hayattayken.....	28
b. Mirasbırakan Hayatta Değilken.....	29
III. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN OLUMSUZ MİRAS SÖZLEŞESİ ve VASİYETNAME ile KARŞILAŞTIRILMASI.....	29
A. Olumlu Miras Sözleşmesi İle Olumsuz Miras (Mirastan Feragat) Sözleşmesinin Karşılaştırılması.....	30
B. Olumlu Miras Sözleşmesi İle Vasiyetnamenin Karşılaştırılması.....	30
IV. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN YORUMU.....	31
V. 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNU ile 743 SAYILI TÜRK KANUNU MEDENİSİ'nde OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ.....	35

BÖLÜM II

OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

I. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI BAĞLAMASI.....	36
II. SÖZLEŞME SONRASI MİRASBIRAKANIN TASARRUF HAKKI.....	38
A. Mirasbırakanın Tasarruf Hakkının Devam Etmesi.....	38
B. Mirasbırakanın İkinci Olumlu Miras Sözleşmesi Yapması.....	49
C. Mirasbırakanın Olumlu Miras Sözleşmesine Aykırı Olan Tasarrufları.....	40
1. Sözleşmeye Aykırı Olan Ölüme Bağlı Tasarruflar.....	40
2. Sözleşmeye Aykırı Olan Bağışlamalar.....	40

3. Sözleşmeye Aykırı Olan Sağlararası İvazlı Tasarruflar.....	41
4.Sözleşme Konusu Mirasın veya Malın İsraf Edilmesi Yok Edilmesi ya da Zarar Verilmesi.....	42
5. Mirasbırakanın Sağlığında Mallarını Devretmesi.....	43

BÖLÜM III

OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ ve SONA ERMESİ

I.OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ.....	45
II. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ.....	45
A. Olumlu Miras Sözleşmesinin Kendiliğinden (Kanun Gereği) Sona Ermesi.....	46
1.Lehine Ölümüne Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirasbırakandan Önce Ölmesi.....	45
2.Evliliğin Boşanma veya Butlan Nedeniyle Sona Ermesi.....	47
3.Lehine Ölümüne Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirastan Yoksun Olmasını Gerektiren Bir Nedenin Olması.....	49
4.Bozucu Şartın Gerçekleşmesi veya Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi.....	50
a. Bozucu Şartın Gerçekleşmesi.....	50
b. Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi.....	50
B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tarafların Anlaşması İle Sona Ermesi.....	51
C. Sözleşmedeki Tek Taraflı İşlem Niteliğini Taşıyan Tasarrufların Sona Erdirilmesi.....	52
D. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi (Miras Sözleşmesinden Dönme).....	53
1.Tarafların Dönme Hakkını Sözleşmede Açık Olarak Saklı Tutması.....	53
2.Mirasçılıktan Çıkarma Sebebinin Varlığı Halinde Dönme.....	53
3.Sağlararası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Dönme.....	57
E. Olumlu Miras Sözleşmesinde Yokluk.....	58

F. Olumlu Miras Sözleşmesine İlişkin Olarak Açılacak İptal ve Tenkis Davaları.....	59
1. Olumlu Miras Sözleşmesinin İptali.....	59
a. İptal Nedenleri.....	59
aa. Ehliyetsizlik.....	59
bb. Şekil Noksanlığı.....	62
cc. İrade Sakatlıkları.....	63
aaa. Yanılma (Hata).....	63
bbb. Aldatma (Hile).....	67
ccc. Korkutma veya Zorlama (Tehdit ya da Cebir).....	69
dd. İrade Sakatlığına İlişkin Özel Haller.....	72
aaa. Zihni Kayıt.....	72
bbb. Latife Beyanı.....	73
ccc. Muvazaa.....	74
ddd. Aşırı Yararlanma (Gabin).....	75
ee. Hukuka veya Ahlaka Aykırılık.....	77
b. İptal Davası.....	80
aa. Tanım.....	80
bb. Hukuki Niteliği.....	80
cc. Tarafları.....	81
aaa. Davacı Taraf.....	81
bbb. Davalı Taraf.....	83
dd. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	83
ee. İspat.....	84
ff. Davanın Açılacağı Süreler.....	85
aaa. Bir Yıllık Süre.....	86
bbb. On Yıllık Süre.....	87
ccc. Yirmi Yıllık Süre.....	87
gg. Daimi Defi Hakkı.....	88
hh. Sonuçları.....	89
2. Olumlu Miras Sözleşmesine İlişkin Olarak Açılacak Tenkis Davası	92

a. Tenkis Nedenleri.....	92
aa.Sözleşmeye Aykırı Olan Ölüme Bağlı	
Tasarruflar.....	92
bb.Sözleşmeye Aykırı Olan Bağışlamalar.....	94
cc.Sözleşme Konusu Tasarrufun Mirasçılarının Saklı	
Paylarını İhlal Etmesi.....	96
dd.Sözleşme Konusunun Mirasbırakanın Sonradan	
Oluşan Aile Hukuku İlişkilerinden Etkilenmesi.....	97
b. Tenkis Davası.....	97
aa. Tanım.....	97
bb. Tarafları.....	98
aaa. Davacı Taraf.....	98
bbb. Davalı Taraf.....	100
cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	100
dd. Davanın Açılabileceği Süreler.....	101
ee. Daimi Defi Hakkı.....	102
ff. Sonuçları.....	102
SONUÇ.....	104
KAYNAKÇA.....	109

KISALTMALAR

TBK.: Türk Borçlar Kanunu

bkz.: Bakınız

C. : Cilt

E. : Esas

EMK. : Eski Medeni Kanun

HD: Hukuk Dairesi

HGK: Hukuk Genel Kurulu

HMK: Hukuk Muhakemeleri Kanunu

HUMK: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

İİK: İcra İflas Kanunu

İMK: İsviçre Medeni Kanunu

K. : Karar

m. : madde

MHÖK: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

TMK: Türk Medeni Kanunu

S. : Sayı

s. : sayfa

vb.: ve benzeri

vd.: ve devamı

Yargıtay İBK: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu olumlu miras sözleşmesidir. Olumlu miras sözleşmesi 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde düzenlenmiş ve de *“Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Olumlu miras sözleşmesi genel olarak doktrinde; mirasbırakanın, karşı taraf veya üçüncü şahıs yararına terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu miras sözleşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Olumlu miras sözleşmesi konulu tez çalışmamızda incelemeye, olumlu miras sözleşmesinin tanımı, hukuki niteliği, konusu ve çeşitleri ile olumlu miras sözleşmesinde ehliyet ve şekil ile olumlu miras sözleşmesinin olumsuz miras sözleşesi ve vasiyetname ile karşılaştırılması hakkında bilgi verilerek başlanmıştır.

İkinci bölümde ise, olumlu miras sözleşmesi hükümlerinin sözleşmesinin taraflarını bağlaması, sözleşme sonrası mirasbırakanın tasarruf hakkı, sözleşme konusu tasarrufun mirasçılarının saklı paylarını ihlal etmesi ve yaptırımını ve de sözleşme konusunun mirasbırakanın sonradan oluşan aile hukuku ilişkilerinden etkilenmesi hususları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümde ise, olumlu miras sözleşmesinin değiştirilmesi ve sona ermesi ele alınarak, tez çalışması sonuçlandırılmıştır.

Olumlu miras sözleşmesinin düzenlenmesinde, 743 S. Türk Kanunu Medenisi (Mülga) ile 4721 S. Türk Medeni Kanunu arasında büyük benzerlik olduğundan, bu konular ele alınırken, 743 S. Türk Kanunu Medenisi (Mülga) dönemindeki doktrin ve yargı kararlarından da faydalanılmıştır.

BÖLÜM I

GENEL OLARAK OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ

I. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TANIMI HUKUKİ NİTELİĞİ KONUSU ve TÜRLERİ

A. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tanımı

Olumlu miras sözleşmesi doktrinde genel olarak; mirasbırakanın, karşı taraf veya üçüncü kişi yararına terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu miras sözleşmesi¹ olarak tanımlanır.

Olumlu miras sözleşmesinin kanunda nasıl yer aldığı üzerinde durmak faydalı olacaktır. Olumlu miras sözleşmesi 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde *“Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Olumlu miras sözleşmesi, miras sözleşmesinin iki türünden biridir. Miras sözleşmesi ise genel olarak doktrinde, mirasbırakan ile mirasçı veya üçüncü kişi arasında yapılan iki taraflı ölüme bağlı tasarruf olarak tanımlanır.²

¹ Oğuzman, K. (1995), Miras Hukuku, İstanbul, s. 130; Dural, M. (1980), Miras Sözleşmeleri (İsviçre Alman ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak), İstanbul, s. 30, 137; Dural, M., Öz, T. (2012), Türk Özel Hukuku Cilt Iv. Miras Hukuku, İstanbul, s. 96; Ayan, M., (2009), Miras Hukuku, Konya s. 87; Öztan, B., (2012) Miras Hukuku, Ankara s. 231, 234; Gençcan, Ö. U. (2011), Miras Hukuku, Ankara, s. 428; İşgüzar, H. (2003), Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler ve Yenilikler, Yetkin Yayınları, Ankara, s. 49; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., (2012), Miras Hukuku, İzmir, s. 255; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., (1989), Miras Hukuku, Ankara s. 137; Ayiter, N. (1964), Miras Hukuku, Ankara, s. 88; Kocayusufpaşaoğlu, N. (1987), Miras Hukuku, İstanbul, s. 128; Kocayusufpaşaoğlu, N. (1966), Miras Hukukuna Giriş, İstanbul, s. 110; Antalya, G. (2009), Miras Hukuku, İstanbul, s. 235; Turan, G. (2009), Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, Turhan Kitabevi, Ankara, s. 19; Şener, E. (1977), Miras Hukuku, Ankara, s. 325; Gençcan, Ö., U. (2007), 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İctihatlar, İlgili Mevzuat), Ankara, s. 3252.

Miras sözleşmesinin diğer türü ise olumsuz miras (mirastan feragat) sözleşmesidir.

Olumsuz miras sözleşmesi, mirasbırakan ile mirasçısı arasında, ivazlı ya da ivazsız olarak yapılan ve mirasçının beklenen bir hak niteliğinde bulunan mirasçılık sıfatından kısmen veya tamamen vazgeçmesidir.³

B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Hukuki Niteliği

Olumlu miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem, yani bir sözleşmedir.⁴ Başka bir anlatımla, mirasbırakan ile yapılan ölüme bağlı tasarrufların yer aldığı bir miras sözleşmedir.⁵

Olumlu miras sözleşmesi bir Borçlar Hukuku sözleşmesi değil, bir Miras Hukuku sözleşmesidir. Diğer bir anlatımla mirasbırakan bir borç altına girmez, sözleşmenin hüküm ve sonuçları mirasbırakanın ölümünden sonra doğar.⁶ Ancak

² Dural, M., s. 2; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 96; Oğuzman, K., s. 130; Antalya, G. (2009), Miras Hukuku, İstanbul, s. 149; Aybay, A., (2002), Miras Hukuku Dersleri, İstanbul, s. 36; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 230; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 200; İmre, Z., Erman, H. (2011), Miras Hukuku, İstanbul, s. 176; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 428; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 137; Gönensay, S., Birsen, K. (1963) ,Miras Hukuku, İstanbul, s. 40; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 128; Turan, G., s. 17; Yargıtay 2. HD, 15.06.1999 T., 4327/6804 (Kazancı İçtihat Programı).

³ Bıçakçı, L. (1999), Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul, s. 43; Oğuzman, K., s.166; Antalya, G. (2001), Mirastan Feragat Sözleşmesi, Alkım Yayınevi, İstanbul s. 28; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 238; Ayan, M., s. 87; Aybay, A., s. 37; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 137; Turan, G., s. 19; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3254.

⁴ Kılıçoğlu, A. M. (2012), Miras Hukuku, Ankara, s. 128; Aybay, A., s. 36; Öztan, B., s. 230; Dural, M., s. 23; Şener, E., Miras Hukuku, s. 318; Kaynar, R. (1978), Medeni Hukuk Dersleri, İstanbul, s. 144; Köprülü, B. (1985), Miras Hukuku Dersleri (Mirasçılar-Ölüme Bağlı Tasarruflar-Mirasın İntikali), İstanbul, s. 129; İmre, Z., Erman, H., s. 169, 176; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 149.

⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 176; Dural, M., s. 24; Aybay, A., s. 36; Köprülü, B., s. 130.

⁶ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 256; Dural, M., s. 24; Serozan, R, Engin, B. İ., S. 209; İmre, Z., Erman, H., s. 176; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Ayiter, N., s. 89; Oğuzman, K., s. 131.

Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi gereğince Türk Borçlar Kanunu'nun genel bölümündeki sözleşmeye ilişkin hükümleri, miras sözleşmesine uygun düştüğü ölçüde uygulanır.

Olumlu miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan, vasiyetten farklı olarak her iki tarafın da iradelerini beyan etmeleri gerekir.⁷ Yine bu sebepten mirasbırakan, kural olarak yaptığı miras sözleşmesinden tek taraflı bir beyanla istediği zaman dönemez.⁸ İstisnalar hariç, bu sözleşmenin değiştirilmesi veya tümüyle ortadan kaldırılması ancak tarafların anlaşmasıyla mümkün olabilir.⁹ Aybay'a göre vasiyetname yapabilme olanağı varken kanunun bir de miras sözleşmesi türünü kabul etmiş olmasının başat sebebi de budur.¹⁰

C. Olumlu Miras Sözleşmesinin Konusu

1. Genel Olarak

Türk Medeni Kanunu m. 527/1 "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" hükmü uyarınca, miras sözleşmesi ile mirasçı atamak veya mal vasiyeti yapmak mümkündür.

Kanun metninde mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesi ile yapabileceği ifade edilen ölüme bağlı tasarruflara yer verilmesi, tahdidi mi (sınırlayıcı) yoksa tadadi (örnekleyici) bir ifade midir? Yani mirasbırakan kanunda bahsi geçen tasarruflar dışında tasarruflarda bulunabilir mi, bulunamaz mı?

Alman Hukukunda olumlu miras sözleşmesinin konusunu oluşturan ölüme bağlı tasarruflar sınırlı olmasına¹¹ rağmen, İsviçre Türk Hukukunda böyle bir sınırlama yoktur.¹²

⁷ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 128.; Dural, M., s. 16; Ayan, M., s. 87; İmre, Z., Erman, H., s. 169.

⁸ Dural, M., s. 24; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 234; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429; Şener, E., Miras Hukuku, s. 318; İmre, Z., Erman, H., s. 169.

⁹ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 131; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 248; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 475; İmre, Z., Erman, H., s. 169.

¹⁰ Aybay, A., s. 36.

¹¹ Alman Mk'una Göre, Miras Sözleşmesi İle Yapılabilecek Olan Ölüme Bağlı Tasarruflar Mirasçı Ataması, Mal Vasiyeti ve Yükümlülüklerden İbaredir. (Naklen: İmre, Z., Erman, H.,

Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde belirtilen tasarruflar örnek niteliğindedir, sınırlayıcı değildir. Mirasçı ataması ve mal vasiyeti dışında da ölüme bağlı tasarruf yapma imkânı vardır.¹³ Bu husus anılan maddenin lafından da anlaşılabilir. Kanun koyucu, mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesi ile yapabileceği ölüme bağlı tasarruflara örnekler vermek suretiyle, örtülü olarak mirasbırakana bu konuda açık kapı bırakmıştır.

Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde belirtilen tasarruflar dışında, olumlu miras sözleşmesinde vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarmak gibi tek taraflı irade beyanı mahiyetinde tasarruflar da

s. 172); Alman Hukukunda Bgb 1941, 2278/ı'deki Sayımın Sınırlayıcı Olduğuna İlişkin Bkz. Soergel/Siebert, 1941, Bem. 1; 2278, Bem. 4; 2274, Vorbem. 7; Dittmann/Reimann/Bengel, 2274, Vorbem. 12 Ve 23; 2278, Bem. 17; Planck, 2278, Bem. 2c; Bgb-Rgrk (Kregel), 2278, Anm. 3; Firsching, Dnotz. 1954, s. 231-232; Von Lübtow, S. 400. (Naklen: Dural, M., s. 109).

¹² İsviçre Doktrininde Genel Olarak Benimsenmiş Olan Görüşe Göre, Miras Sözleşmesi İle Yapılabilecek Olan Ölüme Bağlı Tasarruflar Örnek Niteliğindedir. (Naklen: İmre, Z., Erman, H., s. 172); Henrici, Zsr. 33, s. 15; Tour, Art. 481, Vorbem. 10; Art. 494, N. 6; Escher, Art. 494, Vorbem. 3 (Naklen: Dural, M., s. 109); Tuor, Ccs s. 341, Gauthier, s.12 Ve Jdt 1944 I 488, Bge 96 Iı 281 = Jdt 1972, Bge 101 Iı 305=Jdt 1977 I 313, Jdt 1980 I 309 (Naklen: Oğuzman, K., s. 130).

¹³ Dural, M., s. 109; İmre, Z., Erman, H., s. 172; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 137; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; Dalamanlı, L. (1983), Miras Hukuku ve Tatbikati, İstanbul, s. 315; Ayiter, N., s. 89; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190, 238; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 136; Aybay, A., s. 37, 40; Ayan, M., s. 93, 110; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 395; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 210; Hatemi, H. (2004), Miras Hukuku, İstanbul, s. 93; Özmen, İ. (2006), Eski & Yeni Açıklamalı İçtihatlı Miras Hukuku Davaları, Ankara, s. 560; Ayiter, N., S. 89; Turan, G., s. 25; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255, 210.

yer alabilir.¹⁴ Bu tasarruflar resmi vasiyetname şekil şartlarını haiz olduklarından geçerlidirler.¹⁵

Bazı yazarlar, vakıf kurma gibi tek taraflı işlemlerin vasiyetname ile düzenlenmesinin, olumlu miras sözleşmesinde düzenlenmesinden daha uygun ve isabetli olduğunu savunmuştur.¹⁶

Türk Medeni Kanunu m. 527/1 “*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*” hükmü uyarınca mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir kimseye, onu mirasçı atamadan belirli bir mal bırakarak ölüme bağlı bir tasarrufta bulunabilir. Başka bir deyişle vasiyet sözleşmesi yapabilir.

Mal vasiyeti, intifa hakkı vasiyeti, organ ve doku vasiyeti, alt vasiyet, seçimlik vasiyet, irat vasiyeti, alacak vasiyeti, borçtan kurtarma (ibra) vasiyeti, tedarik etme vasiyeti, sigorta vasiyeti vasiyet sözleşmesine (belirli mal bırakma) örnek gösterilebilir.¹⁷

Mirasbırakan, belirli bir ya da birden fazla kişiyi külli halef sıfatıyla kendisine mirasçı olarak atayabilir (mirasçı nasbı)¹⁸ ya da ölüme bağlı tasarrufla atamış olduğu mirasçının veya kendisine belirli mal vasiyet olunan kimsenin, herhangi bir sebeple bu sıfatları kazanamaması halinde, onun yerine geçecek bir ya da birkaç kişiyi tayin edebilir (yedek mirasçı atama).¹⁹

¹⁴ Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; İmre, Z., Erman, H., s. 172; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Oğuzman, K., s. 130, 138; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

¹⁵ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Ayiter, N., s. 89; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

¹⁶ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 137; Serozan, R, Engin, B. İ. (2012), Miras Hukuku, Ankara, s. 287.

¹⁷ Özmen, İ., s. 580, 581; İmre, Z., Erman, H., s. 120, 123, 125, 126; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 262, 263; Baygın, C. (2005), Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Ankara, s. 197.

¹⁸ Ayan, M., s. 93; Dural, M., s. 30; Özmen, İ., s. 574; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 258; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 399; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 191

¹⁹ Özmen, İ., s. 593; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 234; Ayan, M., s. 102; Köprülü, B., S. 183.

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufu ile mirasçı veya vasiyet alacaklısı tayin ettiği kişiye, bunların ölümü halinde veya belli bir süre sonra ya da belli bir şartın gerçekleşmesi ile mirası veya vasiyet ettiği şeyi üçüncü bir kişiye devretme borcu da yükleyebilir (art mirasçı atama).²⁰

Mirasbırakan, Türk Medeni Kanunu m 295/1 “*Tanıma, babanın, nüfus memuruna veya mahkemeye yazılı başvurusu ya da resmi senette veya vasiyetnamesinde yapacağı beyanla olur.*” hükmü çerçevesinde, olumlu miras sözleşmesi ile evlilik dışı çocuğunu dahi tanıyabilir.²¹

Olumlu miras sözleşmesi mirasbırakan ile yapılan ölüme bağlı bir sözleşme olduğundan,²² mirasçının miras payını temlik amacı ile diğer bir mirasçı veya üçüncü bir kişi ile yaptığı sözleşme, (TMK m. 677, 678) bir miras sözleşmesi değildir. Yine mirasbırakanın yaptığı sağlararası sözleşmeler, hayat sigortası da miras sözleşmesi kapsamında değildir.²³

Bütün bunların yanı sıra, sadece miras sözleşmesi ile yapılabilecek tek ölüme bağlı tasarruf ise mirastan feragat sözleşmesidir.²⁴

2. Üçüncü Kişi Yararına Olumlu Miras Sözleşmesi

Mirasbırakanın, karşı tarafla yaptığı olumlu miras sözleşmesiyle bir üçüncü kişiyi mirasçı veya vasiyet alacaklısı atadığı sözleşmeye üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesi denir.²⁵

²⁰ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 235; Özmen, İ., s. 593; Ayan, M., s. 103; Gençan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 406.

²¹ Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; İmre, Z., Erman, H., s. 172; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190.

²² Dural, M., s. 24; Aybay, A., s. 36; Köprülü, B., s. 130; İmre, Z., Erman, H., s. 176.

²³ İmre, Z., Erman, H., s. 176.

²⁴ Aybay, A., s. 40; Hatemi, H., s. 93; Dural, M., s. 106; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, 11.02.1959 T., 16/14 (Kazancı İçtihat Programı); Serozan, R, Engin, B. İ., s. 287; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 135.

²⁵ Dural, M., s. 31; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98; Öztan, B., s. 234; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 208; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 256; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 238.

Üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesine örnek olarak, mirasbırakan A'nın B ile yaptığı olumlu miras sözleşmesiyle B'ye arabasını, sözleşmeye katılmayan üçüncü kişi olan C'ye de evini vasiyet etmesi gösterilebilir.

Üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesinde, üçüncü kişinin sözleşmeye katılması gerekmez. Hatta bu işlemeyen haberdar olması bile geçerlilik şartı olarak aranmaz.²⁶

Üçüncü kişinin olumlu miras sözleşmesinde yer alabilmesi için fiil ehliyetine sahip olması gerekmediği gibi, canlı olarak dahi bulunması gerekmez. Gelecekte doğabilecek biri dahi bu sözleşmede lehtar olabilir.²⁷ Örnek olarak, mirasbırakan A'nın henüz doğmamış arkadaşı B'nin gelecekteki çocuğuna mal vasiyetinde bulunması gösterilebilir.

Mirasbırakan, üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesinde karşı taraf lehine tasarruf yapmadan, sadece üçüncü şahıs lehine tasarrufta bulunarak da bu sözleşmeyi yapabilir.²⁸

Mirasbırakan, miras sözleşmesi ile karşı tarafa bağlı iken üçüncü kişiye bağlanmaz. Başka bir deyişle, mirasbırakan ile karşı taraf üçüncü kişinin rızası gerekmeksizin bu sözleşmeyi sonlandırabilir.²⁹ Ancak mirasbırakan tek başına ne karşı taraf için ne de üçüncü kişi için sözleşmeyi sonlandıramaz.³⁰

Dural'a göre üçüncü kişi kendi rızası olmaksızın olumlu miras sözleşmesinin sonlandırılmamasını istiyorsa, mirasbırakan ile birlikte yeniden bir miras sözleşmesi yapmalıdır.³¹ Ancak her halde, karşı taraf ya da mirasbırakan üçüncü kişiden önce

²⁶ Dural, M., s. 31.

²⁷ Serozan, R., s. 118; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135.

²⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 175; Dural, M., s. 31; Uyar, T., s. 571; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135.

²⁹ Dural, M., s. 31; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Serozan, R. (1979), Sağlıklararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma, İstanbul, s. 117; Öztan, B., s. 234; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135.

³⁰ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 209; Dural, M., s. 31, 24; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 234; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429.

³¹ Dural, M., s. 32.

ölürse, sözleşme artık kesin olarak geçerli olacak ve hayatta kalan sözleşmeden dönecektir.³²

D. Olumlu Miras Sözleşmesinin Türleri

1. Tarafların Birbirlerine Yönelik Bağlayıcı Ölümüne Bağlı Tasarruf Yapıp Yapmadıklarına Göre

a. Tek Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri

Tek taraflı miras sözleşmelerinde, taraflardan sadece biri terekesi üzerinde mirasbırakan sıfatı ile bağlayıcı ölümüne bağlı tasarrufta bulunmaktadır. Bu durumda karşı taraf sadece mirasbırakanın iradesini kabul etmektedir.³³ Başka bir deyişle, karşı taraf, sözleşmeye lehtar sıfatıyla katılır ve herhangi bir ölümüne bağlı tasarruf yapmaz.³⁴

Çoğu halde miras sözleşmeleri tek taraflıdır.³⁵

b. İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri

İki taraflı olumlu miras sözleşmesi, iki tarafın da terekesi üzerinde mirasbırakan sıfatı ile bağlayıcı ölümüne bağlı tasarrufta bulunduğu miras sözleşmesidir.³⁶

İki taraflı olumlu miras sözleşmelerine, yakın dostların ya da karı-kocanın birbirlerini mirasçı atadıkları miras sözleşmesi örnek olarak gösterilebilir.

İki taraflı olumlu miras sözleşmesinde tarafların her biri vasiyetçi, mirasçı veya lehine vasiyet yapılan kişidir.³⁷

³² İmre, Z., Erman, H., s. 175; Serozan, R., s. 117; Dural, M., s. 32; Öztan, B., s. 234.

³³ Dural, M., s. 44; Ayan, M., s. 88; İmre, Z., Erman, H., s. 173; Oğuzman, K., s. 133; Öztan, B., s. 234; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98; Şener, E., Miras Hukuku, s. 319; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 235.

³⁴ Ayan, M., s. 88; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 235; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255.

³⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 173.

³⁶ Oğuzman, K., s. 133; İmre, Z., Erman, H., s. 173; Ayan, M., S. 88; Dural, M., s. 45; Öztan, B., s. 235; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 236.

Olumlu miras sözleşmesinin iki taraflı sayılabilmesi için, her iki tarafın da yaptığı ölüme bağlı tasarrufun bağlayıcı olması gerekir.³⁸ Şöyle ki, taraflardan biri vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tek taraflı irade beyanında bulunduğu miras sözleşmesi yine bir taraflı sayılır.

İki taraflı miras sözleşmesinde taraflar üçüncü kişi yararına da tasarrufta bulunabilirler. Ancak bu halde bağlayıcılık, sadece tarafların birbirlerine karşı olduğundan, tarafların birinin ölmesi sözleşmeden dönme imkânını ortadan kaldırır.³⁹

İki taraflı olumlu miras sözleşmesi ile iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler birbirlerinden farklıdırlar. Birinci fark; iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde her iki taraf da borç altına girerken, iki taraflı olumlu miras sözleşmelerinde mirasbırakan borç altına girmez. Ancak sözleşmenin hükümleri mirasbırakanın ölümünden sonra doğar.⁴⁰

İkinci fark ise; iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde bir sözleşme sonucunda iki taraf borç altına girerlerken, iki taraflı olumlu miras sözleşmelerinde birbirinden bağımsız iki sözleşme vardır. Ancak bunlar bir sözleşme içinde yer aldıklarından tek sözleşme gibi görünürler. Bu açıdan arada bir karşılıklılık ilişkisi olmadığından sözleşmelerin birindeki geçersizlik, kural olarak diğerini etkilemez.⁴¹

İki taraflı olumlu miras sözleşmesine çoğu kez eşler arasında rastlanır. Eşler yaptıkları miras sözleşmesi ile birbirlerini karşılıklı olarak mirasçı atayabilirler.⁴²

Hatemi ise, İsviçre - Türk hukukunda müşterek vasiyetnamenin kabul edilmemesi, kanunun yeterince açık olmaması ve ölenin mirasçılarının zararına

³⁷ Öztan, B., s. 235; İmre, Z., Erman, H., s. 173.

³⁸ Dural, M., s. 45; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98.

³⁹ Dural, M., s. 31, 45; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Öztan, B., s. 234; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Serozan, R., s. 117.

⁴⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 173, 176; Dural, M., s. 45; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Ayiter, N., s. 89; Oğuzman, K., s. 131.

⁴¹ Öztan, B., s. 235; Dural, M., s. 46; İmre, Z., Erman, H., s. 173; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255.

⁴² İmre, Z., Erman, H., s. 173; Ayan, M., s. 88.

olabilmesi sebepleri ile genellikle öğretilerde kabul görmüş olan iki taraflı miras sözleşmelerinin, kabul edilmemesi gerektiği görüşündedir.⁴³

c. Çok Taraflı Olumlu Miras Sözleşmeleri

Çok taraflı olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanın, birden fazla mirasbırakan ya da karşı taraf ile yaptığı miras sözleşmesidir.⁴⁴

Çok taraflı olumlu miras sözleşmesini düzenleyen ya da engelleyen yasa maddesi yoktur. Bu sebeple olumlu miras sözleşmesi ile ilgili maddeler kıyasen uygulanabilir. Dolayısıyla bu sözleşme tipi, hem iki taraflı hem de tek taraflı olarak düzenlenebileceği gibi ivazlı ya da ivazsız olarak da düzenlenebilir.

2. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Sağlararası Bir Borç Altına Girip Girmediğine Göre

a. İvazlı Olumlu Miras Sözleşmesi

İvazlı olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufa karşılık, diğer tarafın da bir sağlararası borç altına girmesidir.⁴⁵

Örnek olarak A, B'yi olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı atıyor, B de A'ya sağlararası ivaz olarak bir daire verme borcu altına giriyor aynı sözleşmede.

Mirasbırakan tarafından ivazlı olumlu miras sözleşmesi, bir karşı edim elde etmek amacıyla yapılırsa dahi, karma bir hukuki işlem niteliğini almaz. Sözleşme, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm doğuracağından hala bir ölüme bağlı tasarruf olarak kalır. İvaz, olumlu miras sözleşmesinden bağımsızdır ve ölüme bağlı tasarrufun saikidir, zorunlu unsuru değil.⁴⁶ İvazsız olumlu miras sözleşmesinde

⁴³ Hatemi, H., s. 87.

⁴⁴ Dural, M., s. 48; Öztan, B., s. 232; Şener, E., Miras Hukuku, s. 322.

⁴⁵ Serozan, R. (1979), Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma, İstanbul, s. 101; İmre, Z., Erman, H., s. 174; Oğuzman, K., s. 133; Dural, M., s. 50; Ayan, M., s. 88; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 99; Öztan, B., s. 235; İnan, A. N., Ertuş, Ş., Albaş, H., s. 255; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 209; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 237.

⁴⁶ Dural, M., s. 50.

olduğu gibi mirasbırakan bir borç altına girmemektedir ve karşı taraf, mirasbırakanın ölümünden sonrası için bir hak iktisap eder.⁴⁷

Hatemi ise, mirasbırakanın muvazaalı olumlu miras sözleşmeleri ile saklı paylı mirasçuları muhataraya (tehlikeye) maruz bırakabilmesi, murisin ölümünde borca batık olup olmayacağı kestirilemeyen terekesi için sağlığında bir ivaz almasının, bu ivazı veren karşı taraf için akit adaletine aykırı bir dengesizlik yaratması ve mirasçılarının malı olan terekeyi vaat etmenin doğru olmaması sebepleri ile olumlu miras sözleşmesinin ivazlı olmasının hukuken caiz olmasını, ivazın sadece “ölünceye kadar bakma” edimi ile sınırlı olmasını savunmuştur.⁴⁸

b. İvazsız Olumlu Miras Sözleşmesi

İvazsız olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunurken, karşı tarafın lehine yapılan tasarrufu sadece kabul ettiği ve bu tasarrufun karşılığında herhangi bir sağlararası edim yükümü altına girmediği miras sözleşmesidir.⁴⁹

II. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNDE EHLİYET ve ŞEKİL

A. Olumlu Miras Sözleşmesini Yapma Ehliyeti

1.Mirasbırakanın Ehliyeti

Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir. (TMK m. 503)

Eski (mülga) Medeni Kanunumuz olan 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nin miras sözleşmesindeki ehliyeteye ilişkin 450. maddesinde “*Miras mukavelesi, yapabilmek için, yapanın reşit olması şarttır.*” ibaresi yer alıyordu. Bu sebeple ayırt etme gücüne sahip olmayanların ve kısıtlıların miras sözleşmesi yapabileceğine

⁴⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 176; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Ayiter, N., s. 89; Oğuzman, K., s. 131; Dural, M., s. 50.

⁴⁸ Hatemi, H., s. 85.

⁴⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 174; Oğuzman, K., s. 133; Dural, M., s. 49; Ayan, M., s. 88; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 99; Öztan, B., s. 235; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 209; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 237.

ilişkin tartışmalar yapıyordu. Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesi bu konulara açıklık getirerek tartışmaları sonlandırmıştır.⁵⁰

Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesinden anlaşılacağı üzere miras sözleşmesi yapmak için tam ehliyetli olmak gerekir. Bunun yanı sıra mahkemece ergin kılınmış kimseler de miras sözleşmesi yapabilir.⁵¹

Sınırlı ehliyetli bir kimse de mirasbırakan olarak miras sözleşmesi yapabilir. Çünkü Türk Medeni Kanunu'nun 429. maddesinde kendisine yasal danışman atanan bir kişinin yasal danışmanının oyunun gerek olduğu sınırlı sayıdaki konular arasında ölüme bağlı tasarruflardan söz edilmemiştir.⁵²

Olumlu miras sözleşmesinde, ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakan için temsil geçerli değildir. Mirasbırakan, sözleşmenin düzenlenmesi anında bizzat bulunmak zorundadır.⁵³ Çünkü ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı, kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır.⁵⁴

Tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsizler kanuni temsilcileri aracılığıyla bile miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunamazlar.⁵⁵

Kısıtlı, miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunamaz. Ölüme bağlı tasarruflarda temsil geçerli olmadığından, temsilci veya vekil de bunu yapmaya

⁵⁰ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 59; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 168, 255; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Turan, G., s. 172; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 130; Özmen, İ., s. 453.

⁵¹ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 169; Turan, G., s. 172; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57, 99; Dural, M., s. 57; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 130; Özmen, İ., s. 454; Öztan, B., s. 174; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 169; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; İmre, Z., Erman, H., s. 63.

⁵² Öztan, B., s. 174; Özmen, İ., s. 456; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; İmre, Z., Erman, H., s. 63; Ayan, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 180.

⁵³ Öztan, B., s. 232; 232; Özmen, İ., s. 456, 551; Ayan, M., s. 75; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 228; Yargıtay 2. HD T:14.05.2007 E:2007/6349 K:2007/7938 (Meşe İçtihat Programı).

⁵⁴ Özmen, İ., s. 456, 551; Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170.

⁵⁵ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75; Gönensay, S., Birsen, K., s. 43

yetkili değildir.⁵⁶ Ancak İsviçre’de ayırt etme gücüne sahip kısıtlı mirasbırakanın, yasal temsilcisinin onayı ile olumlu miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunabileceği kabul edilir.⁵⁷

Türk Medeni Kanunu’nun 503. maddesinde belirtilen miras sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin özel kural, sadece miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafa yani mirasbırakana özgü özel bir ehliyet kuralıdır.⁵⁸

Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf, sağlararası işlemler için geçerli genel işlem ehliyetine ilişkin hükümlere tabidir. (TMK m. 16)⁵⁹

Türk Medeni Kanunu’nun 503. maddesindeki şartlar, miras sözleşmesinin bağlayıcı tasarrufları yönünden aranır.⁶⁰ Bir başka deyişle, mirasbırakanın tam ehliyetli olması, miras sözleşmesinin bağlayıcı, tek taraflı olarak serbestçe dönülemeyen içeriğinin geçerliliği için şarttır. Buna karşılık, miras sözleşmesinin tek taraflı, her zaman geri dönülebilen içeriği yönünden, mirasbırakanın vasiyetname yapma ehliyetine sahip olması, yani on beş yaşını doldurmuş ve ayırt etme gücüne sahip olması yeterlidir. (TMK m. 502)

Miras sözleşmesinde ehliyetle ilişkin öne çıkan en önemli şart ayırt etme gücüdür.⁶¹ Mirasbırakanın makul surette hareket etme yeteneğinin bulunması onun ayırt etme gücünün varsayılması için yeterlidir. Ayrıca yapılan tasarrufun mantıklı ve amaca uygun olması aranmaz.⁶² Ayırt etme gücünün sözleşmenin yapıldığı anda

⁵⁶ İmre, Z., Erman, H., s. 61; Dural, M., s. 61; Öztan, B., s. 174; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 169, 276; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 181; Ayan, M., s. 75.

⁵⁷ Bkz. Breitschmid, Basler Kommentar, Zgb 467/68 N 5. (Naklen: Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238).

⁵⁸ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175, 185; Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75; Dural, M., s. 68.

⁵⁹ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Dural, M., s. 53, 68; Öztan, B., s. 175; İmre, Z., Erman, H., s. 62; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75.

⁶⁰ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 178; Dural, M., s. 67; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238.

⁶¹ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 276.

⁶² Dural, M., s. 55.

bulunması yeterli ve gereklidir. Daha sonrasında veya öncesinde olup olmadığının bir önemi yoktur.⁶³

Miras sözleşmesinin bağlayıcı olması, ayırt etme gücünün varlığı ya da yokluğu konusunda daha dikkatli olmayı gerektirir. Dural, bu hususta mirasbırakanın yaptığı tasarrufların sadece anlam ve sonuçlarını değil, bunun yanı sıra sözleşmenin bağlayıcı olmasını da kavraması, bunun da bilincinde olması gerektiği görüşündedir.⁶⁴ Ancak mirasbırakanın, miras sözleşmesinin bağlayıcı olup olmadığını bilmesi tamamen içsel bir durum olup, bunun mahkemece tespit edilmesi tamamen imkânsızdır. Dolayısıyla bu hususun aranmasından ziyade, objektif kıstaslarla ölçülebilecek ayırt etme gücünün varlığı ile yetinilmesinin daha isabetli olacağı söylenebilir.

2. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyeti

Miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf açısından ehliyet, genel ehliyet kurallarına tabidir.⁶⁵ Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesinde ifade edilen miras sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin özel kural, sadece miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakana özgü bir ehliyet kuralıdır.⁶⁶

İki taraf da miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunuyorsa yani iki taraflı olumlu miras sözleşmesi söz konusu ise, karşı taraf da ölüme bağlı tasarrufta

⁶³ Özmen, İ., s. 657; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 276; Dural, M., s. 55; Köprülü, B., s. 234; Özüğür, A. İ. (2009), Türk Medeni Kanunundan Önce ve Sonra Miras Hukuku, Ankara, s. 578.

⁶⁴ Dural, M., s. 55.

⁶⁵ Serozan, R., Engin, B. İ., s. 238; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Dural, M., s. 53, 68; Öztan, B., s. 175; İmre, Z., Erman, H., s. 62; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 141; Ayan, M., s. 75; Özmen, İ., s. 456.

⁶⁶ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 238; Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 141; Ayan, M., s. 75.

bulduğundan Türk Medeni Kanunu m. 503 uyarınca getirilen ehliyet kuralları onun için de aranacaktır.⁶⁷

Olumlu miras sözleşmesindeki ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf tam ehliyetsiz ve vesayet altında ise, vasinin vesayet organları olan sulh ve asliye hukuk hâkimlerinin izinlerini alarak bu sözleşmeyi yapması gerekir. (TMK m. 463/5) Tam ehliyetsiz velayet altında ise, veli vesayet organlarının izinleri gerekmeksizin olumlu miras sözleşmesini yapabilir.⁶⁸ Tam ehliyetsiz şayet tek başına olumlu miras sözleşmesi yaparsa, ister velayet ister vesayet altında olsun sözleşme kesin hükümsüzdür.(TMK m. 15)

Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf tam ehliyetli ise, ölüme bağlı tasarrufların tersine, sağlararası işlemlerde temsil ve vekâlet geçerli olduğundan sözleşmeyi bir temsilci aracılığıyla da yapabilir.⁶⁹

Sınırlı ehliyetsiz vesayet altındaysa, miras sözleşmesi ile kendisini sağlararası bir borç altına sokuyorsa, yani tek taraflı ivazlı olumlu miras sözleşmesi söz konusuysa vasinin rızası ve ayrıca vesayet organları olan sulh ve asliye hukuk hâkimlerinin izinlerini almalıdır. (TMK m. 463/5) Sınırlı ehliyetsiz velayet altında ise, velinin rızası yeterli olup vesayet organlarının izinleri gerekmez.⁷⁰ Bunun yanı sıra ayırt etme gücüne sahip sınırlı ehliyetsiz, kendisi lehine mirasbırakan tarafından yapılan, kendisini borç altına sokmayan ölüme bağlı bağışlamayı yani tek taraflı ivazsız olumlu miras sözleşmesini kabul ettiğini beyan edebilir. Bu işlemi tek başına

⁶⁷ Dural, M., s. 54; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 186; Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58, 99; Ayan, M., s. 75.

⁶⁸ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Dural, M., s. 69; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; Ayan, M., s. 75; Öztan, B., s. 175.

⁶⁹ Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144; Ayan, M., s. 75; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170.

⁷⁰ Turan, G., s. 172; İmre, Z., Erman, H., s. 62; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Dural, M., s. 65, 68; Öztan, B., s. 175, 178; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 238; İmre, Z., Erman, H., s. 62; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; Ayan, M., s. 75.

yapabilir ve bu şekilde sözleşme geçerlidir.(TMK m. 16)⁷¹ Ayrıca sınırlı ehliyetsiz, bizzat borç altına girmediği takdirde, üçüncü kişi lehine olumlu miras sözleşmesinde mirasbırakanın karşısında taraf olarak da yer alabilir.⁷²

Doktrinde sınırlı ehliyetsizin mirasçı atanmayı tek başına kabulünün geçerli olup olmadığı tartışmalıdır. Çünkü mirasçı atanmanın, sınırlı ehliyetsiz açısından karşılıksız kazandırma olup olmadığı net değildir. Mirasbırakan vefat ettiğinde pasifleri, aktiflerinden fazla olabilir ve dolayısıyla atanmış mirasçı mirasbırakanın borçlarından şahsen ve sınırsız bir şekilde sorumlu olacağından sınırlı ehliyetsiz aslında borç altına girmiş olabilecektir. Baskın görüşe göre,⁷³ mirasçı atanmış sınırlı ehliyetsiz, mirasbırakanın ölümünde tam fiil ehliyetini kazanmışsa kendisi, aksi halde yasal temsilcisi mirasçılık sıfatını reddedebileceği için, sözleşme geçerlidir. Karşı görüşe göre ise,⁷⁴ mirasçı atanmış kişi tereke borçlarından sorumlu olabileceği için yasal temsilcinin izni olmadıkça işlem geçersizdir.

⁷¹ Dural, M., s. 70; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 141; İmre, Z., Erman, H., s. 62; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; Ayan, M., s. 75.

⁷² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; Dural, M., s. 70.

⁷³ Druey, 12, N. 27, Honzell/Vogt/Geiser (Breitschmid), Art. 468, N. 6, Weimar, N. Art. 468, N. 15 (Naklen: Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185); İsviçre Hukuku İçin Bkz. Henrici, Zsr. 33, S. 155, Beck, s. 56, Picononi, Auslegung, s. 66, Escher, Art. 468, N. 7, Tour, Art 468, N. 12, Alman Hukuku İçin Bkz. Planck, 2275, Bem. 3, Leopold, s. 251, Dittman/Reimann/Bengel, 2275, Bem. 8, Staudinger/Dittman, 2275, Bem. 9, Lange/Kuchinke, S. 296; Kipp/Coing, s. 121, Firsching, Bnotz. 1954, s. 231, Bartholomeyczik/Schlüter, s. 147, Brox, Rdnr. 100, Palandt, 2275, Bem. 4. (Naklen: Dural, M., S. 70); Alman Hukuku İçin Bkz. Kipp/Coing, 17, II, 3, S. 82-83, Bartholomeyczik, 25, II, 2, s. 131, Strohal, 44, I, s. 252, Palandt/Rechenmacher, 2275, 4, Planck/Greiff, Kommentar Zum Bürgerlichen Gesetzbuch, V, Band, Erbrecht, 4. Aufl., Berlin Und Leipzig 1930, 2275, 3 (Naklen: Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 142); Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 142 ; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58.

⁷⁴ Escher, Art. 468, N. 7, Büttiker, s. 47, 76, Piotet, s. 217 (Naklen: Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185); Tuor/Picononi, Art. 567, N. 4, Stooss, s. 36, Escher, Art. 571, N. 4, Kipp/Coing, 87, I, 2, s. 381 (Naklen: Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 143); Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185.

3. Ehliyetsizliğinin Sonuçları

a. Mirasbırakanın Ehliyetsizliğinin Sonuçları

Miras sözleşmesi ehliyet şartlarını taşımayan mirasbırakan tarafından yapılmışsa, bunun yaptırımı Türk Medeni Kanunu'nun 557/1 maddesi gereği mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar tarafından açılan iptal davasıdır.⁷⁵

Olumlu miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar, sözleşmeyle sadece menfaati zarar görenler değil, mirasbırakanın yasal ve iradi tasarruflarının yürürlüğe girmemesinden dolayı menfaati ihlal olanlardır.⁷⁶

Mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar, miras sözleşmesinin ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilmesini isteyebileceği gibi mirasbırakan da sağlığında bunu isteyebilir.⁷⁷ Ancak Medeni Kanunumuzda buna ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Mirasbırakanın bu imkânının, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesinde düzenlenen mirasbırakanın irade sakatlığına (yanılma, aldatma ve korkutma veya zorlama) karşı iptal davası açma hakkının, daha ağır olan ehliyetsizliğe kıyaslanmasından gelmekte olduğu kabul edilmektedir.⁷⁸ Serozan ve Engin, mirasbırakanın miras sözleşmesinin ehliyetsizlik sebebiyle iptalini davasız ve şekilsiz bizzat iptal edebileceğini savunmaktadırlar.⁷⁹ İmre ve Erman da ehliyetsizlik sebebi ile batıl olan miras sözleşmesinin, mirasbırakanı bağlamayacağı görüşündedirler.⁸⁰

⁷⁵ Dural, M., s. 78, 81; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 186; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; Öztan, B., s. 178; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144.

⁷⁶ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 343; İmre, Z., Erman, H., s. 203; Ayan, M., s. 129; Öztan, B., s. 221; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 508; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; İnan, A. N., Ertas, ř., Albaş, H., s. 287.

⁷⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Bıçakçı, L., s. 97; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Bıçakçı, L., s. 97; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Dural, M., s. 79; Ayan, M., s. 75.

⁷⁸ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Bıçakçı, L., s. 98; Dural, M., s. 79.

⁷⁹ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239.

⁸⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 181.

Mirasbırakan, sağlığında miras sözleşmesinin ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilmesini isteyebildiğinde, örnek olarak başka bir ölüme bağlı tasarrufta bulunabilmenin nn açabilir veya mirasçılarını kendi ölümünden sonra dava açma zahmetinden kurtarabilir.⁸¹

Mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar, Türk Medeni Kanunu 559.maddesindeki süreler ile bağlı iken, mirasbırakan bu sürelerle bağlı olmaksızın, hayatta olduğu sürece ehliyetsizlik sebebi ile dava açabilir.⁸² çünkü ehliyetsizlik sebebi ile hükümsüz olan bir işlem bunu yapanı hiçbir surette bağlamaz.⁸³

Miras sözleşmeleri ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayıp, sadece sağlararası bir karşı edim borcu altına giren karşı tarafın da mirasbırakanın ehliyetsizliğini ileri sürerek, mirasbırakanın sağlığında iptal davası açma hakkı vardır.⁸⁴

Olumlu miras sözleşmesi diğer ölüme bağlı tasarruflar gibi kendiliğinden geçersiz olmaz. şayet süresi içinde, ehliyetsizlik sebebiyle ilgili kişiler tarafından iptal davası açılmaz ve dava sonucunda sözleşme iptal edilmez ise olumlu miras sözleşmesi geçerliliğini devam ettirir.⁸⁵ Bunun sebebi ise, mirasbırakanın son isteklerine saygı gösteren ilgililerin, ölüme bağlı tasarruftaki şartların birinin eksikliğine rağmen, bu isteklerin gerçekleşmesini sağlayabilmelerine imkân tanımaktır.⁸⁶

⁸¹ Dural, M., z, T., Miras Hukuku, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Dural, M., s. 79.

⁸² Bıçakçı, L., s. 98; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Dural, M., z, T., Miras Hukuku, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Dural, M., s. 80.

⁸³ İmre, Z., Erman, H., s. 181.

⁸⁴ Dural, M., z, T., Miras Hukuku, s. 103; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Ayan, M., s. 75.

⁸⁵ İnan, A. N., Ertaş, ř., Albaş, H., s. 276; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; Bıçakçı, L., s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 341; ztan, B., s. 221; Oğuzman, K., s. 189; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 168; Gönensay, S., Birsen, K., s. 45.

⁸⁶ İmre, Z., Erman, H., s. 64, 192; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 361; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı); Gençcan, . U., Miras Hukuku, s. 510.

Olumlu miras sözleşmesinde irade sakatlığı meydana geldiğinde, mirasbırakanın bir yıllık bilinçli hareketsizliği (TMK m. 504/1) sözleşmeyi geçerli hale getirirken, ehliyetsizlik durumunda bu durum söz konusu olmaz.⁸⁷ Mirasbırakan olumlu miras sözleşmesini beğeniyor ve kabul ediyorsa, sözleşme ehliyetine sahip olduktan, yani TMK'nın 503. maddesinde yer alan şartları taşımaya başladıktan sonra sözleşmeyi yeniden yapmak zorundadır.⁸⁸

Yasal mirasçılarının olumlu miras sözleşmesini iptal etmek istediklerinde genelde başvurdukları yol, mirasbırakanın sözleşmeyi düzenlediği tarihte ehliyetsiz olduğu iddiasıdır.⁸⁹

Mirasbırakanın ayırt etme gücünün bulunmadığını iddia eden taraf, iddiasını ispat etmelidir. Her türlü delil ile mirasbırakanın ehliyetsizliği ispatlanabilir.⁹⁰

İsviçre Federal Mahkemesine göre, mirasbırakanın sözleşmenin yapıldığı andaki ayırt etme gücünün bulunmamasının kesin olarak ispatı gerekli değildir. Ciddi kuşklar doğurabilecek olguların varlığı yeterlidir.⁹¹

Yargıtay'a göre ise, mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip olup olmadığının ispatı kesin olmalıdır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, Adli Tıp raporunda mirasbırakanın ayırt etme gücünün yüksek olasılıkla olmadığını belirtildiği halde vasiyetnameyi ehliyetsizlik sebebiyle iptal etmemiştir.⁹²

Bizce burada, mirasbırakanın iradesinin ayakta tutulması ile kanuni mirasçılarının ve çoğu zaman saklı pay sahibi mirasçılarının menfaatlerinin korunması yarışmaktadır. Bu bağlamda bizce üstün tutulması gereken mirasbırakanın iradesidir. Bu sebeple, Yargıtay'ın bu konudaki görüşünün isabetli olduğu söylenebilir.

Miras sözleşmesinin ehliyet şartlarının eksikliği sebebiyle iptal davası açmadan önce, çevrilme (tahvil-konversiyon) yoluyla, başka bir hukuki işlem ya da resmi vasiyetname olarak ayakta tutmanın mümkün olup olmayacağı araştırılıp tahvil

⁸⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 181; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 240; Dural, M., s. 80.

⁸⁸ Dural, M., s. 78; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 240; Ayan, M., s. 75.

⁸⁹ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239.

⁹⁰ Ayan, M., s. 130; Özmen, İ., s. 665; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 288; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 167; Dural, M., s. 55; Gönensay, S., Birsen, K., s. 46.

⁹¹ Bge 92 İı 327; 74 İı 205 (Naklen: Dural, M., s. 56).

⁹² Yargıtay HGK, 19.09.1956, 19/197 (Dural, M., s. 56).

edilebilir.⁹³ Örnek olarak, mirasbırakanın temsilci aracılığıyla yaptığı bir olumlu miras sözleşmesi, bu sözleşmede mirasbırakan açısından temsil olamayacağından geçersiz olabileceken, geçerli bir sağlararası işlem olan ölünceye kadar bakma ya da hayat şartı ile irat sözleşmesine veya miras payının hayatta devri sözleşmesine çevrilebilir.⁹⁴ Bunun yanı sıra, ayırt etme gücüne sahip olmaları şartıyla, 15 yaşını doldurmuş ya da kısıtlı olan kişilerin yapmış oldukları miras sözleşmelerinin, çevirme yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulmaları da mümkün olabilir.⁹⁵ Ancak bunun için mirasbırakanın iradesi önemlidir. Şöyle ki; mirasbırakan sözleşmedeki sakatlığı bilseydi, aynı tasarrufu vasiyetname olarak yapacak idiyse, çevirme mümkün olabileceken, vasiyetname olarak yapmayacak idiyse mümkün olmayacaktır.⁹⁶

Yargıtay 1973 yılındaki bir kararında, karşı tarafın miras sözleşmesindeki imza eksikliği sebebiyle resmi vasiyetname olarak kabul edilip edilemeyeceğinin incelenmesi yönünde karar vermiştir.⁹⁷

Federal Mahkeme, resmi vasiyetnamenin şekil şartlarına uyulmuş olması, miras sözleşmesi ile hedeflenen amacın vasiyetname ile elde edilebilmesi ve son olarak mirasbırakanın, miras sözleşmesinin geçersizliğini bilseydi, bir resmi vasiyetname yapacağıının anlaşılması, ancak mirasbırakanın bunu yapma imkânının olmaması şartlarının gerçekleşmesi halinde tahvilin yapılabileceğini öngörmektedir.⁹⁸

Belirtmekte fayda var ki, Öztan'ın da ifade ettiği gibi olumlu miras sözleşmesinin ehliyetsizlik sebebiyle iptaline, sözleşmenin resmi vasiyetname şeklinde yapılmasının zorunlu olması sebebiyle pek rastlanmaz.⁹⁹

⁹³ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Dural, M., S. 66; Özüğür, A. İ., s. 578.

⁹⁴ Dural, M., s. 66.

⁹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Dural, M., s. 66.

⁹⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Dural, M., s. 66.

⁹⁷ Yargıtay 2. HD 25.06.1973, 934/534 (Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103).

⁹⁸ Bge 46 İı 17 vd.; 76 İı 279.; Bge 93 İı 223 vd.; 76 İı 14 vd. (Naklen: Dural, M., s. 86; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, S. 104).

⁹⁹ Öztan, B., s. 178, 255.

b. Ölüme Bağlı Tasarrufta Bulunmayan Tarafın Ehliyetsizliğinin Sonuçları

Ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan kişinin ehliyetinin genel kurallara tabi olması gibi, ehliyetsizliğinin sonuçları bağlamında da genel kurallar geçerlidir.¹⁰⁰

Olumlu miras sözleşmesindeki ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan taraf tam ehliyetsiz ise sözleşme kesin hükümsüzdür. (TMK m. 15)¹⁰¹ Şayet sınırlı ehliyetsiz ise ve ivazlı bir olumlu miras sözleşmesi yapılmışsa; kanuni temsilci rıza verene kadar olumlu miras sözleşmesi askıda geçersizdir.¹⁰² Bu durumda mirasbırakan, sınırlı ehliyetsizin kanuni temsilcisine rızasını açıklaması için bir süre verir ya da mahkemeden bir süre tayin ettirir. Bu zaman zarfında yasal temsilci rıza verirse sözleşme geçerlilik kazanır, aksi halde yani susarsa veya rıza vermediğini beyan ederse, miras sözleşmesi kesin hükümsüz hale dönüşür. (TMK m. 343, 451)¹⁰³

Mirasbırakanın ehliyetsizliğinde, sözleşmeyi iptal davası ile geçersiz hale getirmek gerekirken; ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın ehliyetsizliği durumunda, sözleşme askıda hükümsüz ve sonrasında da kesin hükümsüzlük ile kendiliğinden geçersiz hale gelebilmektedir.

Piotet'e göre; ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın ehliyetsizliği durumunda sözleşmenin askıda hükümsüz ve sonrasında da kesin hükümsüz olması, miras sözleşmesinin bütünlüğü ile mirasbırakan ve karşı taraf arasındaki eşitliğe aykırıdır.¹⁰⁴ Ancak ehliyetsizlik halinde ana kuralın kesin hükümsüzlük olduğu ve karşı taraf açısından böyle bir istisna olmadığı, mirasbırakan ile karşı tarafın bu noktada farklı hükümlere tabi tutulmasının sözleşmenin niteliğinden kaynaklandığı dikkate alındığında Piotet'in görüşlerinin isabetsiz olduğu anlaşılacaktır.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Bıçakçı, L., s. 97; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Dural, M., s. 75; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

¹⁰¹ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Dural, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Bıçakçı, L., s. 97.

¹⁰² Öztan, B., s. 178; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Bıçakçı, L., s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

¹⁰³ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Dural, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Bıçakçı, L., s. 97; Öztan, B., s. 178.

¹⁰⁴ Piotet, 282,283 (Naklen: Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Dural, M., s. 76).

¹⁰⁵ Dural, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188.

İvazlı olumlu miras sözleşmesi, ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın ehliyetsizliği sonucunda kesin hükümsüz olduğunda, mirasbırakan aldığı ivazı geri verme borcu altına girer.¹⁰⁶ Bunun yanı sıra kesin hükümsüzlük durumunda, mirasbırakan karşı tarafa miras payını sağlığında devrederse, karşı taraf da devir borcu altına girer.¹⁰⁷

B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Şekli

1. Tek ve İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinin Şekli

Miras sözleşmeleri, bütün ölüme bağlı tasarruflarda olduğu gibi şekle bağlı bir sözleşmedir. Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince, olumlu miras sözleşmesi resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir.¹⁰⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesine göre, miras sözleşmesinin şekil yönünden geçerliliği, Türk Medeni Kanunu'nun 532. vd. maddelerindeki resmi vasiyetnameler için öngörülen şekil şartlarına uyulmuş olmasına bağlıdır.¹⁰⁹ Ancak vasiyetnamelerden farklı olarak, miras sözleşmeleri iki taraflı ölüme bağlı tasarruflar olduğundan şekil yönünden bazı farklılıklar mevcuttur. Bu sebeple, Türk Medeni Kanunu 545/2 "*Sözleşmenin tarafları, arzularını resmi memura aynı zamanda bildirirler ve düzenlenen sözleşmeyi memurun ve iki tanığın önünde imzalarlar.*" hükmü aradaki farkı vurgulamak için kanun metnine konulmuştur.¹¹⁰

Miras sözleşmesinin resmi şekilde düzenlenmesinin sebebi, mirasbırakanı bağlamasıdır. Şöyle ki mirasbırakan, sözleşme bağlayıcı olduğundan daha dikkatli

¹⁰⁶ Öztan, B., s. 178; Dural, M., s. 75; Bıçakçı, L., s. 97; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101.

¹⁰⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Dural, M., s. 75.

¹⁰⁸ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 129; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Ayan, M., s. 88; Berki, Ş. (1975), Miras Hukuku, Ankara, s. 85; Öztrak, İ. (1968), Miras Hukuku, Ankara, s. 45; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 374; Yargıtay 8. HD, 22.3.2004, 1530/2063 (Kazancı İçtihat Programı).

¹⁰⁹ Kaynar, R., s. 144; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 201; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 227.

¹¹⁰ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 227; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 201; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Özmen, İ., s. 551; Kaynar, R., s. 144.

olacak, karşı taraf da lehine yapılan ölüme bağlı tasarruflar için hukuki güvence altında olacak.¹¹¹

Türk Medeni Kanunu'nda tanıkların resmi vasiyetnameye katılması yönünden iki ayrı vasiyetname şekli yer almaktadır. Bunlar okuma yazma bilenler (TMK m. 534) ve bilmeyenlerin (TMK m. 535) düzenleyecekleri resmi vasiyetnamedir.

Miras sözleşmesinin düzenlenmesine ilişkin Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesinde ise sadece resmi vasiyetnameden söz edilmiş, ayrıca hangi tür vasiyetnamenin kastedildiği açıklanmamıştır. Bununla birlikte miras sözleşmesinin her iki tür resmi şekilden biriyle yapılabileceği kabul edilmektedir.¹¹²

a. Tek Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinde Şekil

Tek taraflı miras sözleşmelerinde, taraflardan sadece biri terekesi üzerinde mirasbırakan sıfatı ile bağlayıcı ölüme bağlı tasarrufta bulunmaktadır. Bu durumda karşı taraf sadece mirasbırakanın iradesini kabul etmektedir. Başka bir deyişle, karşı taraf, sözleşmeye lehtar sıfatıyla katılır.¹¹³

Tek taraflı olumlu miras sözleşmesine mirasbırakan sıfatıyla katılan açısından, başka bir deyişle sözleşmede ölüme bağlı tasarruf yapacak taraf açısından temsil geçerli değildir. Mirasbırakan, sözleşmenin düzenlenmesi anında bizzat bulunmak zorundadır.¹¹⁴ Sözleşmeye mirasbırakan sıfatıyla katılmayan, yani sözleşmede ölüme bağlı tasarrufta bulunmayacak olan taraf, iradesini temsilci vasıtasıyla açıklayabilir.¹¹⁵

¹¹¹ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 200; Özmen, İ., s. 550.

¹¹² Köprülü, B., s. 168; Ayan, M., s. 88.

¹¹³ Dural, M., s. 44; Ayan, M., s. 88; İmre, Z., Erman, H., s. 173; Oğuzman, K., s. 133; Öztan, B., s. 232; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98; Şener, E., Miras Hukuku, s. 319; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255.

¹¹⁴ Öztan, B., s. 175, 232; Özmen, İ., s. 551; Ayan, M., s. 75; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 228.

¹¹⁵ Özmen, İ., s. 551; Öztan, B., s. 175, 232; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58, 103; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144, 228; Ayan, M., s. 75, 79; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170.

Bütün bunlar ışığında anlatırsak; miras sözleşmesi yapmak isteyen taraflar veya ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan tarafın temsilcisi, iradelerini resmi memura sözlü veya yazılı olarak beyan ederler.¹¹⁶ Resmi memur Türk Medeni Kanunu'nun 532/2. maddesinde belirtildiği üzere sulh hukuk hâkimi, noter ya da kanun ile kendisine yetki verilmiş diğer görevlidir. Ancak uygulamada genellikle noterler aracılığıyla düzenlenir.

Taraflar, iradelerini resmi memura aynı zamanda (TMK m. 545/2) veya araya uzun bir zaman aralığı girmeksizin birbirlerini takiben beyan edebilirler. Noter, sözlü ya da yazılı olarak verilen bu beyanları formüle eder (TMK m. 533).¹¹⁷

Taraflar resmi memurun hazırladığı metni okurlar. Şayet okuma yazma bilmiyorlarsa veya okumak istemiyorlarsa, resmi memur metni tanıkların önünde okur, (TMK m. 535/1) bunun üzerine memur ile tanıklar huzurunda sözleşme taraflarca imzalanır. Resmi vasiyetnamenin aksine, tarafların metni tanıklar önünde imzalamaları, zorunludur ve geçerlilik şartıdır. (TMK m. 545/2)¹¹⁸

Olumlu miras sözleşmesi, resmi memur tarafından da tarih ve imza konularak onaylanır, taraflar iki tanık huzurunda okunan metnin iradelerine uygun olduğunu sözlü olarak açıklarlar. Tanıklar da söz konusu açıklamaların huzurlarında yapılmış olduğunu, sözleşmeye mirasbırakan olarak katılan kişiyi böyle bir tasarrufu yapmaya ehil gördüklerini yazar ve imzalarlar.¹¹⁹ Bunun yanı sıra olumlu miras sözleşmesinin düzenlenmesinde taraflar, okuma yazma bilmeyenlerin resmi şeklini seçmişse, tanıkların metnin resmi memur tarafından huzurlarında okunduğunu da yazmaları gerekir. (TMK m. 535/2)

¹¹⁶ Özmen, İ., s. 551; Öztan, B., s. 232; Ayan, M., s. 89; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 375; Köprülü, B., s. 167; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 155, 228; Palamut, M. (2004), Medeni Hukuk, İstanbul, s. 172.

¹¹⁷ Öztan, B., s. 232; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 375; Ayan, M., s. 89; Özmen, İ., s. 551; Köprülü, B., s. 167; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 155, 228; Palamut, M., s. 172.

¹¹⁸ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 375; Özmen, İ., s. 551; Ayan, M., s. 89; Öztan, B., s. 233.

¹¹⁹ Ayan, M., s. 89; Öztan, B., s. 233; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 375; Özmen, İ., s. 551.

b. İki Taraflı Olumlu Miras Sözleşmesinde Şekil

İki taraflı olumlu miras sözleşmesi, iki tarafın da terekesi üzerinde mirasbırakan sıfatı ile bağlayıcı ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu miras sözleşmesidir.¹²⁰

İki taraflı olumlu miras sözleşmesinde her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunduğundan, her iki taraf da sözleşmenin düzenlenmesi anında bizzat bulunmak zorundadırlar.¹²¹ Çünkü iradelerini temsilci vasıtasıyla açıklayamazlar.¹²² Diğer hususlar tek taraflı olumlu miras sözleşmesinde olduğu gibidir.

2. Olumlu Miras Sözleşmesinin Saklanması Tevdi ve Açılması

Olumlu miras sözleşmesi resmi vasiyetname şeklinde (TMK m. 545) resmi memur tarafından (TMK m. 532/1) düzenleneceğinden ve resmi memurun sulh hukuk hâkimi, noter veya kanun ile kendisine yetki verilmiş diğer görevli (TMK m. 532/2) olduğundan yukarıda bahsetmiştik.

Resmi vasiyetnameyi düzenleyen resmi memur, vasiyetnamenin aslını saklamakla yükümlüdür. (TMK m. 537) Ancak miras sözleşmesinin düzenlenme şeklini anlatan Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesinde, sözleşmenin resmi makamlarca saklanmasına ilişkin bir hüküm yer almamaktadır.¹²³

Olumlu miras sözleşmesi uygulamada genellikle noterler aracılığıyla düzenlendiğinden ve 1512 Sayılı Noterlik Kanunu'nun 84/2. maddesine göre, noterler düzenledikleri sözleşmelerin aslını resen saklamak zorunda olduklarından

¹²⁰ Dural, M., s. 45; İmre, Z., Erman, H., s. 173; Ayan, M., s. 88; Oğuzman, K., s. 133; Öztan, B., s. 235; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 98; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 208.

¹²¹ Ayan, M., s. 89; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Öztan, B., s. 232; Özmen, İ., s. 551.

¹²² Öztan, B., s. 232; 232; Özmen, İ., s. 456, 551; Ayan, M., s. 75; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 228.

¹²³ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 202; Özmen, İ., s. 552; Öztan, B., s. 233; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 106; Ayan, M., s. 89; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 230.

olumlu miras sözleşmesi genelde saklanır.¹²⁴ Fakat miras sözleşmesinin saklanıp saklanmaması, sözleşmenin geçerliliğini etkilemez.¹²⁵ Çünkü miras sözleşmesinin düzenlenme şeklini anlatan Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesinde böyle bir şekil şartı yer almamaktadır.

Resmi vasiyetnameler, Türk Medeni Kanunu'nun 595/1. maddesi uyarınca sulh hukuk hâkimine teslim edilir ve açılırken, olumlu miras sözleşmesinde bu durum söz konusu değildir. Çünkü miras sözleşmesi iki taraflı bir işlemdir ve bu nedenle lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulan kimse sözleşmeyi bilir ve elinde resmi bir suret bulunur.¹²⁶

Olumlu miras sözleşmesinin iki halde sulh hukuk hâkimine tevdi ve açılması kabul edilmelidir. Birincisi; üçüncü kişinin elinde miras sözleşmesinin bir suretinin olmayabileceği sebebiyle üçüncü kişi yararına miras sözleşmesi mevcutsa. İkincisi; vasiyetname hükümlerinin uygulanması gerektiğinden vasiyetname niteliğinde ölüme bağlı tasarrufların yer aldığı miras sözleşmesi söz konusuysa.¹²⁷ Olumlu miras sözleşmesinin anılan iki halde sulh hukuk hâkimine teslim edilmez ve açılmaz ise, sözleşme yine de geçerliliğini devam ettirecek, ancak sözleşme konusu tasarrufların tamamının ya da bir kısmının yerine getirilmesi tehlikeye girecektir.

3.Şekle Aykırılığın Sonucu

Şekil yönünden sakat olan bir miras sözleşmesinin, ehliyet yönünden sakat olduğundaki gibi tahvil (çevirme, konversiyon) yolu ile resmi vasiyetname olarak ayakta tutulması mümkündür.¹²⁸ Ehliyetsizlik başlığı altında bu konu incelendiğinden tekrara düşmemek için burada yer vermedik.

¹²⁴ Özmen, İ., s. 552; Öztan, B., s. 233; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 106; Ayan, M., s. 89; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 230; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 202.

¹²⁵ Öztan, B., s. 233; Özmen, İ., s. 552; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 106; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 230; Ayan, M., s. 89; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 202.

¹²⁶ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 230; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 106.

¹²⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 106.

¹²⁸ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224.

Ölüme bağlı tasarruflar, teknik şekil kurallarına aykırılık, Noter Kanunu'nda yer alan bir takım formalitelere aykırılık sebebiyle iptal edilmemeli, mirasbırakanın iradesi ön planda tutulmalıdır.¹²⁹ Bu doğrultudaki Yargıtay bir kararında¹³⁰ okuma yazma bilenlerin bilmeyenlere özgü yolla resmi vasiyetname yapmalarını, başka bir kararında da¹³¹ resmi vasiyetnamede tanıkların beyanlarını kendi el yazıları ile yazmamalarını geçersizlik nedeni saymamıştır. Diğer bir kararında da¹³² senedin vasiyetname şeklinde adlandırılmasının önem taşımadığını, unsurları mevcutsa işlemin miras sözleşmesi olarak nitelendirilmesi ve her iki irade açıklamasının geçerli kabulü tarafların son arzularına uygun bir yorum tarzı yapılması gerektiğine karar vermiştir.

Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince, olumlu miras sözleşmesi resmi vasiyetname şeklinde düzenlendiğinden, resmi vasiyetnameye ilişkin ilk iki Yargıtay kararının miras sözleşmeleri için de uygulanabileceği kabul edilmelidir.

a. Mirasbırakan Henüz Hayattayken

Mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanların miras sözleşmesinin şekle aykırılık sebebiyle iptal edilmesini isteyebileceği gibi mirasbırakan da sağlığında bunu isteyebilir¹³³

Taraflar şekle aykırılık sebebiyle, Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki süreler ile bağlı olmaksızın, hayatta oldukları sürece dava açabilirler.¹³⁴

¹²⁹ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 266; Özmen, İ., s. 663; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 285.

¹³⁰ Yargıtay İBK, 26.3.1962, E. 1958/23 K. 1962/3 (Kazancı İçtihat Programı).

¹³¹ Yargıtay İBK 28.02.1954 13/5 (Özmen, İ., S. 663; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., S. 285).

¹³² Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İçtihat Programı).

¹³³ İmre, Z., Erman, H., s. 177; Şener, E., Miras Hukuku, s. 331; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 186, 187; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 265; Dural, M., s. 99, 79.

¹³⁴ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 186; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239, 265; Bıçakçı, L., s. 97; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Dural, M., s. 99, 80.

Olumlu miras sözleşmesinde şekil kurallarına uyulmamasının yaptırımını diğer ölüme bağlı tasarruflarda olduğu gibi, sağlararası tasarruflardan farklı olarak kesin hükümsüzlük değil, iptal edilebilirliktir.¹³⁵

Doktrinde bazı yazarlar mirasbırakanın şekle aykırılıktan dolayı olumlu miras sözleşmesini iptal etmek için dava açmasının gerekmediğini, bunun için herhangi bir şekle bağlı olmayan, karşı tarafa ulaşması yeterli olan iptal bildiriminin yeterli olduğunu savunmaktadırlar.¹³⁶

Şekle aykırılık sadece sözleşmenin düzenlenmesine katılanlara veya yakınlarına bir kazandırma yapılmasında yer alıyorsa, yalnızca bu kazandırma iptal edilir, diğer ölüme bağlı tasarruflar geçerli kalmaya devam eder. (TMK m. 558/3)¹³⁷

b. Mirasbırakan Hayatta Değilken

Olumlu miras sözleşmesinde şekle aykırılık söz konusu olduğunda, mirasbırakanın vefatından sonra sözleşmenin hükümsüz olmasında menfaati olanlar iptal davası açabilirler.¹³⁸

Mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar, Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki süreler ile bağlı olarak, şekle aykırılık nedeniyle dava açabilirler.¹³⁹

III. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN OLUMSUZ MİRAS SÖZLEŞMESİ ve VASIYETNAME ile KARŞILAŞTIRILMASI

¹³⁵ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 187; Bıçakçı, L., s. 97;; Dural, M., s. 99, 79.

¹³⁶ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 265; İmre, Z., Erman, H., s. 177, 181.

¹³⁷ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 284; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 265; İmre, Z., Erman, H., s. 169; Ayan, M., s. 123; Özmen, İ., s. 662.

¹³⁸ Öztan, B., s. 256; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 266; İmre, Z., Erman, H., s. 177; Dural, M., s. 99, 78, 81; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 186.

¹³⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 177; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 266; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 187; Dural, M., s. 99, 80.

A. Olumlu Miras Sözleşmesi İle Olumsuz Miras (Mirastan Feragat) Sözleşmesinin Karşılaştırılması

Olumlu miras sözleşmesi ile olumsuz miras sözleşmesinin en önemli farkı amaçlarıdır. Şöyle ki; olumlu miras sözleşmesi ile mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufta bulunur, bir kişiyi mirasçı atar veya onun lehine mal vasiyeti yapar.¹⁴⁰ Ancak mirasçı, mirastan feragat sözleşmesi ile gelecekteki miras hakkından kısmen veya tamamen vazgeçmektedir.¹⁴¹

Dar anlamıyla mirastan feragat sözleşmesi, bir ölüme bağlı tasarruf değildir.¹⁴² Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesinde kendi malları üzerinde ölüme bağlı tasarrufta bulunurken;¹⁴³ mirastan feragat sözleşmesinde ise, ileride doğacak miras hakkından vazgeçen gelecekteki mirasçı ile bağlayıcı bir sözleşme imzalamaktadır.¹⁴⁴

Mirastan feragat ölüme bağlı bir tasarruf değil, sağlararası bir işlemdir. Ancak mirasbırakan açısından bir ölüme bağlı tasarruf söz konusudur.¹⁴⁵ Çünkü mirasbırakan, yasal mirasçılığı değiştirerek ve dolayısıyla gelecekteki bir miras hakkına son vererek terekesi üzerinde tasarruf imkânını genişletmektedir.¹⁴⁶

B. Olumlu Miras Sözleşmesi İle Vasiyetnamenin Karşılaştırılması

¹⁴⁰ Ayan, M., s. 87; Oğuzman, K., s. 133; Öztan, B., s. 230; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 200; Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 52.

¹⁴¹ Oğuzman, K., s. 133; Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 28, 52; Bıçakçı, L., S. 43 ;Ayan, M., s. 87; Aybay, A., s. 37; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 137.

¹⁴² Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 53; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 189

¹⁴³ Dural, M., s. 2; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 96; Oğuzman, K., s. 130; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 428; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 137; Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 53.

¹⁴⁴ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 137; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 189; Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 53, 28; Bıçakçı, L., s. 43, 51; Oğuzman, K., s.166; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 238; Ayan, M., s. 87; Aybay, A., s. 37; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255.

¹⁴⁵ Antalya, G., Mirastan Feragat Sözleşmesi, s. 53.

¹⁴⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 189.

Olumlu miras sözleşmesi ya da vasiyetname ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmak isteyen mirasbırakan, rızai ya da yasal temsil geçerli olmadığından, bu tasarrufu bizzat yapmak zorundadır.¹⁴⁷

Vasiyetname yapabilmek için on beş yaşını doldurmak ve ayırt etme gücüne sahip olmak ehliyet bakımından yeterliyken (TMK m. 502); olumlu miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarrufta bulunacak tarafın, tam ya da sınırlı ehliyetli olması gerekir. (TMK m. 503)¹⁴⁸

Vasiyetnamenin; el yazılı, resmi ve olağanüstü durumlarda sözlü olarak yapılması mümkünken; miras sözleşmesi, sadece resmi vasiyetname şeklinde düzenlenebilir.¹⁴⁹

Vasiyetname, karşı tarafa yöneltilmesi gerekmeyen tek taraflı bir irade açıklamasıyla yapılabilirken; olumlu miras sözleşmesi, (üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesi hariç) karşılıklı yöneltilmesi gerekli, iki irade açıklamasıyla yapılan bir hukuki işlem, başka bir deyişle sözleşmedir.¹⁵⁰

Vasiyetnamenin ölüm anına kadar her zaman geri alınabilmesi mümkünken; olumlu miras sözleşmesinden, tek taraflı dönülebilmesi kural olarak mümkün değildir.¹⁵¹

IV. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN YORUMU

Miras sözleşmelerinin yorumunda kural olarak Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinden kaynaklanan güven prensibi geçerlidir. Bunun sebebi, miras sözleşmelerinin iki taraflı irade beyanından oluşmasıdır.¹⁵²

¹⁴⁷ Öztan, B., s. 230; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 96; Dural, M., s. 15; Ayan, M., s. 89; Özmen, İ., s. 551.

¹⁴⁸ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 96; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 130; Özmen, İ., s. 454; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 255.

¹⁴⁹ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 129; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 97, 103; Ayan, M., s. 88; Dural, M., s. 16.

¹⁵⁰ Aybay, A., s. 36; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 97; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 128; Öztan, B., s. 230; Dural, M., s. 16, 23.

¹⁵¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 97; Dural, M., s. 16; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 234; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429.

Güven prensibine göre miras sözleşmesinin yorumu yapılırken, tarafların iradesinin ne olduğu değil de karşı tarafın içinde bulunduğu hal ve şartlara göre yapılan beyana orta zekâlı, vasat ve makul bir kimsenin ne anlam vermesi gerektiği araştırılır.¹⁵³

Miras sözleşmesinin yorumu yapılırken, vasiyetnamenin yorumlanmasına ilişkin kurallar, güven prensibi ile çatışmadıkları takdirde, miras sözleşmesine de uygulanabilirler.¹⁵⁴

Örnek olarak, Türk Medeni Kanunu m. 504/2 “*Ölüme bağlı tasarruflarda kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.*” Bu kural miras sözleşmesinde de uygulanabilir. Çünkü anılan hüküm ölüme bağlı tasarruflar başlığını taşıyan, ikinci bölümün birinci ayırımında yer almıştır.¹⁵⁵ Miras sözleşmesi güven ilkesi çerçevesinde uygulanacağından, Türk Medeni Kanunu’nun 504/2. maddesi ancak yanılma, karşı tarafça biliniyor veya bilinmesi gerekiyorsa uygulanabilir.¹⁵⁶

Olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı olmayan, yani vasiyetname niteliğinde olup tek taraflı irade beyanı ile geri alınabilen hükümlerinin yorumunda, güven prensibi uygulanmaz.¹⁵⁷ Çünkü bağlayıcı olmayan tasarruflar tek taraflı tasarruf olduklarından (vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek,

¹⁵² Öztan, B., s. 247; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, S. 571; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 445; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 217; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 327; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 252; Özmen, İ., s. 652; Hatemi, H., s. 109; Köprülü, B., s. 224; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 272.

¹⁵³ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 217; Öztan, B., s. 247; Özmen, İ., s. 652; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, s. 571; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 272.

¹⁵⁴ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 272; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 217; Özmen, İ., s. 652; Dural, M., s.117; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 252.

¹⁵⁵ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 272; Özmen, İ., S. 652.

¹⁵⁶ Özmen, İ., s. 652; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 272.

¹⁵⁷ Öztan, B., s. 247; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, s. 571; Dural, M., s.118; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 327; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 217.

mirasçılıktan çıkarma gibi) karşı tarafın güveninin korunmasına gerek yoktur. Bu sebeple olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcı olmayan tasarruflarının yorumunda irade prensibi uygulanır.¹⁵⁸

Olumlu miras sözleşmesinde, ayrıca üçüncü kişi lehine ölüme bağlı tasarruf yer alıyorsa ve bu tasarruf ile miras sözleşmesi arasında bir bağ varsa, bu tasarrufun miras sözleşmesine dâhil olduğu kabul edilir.¹⁵⁹ Aksi durumda, üçüncü kişi lehine olan tasarrufun tek taraflı bir hukuki işlem olduğu ve vasiyet gibi mirasbırakan tarafından geri alınabileceği kabul edilmelidir.¹⁶⁰

Miras sözleşmesinin yorumu yapılırken, vasiyetnamenin yorumlanmasına ilişkin kuralların güven prensibi ile örtüştükleri takdirde, miras sözleşmesine de uygulanabileceğini ifade etmiştik. Bu çerçevede içerisinde olumlu miras sözleşmesinde yorum, sözleşmenin yararına da yapılabilir. Sözleşme yararına yorum, favor testamenti kuralının, miras sözleşmesine uygulaması olan *favor pacti successoralis* ilkesinin sonucudur. Buna göre, sözleşmenin her iki tarafının, güven esaslarına göre mirasbırakanın beyanına vereceği anlam göz önüne alınır ve sözleşmeyi ayakta tutacak, tarafların çıkarlarına uygun yorum esas alınır.¹⁶¹

Miras sözleşmesinde, hukuksal işlemin yapıldığı andaki maddi ya da hukuksal durumlara göre yorum yapma kuralı, vasiyetin aksine mutlak olarak uygulanmaz. Güven ilkesi gereğince, sözleşme yapıldıktan sonra gerçekleşen bu değişiklik, miras sözleşmesinin taraflarının sözleşme ile elde etmek istedikleri ortak amaca uygun ise dikkate alınır, aksi halde değerlendirilmez.¹⁶²

Miras sözleşmesinde yapılan tasarrufun belirli bir mal bırakma vasiyeti mi, yoksa mirasçı atama mı olduğunda duraksama olursa, güven ilkesi gereğince mirasbırakanın beyanlarına, karşı tarafın dürüstlük kuralına uygun olarak verdiği

¹⁵⁸ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 217; Baygın, C., “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, s. 571; Öztan, B., s. 247; Dural, M., s. 118; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 327.

¹⁵⁹ Baygın, C., “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, s. 571; Öztan, B., s. 247.

¹⁶⁰ Öztan, B., s. 247.

¹⁶¹ Dural, M., s.117; Baygın, C. (2000), “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.Iv, S.1–2, S.567–594, Erzincan, s. 578; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253 ; Özmen, İ., s. 653; Gönensay, s., Birsen, K., s. 183.

¹⁶² Baygın, C., “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, s. 591; Özmen, İ., s. 653.

anlam doğrultusunda, tasarrufun belli bir mal bırakma vasiyeti mi, yoksa mirasçı atama mı olduğu belirlenir.¹⁶³

Yorumlama, ancak miras sözleşmesinde mevcut olan irade beyanı üzerinde olabilir. Sözleşmenin metninde hiçbir dayanağı olmayan bir arzu, yorum suretiyle miras sözleşmesine sokulamaz.¹⁶⁴

Yoruma ihtiyaç duyulduğunda dış unsurların yardımıyla, güven prensibiyle bağdaştığı ölçüde yorum yapılabilir.¹⁶⁵

Miras sözleşmesinden tarafların aksini kararlaştırdıkları anlaşılamiyorsa, kanuni intikal hükümleri uygulanır.¹⁶⁶

Tamamlayıcı yorum ile mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinde yer almayan farazi iradesi araştırılarak sözleşmedeki eksiklikler ve boşluklar güven prensibiyle çelişmediği ölçüde giderilmeye çalışılabilir. Bu yorum şekline mirasbırakanın sözleşmenin yapıldığı sırada öngöremediği değişikliklerin ortaya çıkması halinde başvurulur.¹⁶⁷

Bu sayılanlar haricinde vasiyetname için uygulanabilecek yorum kuralları, güven prensibiyle çelişmediği takdirde, olumlu miras sözleşmesi için de uygulanır.

¹⁶³ Özmen, İ., s. 654; Gönensay, S., Birsen, K., s. 183; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, s. 590; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 274.

¹⁶⁴ Can, S. (2004), “*Hukukta Yorum, Örneksime, Güven*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 54, s. 397; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253; Oğuzman, K., s. 176; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 438; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, s. 572; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 273.

¹⁶⁵ Oğuzman, K., s. 177; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253; Ayan, M., s. 119; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 267; Özüğür, A. İ., s. 562.

¹⁶⁶ Dural, M., s.117; Baygın, C., “*Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum*”, s. 588; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 253; Özmen, İ., s. 653; Özüğür, A. İ., s. 563; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 273.

¹⁶⁷ Öztan, B., s. 209; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 326; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 273.

V. 4721 SAYILI TÜRK MEDENİ KANUNU ile 743 SAYILI TÜRK KANUNU MEDENİSİ'nde OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİ

743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde (mülga) ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların vasiyetname yapma ehliyetinin bulunmasına karşılık, miras sözleşmesi yapmaya ehil olup olmadığı tartışmalıydı. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu m. 503 ile 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 450'den farklı olarak açıkça miras sözleşmesi yapabilmek için kısıtlı da olmamak gerektiğini vurgulamıştır.¹⁶⁸

743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi (Mülga) yürürlükte olduğu zaman, iptal davası için öngörülmuş olan sürelerin hukuki niteliği tartışılmalı idi. Bir görüşe göre eski Medeni Kanununun 501. maddesinin başlığı ve metni burada zamanaşımının bulunduğunu gösterdiğini, diğer görüş ise dava yenilik doğuran bir dava olduğundan bu sürelerin de hak düşürücü olduğunu savunmaktaydı.¹⁶⁹

4721 S. Türk Medeni Kanunu hem “*hak düşürücü süreler*” şeklinde bir başlık seçmek hem de iptal “*iptal davası açma hakkı öngören süreler geçmekle düşer*” (TMK m. 559/1) demek suretiyle, iptal davası için öngörülmuş olan sürelerin hak düşürücü süre olduğunu kabul etmiştir. Böylelikle 743 S. Eski Medeni Kanunun yürürlükte olduğu dönem itibariyle yapılan tartışmanın da herhangi bir pratik önemi kalmamıştır.¹⁷⁰

4721 S. Türk Medeni Kanunu, iptal davası açma hakkı için öngörülen önceki yasadaki beş yıllık süreyi on yıla çıkarmış, otuz yıllık süreyi de yirmi yıla indirmiştir.¹⁷¹

¹⁶⁸ Kılıçoğlu, A. M. (2003), Medeni Kanun'umuzun Aile – Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler, Ankara, s. 282; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 169; Turan, G., s. 172; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 130; Özmen, İ., s. 453.

¹⁶⁹ Özmen, İ., s. 665; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 362; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 288.

¹⁷⁰ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 362; Özmen, İ., s. 665.

¹⁷¹ Kılıçoğlu, A. M., Medeni Kanun'umuzun Aile – Miras ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler, s. 284; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 282 Ayan, M., s. 132; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 362.

BÖLÜM II

OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ

I. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI BAĞLAMASI

Olumlu miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem olduğu için, kural olarak mirasbırakan yaptığı sözleşmeden tek taraflı bir beyanıyla, istediği zaman dönemez.¹⁷² İstisnalar hariç, bu sözleşmenin değiştirilmesi veya tümüyle ortadan kaldırılması ancak tarafların anlaşmasıyla mümkün olabilir.¹⁷³

Aybay'a göre, olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcılığı, vasiyetname yapılabilme olanağı varken kanun koyucunun bir de miras sözleşmesi türünü kabul etmiş olmasının en önemli sebebidir.¹⁷⁴

Her ne kadar olumlu miras sözleşmesi, mirasbırakanı bağlasa da Türk Medeni Kanunu'nun 527/1. maddesindeki "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" pek de isabetli olmayan hükmü¹⁷⁵ uyarınca yükümlülük altına sokmaz. Çünkü mirasbırakan, miras sözleşmesi ile bir yükümlülük ya da borç altına girmez, ölüme bağlı tasarrufu ile terekesini veya belirli bir malını ölümünden sonrası için birisine bağışlar. Bu sebeple, miras sözleşmesi ile diğer taraf sadece mirasbırakanın ölümünden sonrası için bir hak kazanır.¹⁷⁶

¹⁷² Dural, M., s. 24; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 234; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429; Şener, E., Miras Hukuku, s. 318; Aybay, A., S. 62; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) S. 3252; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 208.

¹⁷³ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 130; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 248; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 475.

¹⁷⁴ Aybay, A., s. 36.

¹⁷⁵ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Ayiter, N., s. 89; Oğuzman, K., s. 131; İmre, Z., Erman, H., s. 176.

¹⁷⁶ İmre, Z., Erman, H., s. 176; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Ayiter, N., s. 89; Oğuzman, K., s. 131; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 208.

Olumlu miras sözleşmesinde Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde belirtilen mirasçı ataması ve mal vasiyeti dışında; vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tek taraflı irade beyanı mahiyetinde tasarruflar da yer alabilir.¹⁷⁷ Anılan tasarruflar tek taraflı birer hukuki işlem olduklarından, mirasbırakan için bağlayıcı değildir, mirasbırakan bunlardan serbestçe dönebilir.¹⁷⁸ Miras sözleşmesindeki bu gibi tasarruflar için miras sözleşmesinin tek taraflı içeriği (tek taraflı işlem) deyimi de kullanılmaktadır. Olumlu miras sözleşmesinin bu tasarruflar için vasiyetname rolü oynadığı söylenebilir.¹⁷⁹

Serozan ve Engin, tek taraflı ölüme bağlı tasarruf olan vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, mirasçılıktan çıkarma ve ölüme bağlı tasarrufu geri almanın olumlu miras sözleşmesi içinde yer alabileceğini ancak her zaman mirasbırakan tarafından geri alınabileceğini; mirastan feragatin hiçbir zaman geri alınamayacağını ve kalan tüm tasarrufların ise iki taraflı bağlayıcı nitelikte olduğunu ifade etmiştir.¹⁸⁰

Dural'a göre, olumlu miras sözleşmesinin bağlayıcılığı dikkate alındığında, sözleşme içeriğinde sadece tek taraflı hukuki işlem ya da işlemler olduğunda, bir sözleşmeden söz edilemeyecektir. Ancak tarafların iradesini korumak için yapılan tasarruflar tahvil (çevirme) yoluyla resmi vasiyetname olarak ayakta tutulabilir.¹⁸¹

Üçüncü kişi yararına olumlu miras sözleşmesinde ise, mirasbırakan, sözleşme ile karşı tarafa bağlı iken üçüncü kişiye bağlanmaz. Başka bir deyişle, mirasbırakan

¹⁷⁷ Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; İmre, Z., Erman, H., s. 172; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Oğuzman, K., s. 130, 138; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137; Öztan, B., s. 231.

¹⁷⁸ Alman Medeni Kanunu M. 2299'da Bu Konuda Açık Hüküm Vardır (Naklen: İmre, Z., Erman, H., s. 172; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321); İmre, Z., Erman, H., s. 172; Oğuzman, K., s. 130; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; Ayiter, N., s. 89; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137; Öztan, B., s. 231.

¹⁷⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 172; Oğuzman, K., s. 130, 138; Şener, E., Miras Hukuku, s. 322; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

¹⁸⁰ Serozan, R., Engin, B. İ., s. 287.

¹⁸¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

ile karşı taraf üçüncü kişinin rızası gerekmeksizin bu sözleşmeyi sonlandırabilir.¹⁸² Ancak mirasbırakan tek başına ne karşı taraf için ne de üçüncü kişi için sözleşmeyi sonlandıramaz.¹⁸³

Dural'a göre üçüncü kişi kendi rızası olmaksızın olumlu miras sözleşmesinin sonlandırılmamasını istiyorsa, mirasbırakan ile birlikte yeniden bir miras sözleşmesi yapmalıdır.¹⁸⁴ Ancak her halde, karşı taraf ya da mirasbırakan üçüncü kişiden önce ölürse, sözleşme artık kesin olarak geçerli olacak ve hayatta kalan sözleşmeden dönemeyecektir.¹⁸⁵ Bütün bunların yanı sıra, kanunda aksi bir düzenleme olmadığından, üçüncü kişi kendi rızası olmaksızın olumlu miras sözleşmesinin sonlandırılmaması için taraflardan sözleşmeye bu yönde bir ibare eklenmesini de isteyebilir. Bu halde de sözleşme üçüncü kişinin rızası olmadan sonlandırılmaz.

II. SÖZLEŞME SONRASI MİRASBIRAKANIN TASARRUF HAKKI

A. Mirasbırakanın Tasarruf Hakkının Devam Etmesi

Türk Medeni Kanunu m. 527/2 "*Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir; ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir.*" hükmünden anlaşılacağı üzere miras sözleşmesine rağmen mirasbırakan, miras sözleşmesinin konusuna giren hususlarda, sağlararası ya da ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir.¹⁸⁶ Mirasbırakanın, miras sözleşmesinden dönememesi onun sözleşme

¹⁸² Dural, M., s. 31; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Serozan, R. (1979), Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma, İstanbul, s. 117; Öztan, B., s. 234; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135.

¹⁸³ Serozan, R., Engin, B. İ., s. 209; Dural, M., s. 31, 24; İmre, Z., Erman, H., s. 175; Ayan, M., s. 87; Öztan, B., s. 234; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429.

¹⁸⁴ Dural, M., s. 32.

¹⁸⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 175; Serozan, R., s. 117; Dural, M., s. 32; Öztan, B., s. 234.

¹⁸⁶ Dural, M., s.119, 143; Ayan, M., s. 98; İşgüzar, H., s. 50; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 208, 280; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; Öztan, B., s. 236; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429; Oğuzman, K., s.131; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 246; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Şener, E., Miras Hukuku, s. 327.

konusu malvarlığı üzerinde ölünceye kadar serbestçe tasarruf etmesine engel değildir.¹⁸⁷

Öztañ'a göre mirasbırakan, sözleşmedeki karşı tarafa veya üçüncü kişiye belirli bir malvarlığı bırakmak zorunda değildir. Aynı şekilde sözleşme konusu malvarlığını arttırma yükümlülüğü de yoktur.¹⁸⁸

B. Mirasbırakanın İkinci Olumlu Miras Sözleşmesi Yapması

Olumlu miras sözleşmesi yapıldıktan sonra, mirasbırakan ikinci bir olumlu miras sözleşmesi yapmışsa, bizce ikili bir ayırım yapmak gerekir.

Birincisi; ilk yapılan miras sözleşmesi ile daha sonraki sözleşmenin, Türk Medeni Kanunu'nun 527/2.maddesi deyimiyile "bağdaşması" durumunda, sonraki miras sözleşmesi geçerlidir. Şöyle ki; ilk sözleşmede, mirasbırakan A'ya evlerinden birini, ikincisinde de B'ye arabalarından birini mal vasiyeti olarak verdiyse ya da ilk sözleşmede A'yı terekesinin 1/10'u için mirasçı atamış, ikinci sözleşmede de B'yi terekesinin 1/10'u için mirasçı atamışsa her iki sözleşme de geçerlidir.

İkincisi; ilk yapılan miras sözleşmesi ile daha sonraki sözleşmenin bağdaşmaması durumunda, sonraki miras sözleşmesi kural olarak geçerli değildir. (TMK m. 527/2) Örnek olarak, ilk sözleşmede, mirasbırakan A'ya evini, ikincisinde de B'ye yine aynı evini mal vasiyeti olarak verdiyse, ikinci sözleşme geçerli değildir. Ancak ikinci sözleşme kendiliğinden batıl değildir, diğer ölüme bağlı tasarruflarda olduğu gibi, bu sözleşme sadece dava ile iptal edilebilir. (TMK m. 527/2)

İlk yapılan miras sözleşmesi ile daha sonraki sözleşmenin bağdaşmamasında ikinci sözleşmenin geçerli olabileceği istisnalar mevcuttur.¹⁸⁹ Şöyle ki; taraflar miras sözleşmesi yaparken, başka bir miras sözleşmesi yapılabileceğini öngörmüşse veya

¹⁸⁷ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 429; Dural, M., s.119, 143; Öztañ, B., s. 236; Ayan, M., s. 98; İşgüzar, H., s. 50; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; Dalamanlı, L., s. 315; Oğuzman, K., s.131.

¹⁸⁸ Öztañ, B., s. 236.

¹⁸⁹ Özmen, İ., s. 583; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Öztañ, B., s. 239; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142.

önceki tarihli sözleşme herhangi bir nedenle sona ermişse ya da sonraki miras sözleşmesine itiraz edilmemişse ikinci miras sözleşmesi de geçerlidir.¹⁹⁰

C. Mirasbırakanın Olumlu Miras Sözleşmesine Aykırı Olan Tasarrufları

1.Sözleşmeye Aykırı Olan Ölüme Bağlı Tasarruflar

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca mirasbırakanın, miras sözleşmesinden sonra yaptığı, sözleşme ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflara sözleşmenin karşı tarafı ya da üçüncü kişi, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir.¹⁹¹

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesindeki “*itiraz edebilir*” ibaresi, öğreti ve uygulamada, kendine özgü bir “*iptal davası*” ya da “*tenkis ve iade davası*” olarak anlaşılmakta ve bu davaya tenkise ilişkin hükümler (TMK m. 560) kıyasen uygulanmaktadır.¹⁹² Başka bir anlaşımla olumlu miras sözleşmesinin karşı tarafının ya da lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan üçüncü kişinin güvencesi, Türk Medeni Kanunu m. 527/2 yollamasıyla tenkis davasıdır.¹⁹³

2.Sözleşmeye Aykırı Olan Bağışlamalar

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca, mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesinden sonra yaptığı, sözleşme ile bağdaşmayan, sağlararası ivazsız

¹⁹⁰ Öztan, B., s. 239; Özmen, İ., s. 583; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142.

¹⁹¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 124; Öztan, B., s. 236; Dural, M., s. 167; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 245; Oğuzman, K., s.131; Özmen, İ., s. 583; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Köprülü, B., s. 135; Özüğür, A. İ., s. 575; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

¹⁹² Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

¹⁹³ Tüfek, G. (1977), Miras Hukukunda Tenkis ve İade Davaları, Ankara, s. 103.

(karşılıksız) tasarruflarına sözleşmenin karşı tarafı veya lehtar, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir.¹⁹⁴

Olumlu miras sözleşmesinin karşı tarafının ya da lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan üçüncü kişinin bu itirazı tenkis davasıdır.¹⁹⁵

3. Sözleşmeye Aykırı Olan Sağlararası İvazlı Tasarruflar

Mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesi ile yaptığı tasarrufa konu olan malvarlığına ilişkin sağlararası ivazlı tasarrufa, Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca itiraz edilemez.¹⁹⁶ Aksi halde, miras sözleşmesi yapan mirasbırakan, hayatında sağlararası tasarrufta bulunamama riskiyle karşı karşıya kalacaktır. İşte bu sebeple mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinden sonra yaptığı sağlararası ivazlı tasarruflar geçerlidir.¹⁹⁷

Olumlu miras sözleşmesiyle atanan mirasçının, mirasbırakanın külli halefi olması sebebiyle, onun ölüm anında terekede ne varsa onunla yetinmesi gerekecektir.¹⁹⁸ Bu durumda, saklı paylı mirasçıların bile korunmadığı düşünüldüğünde, atanan mirasçıların da ölüm anındaki terekeye haydi haydi katlanması gerekir.¹⁹⁹

Miras sözleşmesiyle belirli bir mal vasiyeti yapılmışsa ve bu vasiyet konusu mal, daha sonra sağlararası ivazlı bir tasarrufla üçüncü kişiye devredilmişse, aksi

¹⁹⁴ Öztan, B., s. 237; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 285; Özüğür, A. İ., s. 576; Özmen, İ., s.583; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

¹⁹⁵ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

¹⁹⁶ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 143; Oğuzman, K., s.131; Özüğür, A. İ., s. 576; Dural, M., s. 184; Öztan, B., s. 237.

¹⁹⁷ Öztan, B., s. 237.

¹⁹⁸ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 251; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128; Özüğür, A. İ., s. 576; Dural, M., s. 184, 199.

¹⁹⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 251; Dural, M., s. 185.

sözleşmeden anlaşılmıyorsa, Türk Medeni Kanunu'nun 517/3. maddesi gereğince mal vasiyeti düşecektir.²⁰⁰ Ancak mal vasiyetinin konusu, ferden belirlenmemiş ise, yani cins bir mal ise, mal vasiyetini yerine getirme borcu altındakilerin, cins malı tedarik etme borçları hala devam etmektedir.²⁰¹

4.Sözleşme Konusu Mirasın veya Malın İstisna Edilmesi Yok Edilmesi ya da Zarar Verilmesi

Mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesi konusu mirasın veya malın istisna edilmesi, yok edilmesi ya da zarar verilmesi durumuna ilişkin kanunda bir düzenleme yer almamaktadır.²⁰²

Olumlu miras sözleşmesi konusu mirasın veya malın istisna edilmesi, yok edilmesi ya da zarar verilmesi durumlarına ilişkin kanunda boşluk olduğundan özellikle, ivazlı olumlu miras sözleşmelerinde, lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulan taraf için sorun sakıncalı olabilir. Bu durumun çözümüne ilişkin bazı çözüm yolları ileri sürülmüştür.

Çözüm yollarından birincisi; savurganlık halinde, mirasbırakanın Türk Medeni Kanunu'nun 406. maddesi uyarınca kısıtlanmasıdır.²⁰³ Ancak bu yol mirasbırakanda kısıtlamanın şartlarının bulunduğu etki olabilir.²⁰⁴

İkincisi ise; ivazlı miras sözleşmelerinde Türk Medeni Kanunu'nun 547. maddesinin kıyaslanması ve “*edim yükümünden bağımsız davranış yükümüne aykırılık*” mantıksal temeline dayalı, ivaz borcunu yerine getiren karşı tarafa

²⁰⁰ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128; Özüğür, A. İ., s. 576; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 251; Dural, M., s. 191.

²⁰¹ Ayan, M., s. 99; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 263; Özmen, İ., s. 587; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 226.

²⁰² Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 253; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129; Dural, M., s. 199.

²⁰³ Özüğür, A. İ., s. 576; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129.

²⁰⁴ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129; Özüğür, A. İ., s. 576.

sözleşmeden dönme hakkının tanınmasıdır.²⁰⁵ Ancak bu dönme hakkı sadece ivazlı miras sözleşmeleri için söz konusudur.²⁰⁶

Üçüncü ve en etkili yol ise; olumlu miras sözleşmesine böyle bir durumda, karşı tarafın dönme hakkının bulunduğuna ilişkin bir hüküm konulmasıdır.²⁰⁷

5. Mirasbırakanın Sağlığında Mallarını Devretmesi

Mirasbırakan, Türk Medeni Kanunu'nun 572. maddesinden anlaşılacağı üzere miras sözleşmesiyle yaptığı kazandırmanın tamamını veya bir kısmını, sağlığında sözleşmenin karşı tarafına veya lehtara devredebilir.²⁰⁸

Mirasbırakanın malvarlığı atanmış mirasçıya, Türk Medeni Kanunu'nun 572. maddesi uyarınca devredilmişse artık ortada Türk Borçlar Kanunu'nun 202. maddesi bağlamında sağlararası bir devir söz konusudur.²⁰⁹ Bu şekilde mirasbırakanın malvarlığını devir alan atanmış mirasçı, devir anından itibaren mirasbırakanın borçlarından sorumlu olur.²¹⁰ Ancak resmi defterde yer almayan mirasbırakanın borcundan aksi taraflarca kararlaştırılmamışsa sorumlu olamaz.²¹¹ Şayet resmi defter tutulmamışsa, mirasçı, mirasbırakanın tüm borçlarından sorumlu olacaktır.²¹²

Mirasçı atanana, resmi defter sayesinde kendisine geçecek aktif ve pasifler hakkında açık bilgi edinir ve böylece zarara uğrayacağını anlarsa mirası reddedebilir. Ancak reddetse bile mirasbırakanın ölümünden sonra yine de mirasçı olacağından tereke borçlarından sorumlu olacaktır.²¹³

²⁰⁵ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 283; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129; Özüğür, A. İ., s. 576; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 253; Dural, M., s. 200.

²⁰⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129; Dural, M., s. 200.

²⁰⁷ Dural, M., s. 201; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 129.

²⁰⁸ Öztan, B., s. 236; Dural, M., s. 124; Şener, E., Miras Hukuku, s. 325; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 258.

²⁰⁹ Dural, M., s. 126; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 258.

²¹⁰ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 258; Dural, M., s. 126, 128.

²¹¹ Dural, M., s. 133, 135; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 258.

²¹² İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 259.

²¹³ Dural, M., s. 129, 131.

Mirasbırakanın sağlığında mallarını devretmesi kanundan kaynaklanmadığından, taşınmazların tescili, taşınırların teslimi, alacakların temliki, kambiyo senetlerinin ciro edilmesi gerekir.²¹⁴

Mirasbırakan sağlığında malvarlığının tamamını devretmemişse veya tamamını devrettikten sonra yeni mallar edinmişse; sızleşme sadece devredilmiş olan malları kapsar. (TMK m. 572/2)²¹⁵ Bu durumda atanan mirasçının, mirasbırakanın ölümünden sonra tereke üzerinde hiçbir hakkı olmayacaktır. Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 572/2. maddesi emredici bir hüküm olmadığı için aksi kararlaştırılabilir.²¹⁶

Malvarlığını devralan mirasçı, mirasbırakandan önce ölürse, aksi sızleşmede öngörülmemişse, alınan miras Türk Medeni Kanunu'nun 572/3. maddesi uyarınca ölenin mirasçılarına geçer.²¹⁷

²¹⁴ İnan, A. N., Ertaş, ř., Albaş, H., s. 258; Dural, M., s. 127.

²¹⁵ şener, E., Miras Hukuku, s. 325; Dural, M., s. 137; Gençcan, ., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3483.

²¹⁶ Gençcan, ., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3483; Dural, M., z, T., Miras Hukuku, s. 131; Dural, M., s. 140; şener, E., Miras Hukuku, s. 325; Dural, M., s. 137.

²¹⁷ ztan, B., s. 236; Dural, M., s. 139; İnan, A. N., Ertaş, ř., Albaş, H., S. 259; şener, E., Miras Hukuku, s. 325, 326; Dural, M., s. 137; Gençcan, ., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3483.

BÖLÜM III

OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ ve SONA ERMESİ

I. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ

Taraflar, olumlu miras sözleşmesinde değişiklik yapacaklarsa, bu değişiklik tek taraflı olarak yapılamaz, ancak tarafların anlaşmaları ile olabilir.

Olumlu miras sözleşmesindeki değişiklik, sözleşmenin yapılmasında öngörülen hükümlere tabidir. Başka bir anlatımla, miras sözleşmesindeki değişiklik, yine miras sözleşmesinin şekline ve ehliyet kurallarına uygun olarak, resmi vasiyetname şeklinde olmalıdır.²¹⁸

II. OLUMLU MİRAS SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

A. Olumlu Miras Sözleşmesinin Kendiliğinden (Kanun Gereği) Sona Ermesi

1. Lehine Ölüme Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirasbırakandan Önce Ölmesi

Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi, mirasbırakandan önce ölürse, miras sözleşmesi hiçbir işlem yapılmasına gerek kalmadan, kanun gereği kendiliğinden ortadan kalkar. (TMK m. 548/1) Çünkü kan bağına dayanan mirasçılıkta olduğu gibi, miras sözleşmesi ile yapılan tasarrufta kök içinde halefiyet yoktur.²¹⁹

²¹⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 178; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 203; Ayan, M., s. 90; Öztan, B., s. 248; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Aybay, A., s. 62; Şener, E., Miras Hukuku, s. 332.

²¹⁹ Ayan, M., s. 92; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 169; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 130; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukukuna Giriş, s. 166; Öztan, B., s. 252; Dural, M., s. 205; Oğuzman, K., s.174; Yargıtay 2. HD, 24.11.2005, 12912-16349 (Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 473); Kocayusufpaşaoğlu, N.,

Türk Medeni Kanunu'nun 548/1. maddesi emredici olmadığından, sözleşme ile lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi ile mirasbırakan, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi mirasbırakandan önce öldüğünde, onun yerine geçecek yedek mirasçı veya art mirasçı atayabilirler. Böylece olumlu miras sözleşmesi ortadan kalkmaz.²²⁰

Olumlu miras sözleşmesi ile lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi mirasbırakandan önce ölürse; miras sözleşmesinin içeriği, sadece ölen kişi yararına ölüme bağlı tasarruflardan ibaretse, miras sözleşmesi tam geçersiz olacaktır. Başka tasarruflar da varsa ve ölen kişi lehine yapılan tasarruflar ile bunlar arasında bir iç bağlantı yoksa bu tasarruflar geçerliliklerini sürdürürler.²²¹ Başka bir anlatımla mirasbırakan, ölen kişi lehine yapılan tasarrufun geçersiz olduğunu bilseydi diğer tasarrufları da yapmayacak idiyse, diğer tasarruflar ile ölüm sebebiyle kendiliğinden geçersiz olan tasarruf arasında bir iç bağlantı olduğundan, diğer tasarruflar da artık geçersiz olacaktır.

Türk Medeni Kanunu 572/3. maddesindeki “*Mirasbırakanın sağlığında malvarlığını devretmesi halinde, miras sözleşmesinde başka türlü bir kural yoksa, miras sözleşmesinden doğan hak ve borçlar atanmış mirasçının mirasçılarına geçer*” hükmünden anlaşılacağı üzere, olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı atanan kimseye, mirasbırakan sözleşme konusu malvarlığını henüz hayattayken devredebilir. Şayet atanmış mirasçı devirden sonra fakat mirasbırakandan önce ölürse, devredilen bu malvarlığı atanmış mirasçının mirasçılarına geçer.

Mirasbırakan hayattayken devrettiği ve atanmış mirasçının mirasçılarına geçen bu malvarlığını Türk Medeni Kanunu'nun 548. maddesine dayanarak geri isteyemez. Fakat bu kural, maddenin lafından da anlaşılacağı üzere, emredici değildir.²²²

Miras Hukuku, s. 241; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135; Aybay, A., s. 63.

²²⁰ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 131; Öztan, B., s. 253; Dural, M., s. 207; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 241; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Aybay, A., s. 63.

²²¹ Öztan, B., s. 247; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 130; Dural, M., s. 207.

²²² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 131; Dural, M., s. 208.

Miras sözleşmesi lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan öldüğünde kendiliğinden ortadan kalkacağından, mirasbırakan ölenin taahhüt ettiği edimin ifasını onun mirasçılarında isteyemez.²²³

İvazlı olumlu miras sözleşmesi gereği, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan ölmeden önce mirasbırakana bir ivaz vermiş ise, aksi kararlaştırılmamış olmak kaydıyla, ölenin mirasçıları, mirasbırakandan ölüm tarihindeki zenginleşmesinin iadesini sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebilirler. (TMK m. 548/2)²²⁴

2.Evliliğin Boşanma veya Butlan Nedeniyle Sona Ermesi

Türk Medeni Kanunu'nun 181/1. maddesi gereğince boşanma kararının kesinleşmesi halinde, eşler arasındaki olumlu miras sözleşmesi aksi kararlaştırılmadıysa başka bir işleme gerek kalmaksızın kanun gereği, kendiliğinden ortadan kalkar.²²⁵ Aksi durumun açık ya da örtülü bir şekilde ifade edilmesi bizce fark etmez. Tamamlayıcı yorum teorisi²²⁶ uyarınca, saik ve dış olgularla mirasbırakanın eşiyle boşansa dahi olumlu miras sözleşmesindeki tasarrufunun geçerliliğini sürdürmesi iradesini taşıdığı kanaatine varılabiliyorsa, tasarrufun hala geçerli olduğunun kabulü gerekir.

Boşanma halinde eşler arasındaki olumlu miras sözleşmesinin kanun gereği kendiliğinden ortadan kalkmasının sebebi; kanun koyucunun, eşlerin birbirleri

²²³ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Ayan, M., s. 92; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242.

²²⁴ Ayan, M., s. 92; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Öztan, B., s. 253; Oğuzman, K., s.175; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135; Dural, M., s. 207; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135.

²²⁵ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 136; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 131; Ayan, M., s. 92; Öztan, B., s. 253; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 207; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242; Yargıtay 2. HD, 08.12.2004, 12717-14722 (Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 471); Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 136; Köprülü, B., s. 135.

²²⁶ Öztan, B., s. 209; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 326.

lehine yapmış oldukları ölüme bağlı tasarrufların, evlenmenin devam edeceği karinesiyle yaptıklarını kabul etmesidir.²²⁷

Boşanma davası devam ederken, ölen davacı ya da davalının mirasçılarının birisinin davaya devam etmesi ve diğer tarafın kusurunun ispatlanması halinde de kusurlu eşin, miras sözleşmesinden kendisine sağlanan hakları kaybedeceğini düzenlemiştir. (TMK m. 181/2) Bu halde de kusurlu eş bakımından, miras sözleşmesi kendiliğinden hükümden düşer.²²⁸

Evlilik boşanmayla son bulunca, yalnızca eşlerin birbirleri lehine yaptıkları miras sözleşmesi değil, üçüncü kişi lehine yaptıkları miras sözleşmesi de sona erer. Ancak üçüncü kişinin, eş ya da eşler ile bir hısımlığının ya da yakınlığının bulunmadığı hallerde, her iki tasarruf arasında iç bağlantı yoksa üçüncü kişi için yapılan tasarruf geçerlidir.²²⁹ Diğer bir anlatımla, yorum yapılarak mirasbırakanın evliliğin sona ereceğini bilseydi dahi üçüncü kişi lehine tasarruflar içeren miras sözleşmesini yine de yapacağı sonucuna varılabilirse, her iki tasarruf arasında bir iç bağlantı bulunmadığından, üçüncü kişi için yapılan tasarrufun geçerli olduğunu kabul etmek gerekir.

Evliliğin butlanına ilişkin olarak eşlerden biri dava açtıktan sonra, dava devam ederken eşlerden biri ölmüş ise, ölen eşin mirasçıları da davaya devam edebilirler. (TMK m. 159) Mirasçıların sağ kalan eşin, evlenme akdi yapılırken iyi niyetli olmadığını ispat etmeleri halinde, sağ kalan eş ile ölen eş arasındaki miras sözleşmesi kendiliğinden geçersiz olacaktır.²³⁰

Olumlu miras sözleşmesi ivazlı ise ve sözleşme gereği ivaz edimi yerine getirilmiş ancak sözleşme evlilik boşanma veya butlan nedeniyle sona ermişse, ivaz

²²⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 132; Dural, M., s. 209.

²²⁸ İnan, A. N., Ertuş, Ş., Albaş, H., s. 207; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 132; Öztan, B., s. 253.

²²⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 131; Dural, M., s. 210.

²³⁰ Öztan, B., s. 253; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 132; İnan, A. N., Ertuş, Ş., Albaş, H., s. 207.

Türk Medeni Kanunu'nun 548/2. maddesi örneksime yoluyla uygulanarak, sebepsiz zenginleşme hükümleri uyarınca ivaz geri istenebilir.²³¹

Eski eşlerin boşanma kararı kesinleştikten sonra, birbirleri lehine yaptıkları olumlu miras sözleşmesi geçerli olacaktır. Türk Medeni Kanunu'nun 181/1. maddesi sadece, eşlerin evlilik devam ederken birbirleri lehine yaptıkları ölüme bağlı tasarruflar içindir.²³²

Miras sözleşmesinin nişanlılar arasında yapılmış ve nişan bozulmuş ise sözleşmenin kendiliğinden ortadan kalkıp kalkmayacağı hususunda kanunda bir hüküm yoktur.

Nişanlılık hususunda mirasbırakanın, nişanlanmanın evlenmeye dönüşeceği şartına bağlı olarak olumlu miras sözleşmesi yaptığını, bu şartın gerçekleşmemesi nedeniyle miras sözleşmesinin kendiliğinden son bulacağı düşünülebileceği gibi nişanın bozulmasının, sözleşmenin temel hatası nedeniyle feshine neden olduğu da düşünülebilir.²³³

3.Lehine Ölüme Bağlı Tasarruf Yapılan Kimsenin Mirastan Yoksun Olmasını Gerektiren Bir Nedenin Olması

Mirastan yoksunluk, Türk Medeni Kanunu'nun 578. maddesinde sınırlı olarak sayılan eylemlerden birini gerçekleştiren kişinin, kanundan dolayı mirasçılık sıfatını kaybetmesine denir.²³⁴

Mirastan yoksun olan kişi; Türk Medeni Kanunu'nun 578/1. maddesinde açıklandığı üzere mirasçı olamaz ve ölüme bağlı tasarrufla herhangi bir hak edinemez.²³⁵ Dolayısıyla, olumlu miras sözleşmesinde lehine tasarruf yapılan

²³¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 132; Dural, M., s. 210; Ayan, M., s. 92; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Öztan, B., s. 253; Oğuzman, K., s.175; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135.

²³² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 132.

²³³ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Dural, M., s. 211.

²³⁴ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 474; Özmen, İ., s. 363; Öztan, B., s. 319; Ayan, M., s. 171, 211; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 357.

²³⁵ Ayan, M., s. 151; Öztan, B., s. 323; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 474; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 205; Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İçtihat Programı).

mirasçı veya vasiyet alacaklısı için mirastan yoksunluk sebebi varsa, sözleşme kendiliğinden geçersiz olur.²³⁶

Mirastan yoksunluk, miras bırakanın affıyla ortadan kalkar. (TMK m. 578/2) Bu sebeple af varsa, artık olumlu miras sözleşmesinin hükümsüzlüğünden söz edilemez.²³⁷

Olumlu miras sözleşmesi ivazlıysa ve sözleşme gereği ivaz edimi yerine getirilmiş, ancak sözleşme lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kimsenin mirastan yoksun olmasını gerektiren bir neden ile sona ermiş ise, ivaz bu kişi tarafından sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre mirasbırakandan talep edilebilir.²³⁸

4.Bozucu Şartın Gerçekleşmesi veya Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesine şartlar koyabilir. Bu şartlar bozucu şart olabileceği gibi geciktirici de olabilir.

a. Bozucu Şartın Gerçekleşmesi

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesine bozucu şart koymuş ise ve bu bozucu şart gerçekleşmişse, sözleşme kendiliğinden geçersiz olur.²³⁹

b. Geciktirici Şartın Gerçekleşmemesi

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesini geciktirici (erteleyici) koşula bağlamışsa ve bu koşulun gerçekleşmesi artık imkânsız hale gelmişse, sözleşme kendiliğinden geçersiz olur.²⁴⁰

²³⁶ Öztan, B., s. 253; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 219; Dural, M., s. 211; Oğuzman, K., s.174; İmre, Z., Erman, H., s. 182; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139.

²³⁷ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 474; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 219.

²³⁸ Öztan, B., s. 252 Ayan, M., s. 92; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 473; Oğuzman, K., s.175; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135.

²³⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 133; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 474; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 170; Oğuzman, K., s.175; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 349; Şener, E., Miras Hukuku, s. 332.

²⁴⁰ Oğuzman, K., s.175; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 474; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 133; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 170 ; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 349.

B. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tarafların Anlaşması İle Sona Ermesi

Miras sözleşmesi tarafların anlaşması ile her zaman ortadan kaldırılabilir. (TMK m. 546)²⁴¹

Kural olarak, miras sözleşmesini ortadan kaldırabilmek için, sözleşmenin taraflarının bir karşı işlemle (actus contrarius, ikale) anlaşip uyuşmaları gerekir.²⁴²

Miras sözleşmesini anlaşma ile sonlandırma hakkı sadece taraflara aittir. Tarafların mirasçıları ya da miras sözleşmesi ile lehine tasarrufta bulunulan üçüncü kişiler, tarafların yerine geçip sözleşme ile miras sözleşmesini sonlandıramazlar.²⁴³

Sözleşmede ölüme bağlı tasarrufta bulunan taraf için temsil yasağı varken, bulunmayan taraf yasal temsilcisi veya vekili ile kendisini temsil ettirebilir.²⁴⁴

Türk Medeni Kanunu'nda miras sözleşmesinin resmi vasiyetname şeklinde yapılması öngörülmüşken, sözleşmenin tarafların anlaşması ile sona erdirilmesi için adi yazılı şekli yeterli görmüştür. (TMK m. 546/1) Bunun yanı sıra sözleşmeyi sona erdirmek isteyen taraflar, bunu adi yazılı şekil yerine resmi vasiyetname ile de yapabilirler.²⁴⁵ Ancak taraflar miras sözleşmesinde, sözleşmenin sözlü feshini öngörmüşlerse bu şart geçerli olmaz. Çünkü Türk Medeni Kanunu 'nun 546/1. maddesi emredici nitelik taşır.²⁴⁶

²⁴¹ Aybay, A., s. 62; Köprülü, B., s. 132; Berki, Ş., s. 87; Öztrak, İ., s. 48; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 131; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 277; Özüğür, A. İ., s. 572; Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İhtihat Programı).

²⁴² Serozan, R, Engin, B. İ., s. 277; Aybay, A., s. 62; Berki, Ş., S. 87; Öztrak, İ., s. 48; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 131; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Köprülü, B., s. 132.

²⁴³ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 203; İmre, Z., Erman, H., s. 178; Ayan, M., s. 90; Şener, E., Miras Hukuku, s. 333.

²⁴⁴ Şener, E., Miras Hukuku, s. 333; Öztan, B., s. 175, 232; Özmen, İ., s. 456, 551; Ayan, M., s. 75; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144, 228; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185

²⁴⁵ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 242; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 203; Serozan, R, Engin, B. İ., S. 288; İmre, Z., Erman, H., s. 178; Ayan, M., s. 90; Öztan, B., s. 248; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 131; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 114; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139; Köprülü, B., s. 132; Şener, E., Miras Hukuku, s. 332

²⁴⁶ Şener, E., Miras Hukuku, s. 333.

Olumlu miras sözleşmesini yapma ehliyetine ilişkin şartlar, sözleşmeyi sona erdirmek için yapılan adi yazılı sözleşmede de mevcuttur. Şöyle ki; sözleşmede ölüme bağlı tasarrufta bulunan tarafın Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesindeki ehliyet şartlarını taşıması gerekir ve bu kişi için temsil yasağı vardır. Diğer taraf için genel ehliyet kuralları geçerlidir.²⁴⁷

Taraflar, anlaşma ile olumlu miras sözleşmesinin tamamını sona erdirebilecekleri gibi sadece bir kısmını da sona erdirebilirler. Kalan kısım geçerliliğini korumaya devam eder.²⁴⁸

C. Sözleşmedeki Tek Taraflı İşlem Niteliğini Taşıyan Tasarrufların Sona Erdirilmesi

Olumlu miras sözleşmesinde Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde belirtilen mirasçı ataması ve mal vasiyeti dışında; vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tek taraflı irade beyanı mahiyetinde tasarruflar da yer alabilir.²⁴⁹ Miras sözleşmesindeki bu gibi tasarruflar için miras sözleşmesinin tek taraflı içeriği (tek taraflı işlem) deyimini de kullanılmaktadır. Bu tasarruflar için olumlu miras sözleşmesinin vasiyetname rolü oynadığı söylenebilir.²⁵⁰ Anılan tasarruflar tek taraflı birer hukuki işlem olduklarından, mirasbırakan için bağlayıcı değildir, mirasbırakan bunlardan serbestçe dönebilir.²⁵¹

²⁴⁷ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 203; İmre, Z., Erman, H., s. 178; Öztan, B., s. 249; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 114.

²⁴⁸ Öztan, B., s. 248; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 132; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 115.

²⁴⁹ Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; İmre, Z., Erman, H., s. 172; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Oğuzman, K., s. 130, 138; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

²⁵⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 172; Oğuzman, K., s. 130, 138; Şener, E., Miras Hukuku, s. 322; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137; Aybay, A., s. 63; Öztan, B., s. 231.

²⁵¹ Alman Medeni Kanunu M. 2299'da Bu Konuda Açık Hüküm Vardır (Naklen: İmre, Z., Erman, H., s. 172; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321); İmre, Z., Erman, H., s. 172; Oğuzman, K., s. 130; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321;

D. Olumlu Miras Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi (Miras Sözleşmesinden Dönme)

1. Tarafların Dönme Hakkını Sözleşmede Açık Olarak Saklı Tutması

Türk Medeni Kanunu'nda miras sözleşmesinde tarafların dönme hakkını saklı tutmalarına ilişkin bir hüküm yoktur. Ancak genel hükümler gereğince taraflar, olumlu miras sözleşmesine dönme hakkına dair açık bir kayıt koyarak sözleşmeden tek taraflı dönebilirler.²⁵²

Dural'a göre, olumlu miras sözleşmesine koyulacak dönme hakkı, belirli şart ya da olaylara bağlı tutulmalı, sınırsız bir hak olmamalıdır. Aksi halde, sözleşme artık özelliğini kaybedip vasiyetnameye dönüşür.²⁵³ Antalya ise, bağlayıcılık unsurunun dönme hakkının kullanılmasına kadar mevcut olduğu, bu durumun da miras sözleşmesinin çifte özelliğinin bir yönü olan sağlararası yapılan bir işlem olmasının bir sonucu olduğu gerekçesiyle, sağlararası sözleşmelerde olduğu gibi sınırsız dönme hakkının, miras sözleşmelerinde de uygulanabileceği görüşündedir.²⁵⁴

Olumlu miras sözleşmesinden dönme şekli, TMK'nın 546/3. maddesi kıyasen uygulandığında, vasiyetnameler için öngörülen şekillerden (resmi, yazılı, sözlü) herhangi biridir.

2. Mirasçılıktan Çıkarma Sebebinin Varlığı Halinde Dönme

Olumlu miras sözleşmesinde, mirasçı atanmış veya kendisine belirli mal bırakılan kişi, mirasçılıktan çıkarmaya (iskat) yol açabilecek bir davranışta bulunursa, mirasbırakan tek taraflı bir irade açıklaması ile miras sözleşmesini ortadan kaldıracaktır. (TMK m. 546/2)²⁵⁵

Ayiter, N., s. 89; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

²⁵² İmre, Z., Erman, H., s. 178; Öztan, B., s. 249; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 168; Dural, M., s. 227; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 139.

²⁵³ Dural, M., s. 228.

²⁵⁴ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 169.

²⁵⁵ Ayan, M., s. 91; İmre, Z., Erman, H., s. 179; Oğuzman, K., s. 182; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 278; Öztan, B., s. 250; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 116; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 132; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 140; Aybay, A., s. 63; Hatemi, H., s. 92; Köprülü, B., s. 133; Özüğür, A. İ., s. 572.

Kanun koyucu bu hükümlerle, olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı atanan veya vasiyet alacaklısı olan kişiyi bir çeşit sözleşmeden doğan saklı pay sahibi olarak gördüğünü işaret etmektedir. Bu sebeple mirasçılıktan çıkarma sebepleri Türk Medeni Kanunu'nun 546/2. maddesinde özel olarak düzenlenmiştir.²⁵⁶

Mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden birine dayanarak olumlu miras sözleşmesini tek taraflı sona erdirme sadece mirasbırakana tanınmış bir haktır. (TMK 546/2)²⁵⁷ Sözleşmeyi tek taraflı sona erdirme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu için, ne yasal ne de rızai temsil geçerli değildir. Ve bu hak mirasbırakanın ölümü ile son bulduğundan, mirasçıları da sözleşmeyi iptal ettiremezler.²⁵⁸

Çıkarma sebebinin, olumlu miras sözleşmesinin karşı tarafının şahsında gerçekleşmesi gerekir. Aksi halde mirasbırakan sözleşmeden dönemez. Sözleşmede üçüncü kişi lehine de tasarruf varsa, çıkarma sebebinin bu üçüncü kişinin gerçekleştirilmesi gerekir ki mirasbırakan, üçüncü kişi için sözleşmeden dönebilsin.²⁵⁹

Mirasbırakanın, mirasçılıktan çıkarma sebebine dayanarak sözleşmeden tek taraflı dönebilmesi için, çıkarma sebebi olan fiil ya da fiillerin miras sözleşmesinden sonra gerçekleşmesi gerekir. Aksi halde bu fiiller sebep gösterilerek, sözleşmeden tek taraflı olarak dönülemez. (TMK m. 546/2)²⁶⁰ Çünkü bu durum, mirasbırakanın anılan fiilleri ya affettiği ya da önemsemediğini gösterir. Ancak bu fiiller mirasbırakan tarafından sonradan öğrenilmişse, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesindeki yanılma hükümlerine dayanarak miras sözleşmesini iptal ettirebilir.²⁶¹ Mirasbırakan, dava açma süresi içinde ölürse, mirasçıları Türk Medeni Kanunu'nun 557/2. maddesi uyarınca iptal davası açabilirler.²⁶²

Mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığı halinde, tek taraflı irade beyanı ile miras sözleşmesinin ortadan kaldırılması, vasiyetnameler için kanunda öngörülen

²⁵⁶ Özüğür, A. İ., s. 572.

²⁵⁷ Şener, E., Miras Hukuku, s. 328; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 117; İmre, Z., Erman, H., s. 179; Dural, M., s. 233.

²⁵⁸ Dural, M., s. 233; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 117.

²⁵⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 117; Dural, M., s. 233.

²⁶⁰ Öztan, B., s. 250; İmre, Z., Erman, H., s. 179; Dural, M., s. 234.

²⁶¹ Dural, M., s. 234; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 116.

²⁶² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 116; Dural, M., s. 234.

şekillerden biriyle yapılır. (TMK m. 546/3) ²⁶³ Mirasbırakan bu irade beyanında, çıkarma sebebinin açık olarak belirterek miras sözleşmesini feshettiğini miras sözleşmesinin karşı tarafına bildirmelidir. (TMK m. 512/1) ²⁶⁴

Mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığı halinde sözleşmeden dönme, vasiyetnameler için kanunda öngörülen şekillerden biriyle yapıldığına göre, mirasbırakanın ayırt etme gücüne sahip ve on beş yaşını doldurmuş olması yeterlidir. (TMK m. 502) ²⁶⁵

Miras sözleşmesi sadece mirastan çıkarma fiilini işleyen kişi lehine tasarruflar içeriyorsa, dönme halinde sözleşme konusuz kalacağından, sözleşme tümüyle hükümsüz olacaktır. Ancak sözleşmede başka tasarruflar varsa, bu tasarruflar yönünden sözleşme hüküm ifade etmeye devam edecektir. ²⁶⁶ Ancak mirasbırakanın, mirastan çıkarmaya dayanarak döndüğü tasarruflar olmasa idi, diğer tasarrufları da yapmayacağı anlaşılıyorsa, bu iç bağlılık sebebiyle miras sözleşmesinden tümüyle dönülmüş olacaktır. ²⁶⁷

İvazlı miras sözleşmelerinde, mirastan çıkarma sebeplerinden birine dayanılarak dönülürse ve ivaz edimi yerine getirilmişse, bu ivaz sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenebilir. ²⁶⁸ Ancak dönme, mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ifade edeceği için, bu talep mirasçılara karşı ileri sürülebilecektir. Fakat ivaz edimi henüz yerine getirilmemişse, mirasbırakan ya da mirasçıları bunu isteyemezler. ²⁶⁹

Mirasçılıktan çıkarma kenar başlıklı Türk Medeni Kanunu m. 510 “*Aşağıdaki durumlarda mirasbırakan, ölüme bağlı bir tasarrufla saklı paylı mirasçısını*

²⁶³ Ayan, M., s. 91; İmre, Z., Erman, H., s. 179; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 118; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 204; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 133; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 140; Hatemi, H., s. 92; Köprülü, B., s. 133; Özüğür, A. İ., s. 572.

²⁶⁴ İmre, Z., Erman, H., s. 179; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 119; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 204.

²⁶⁵ Öztrak, İ., s. 48; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 118.

²⁶⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 119.

²⁶⁷ Öztan, B., s. 247; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 119.

²⁶⁸ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 204; Öztrak, İ., s. 45; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 278; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 119; Özüğür, A. İ., s. 573.

²⁶⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 119.

mirasçılıktan çıkarabilir: 1. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemişse, 2. Mirasçı, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemişse.” hükmünde kanun mirasbırakan ve yakınlarına çıkarma sebeplerinden bahsederken, Türk Medeni Kanunu m. 546/2 “*Miras sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracaktır.*” hükmünde sadece mirasbırakana karşı çıkarma sebeplerinden bahsedilmektedir. Bu sebeple miras sözleşmesinden mirasçılıktan çıkarma sebepleri ile tek taraflı dönülmesi konusunda, mirasbırakanın yakınlarına karşı işlenen çıkarma sebeplerine ilişkin fiillerin dayanak olup olmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır.

Bir görüşe göre, mirasbırakanın yakınlarına karşı işlenen mirasçılıktan çıkarma fiilleri sözleşmeden dönmek için yeterlidir. Çünkü mirasbırakanın yakınlarına karşı işlenen bu fiiller, mirasbırakanı da üzer ve zarara sokar. Bunun yanı sıra Türk Medeni Kanunu’nun 546/2. maddesinde, Türk Medeni Kanunu’nun 510. maddesindeki çıkarma sebeplerini daraltmaya yönelik bir eğilim de yoktur.²⁷⁰

Karşı görüşe göre ise, mirasbırakanın yakınlarına yapılan, çıkarma sebebi olan davranışların, miras sözleşmesini tek taraflı olarak sonlandırma sebebi olamayacaktır. Çünkü Türk Medeni Kanunu’nun 546. maddesinin lafında, sadece mirasbırakana karşı mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığı halinde sözleşmeden dönülebileceğinin ifade edilmektedir.²⁷¹

Yasa koyucu 743 S. Türk Kanunu Medenisi (Mülga) m. 493/2’de “*Mukavele, mirasçı nasbına veya muayyen bir şeyin vasiyetine dair olupta mansup mirasçı veya lehine vasiyet yapılan kimse, tasarruf yapan kimseye karşı mirastan mahrumiyeti mucip bir harekette bulunduğu takdirde o kimse, mukaveleyi yalnız başına fesih edebilir. Bu fesih, vasiyetnameler için kanunen muayyen olan şekillerden biriyle yapılır.*” hükmünde ve de 4721 S. Türk Medeni Kanunu m. 546/2 “*Miras*

²⁷⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 179; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 118; Şener, E., Miras Hukuku, s. 328; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 243; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 204; Ayan, M., S. 91; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 132.

²⁷¹ Öztan, B., s. 250; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 278.

sözleşmesiyle mirasçı atanan veya kendisine belirli mal bırakılan kişinin, mirasbırakana karşı miras sözleşmesinin yapılmasından sonra mirasçılıktan çıkarma sebebi oluşturan davranışta bulunduğu ortaya çıkarsa; mirasbırakan, miras sözleşmesini tek taraflı olarak ortadan kaldıracaktır.” hükmünde özellikle mirasbırakana karşı yapılan mirasçılıktan çıkarma sebeplerinden bahsetmektedir. Kanun koyucunun hem önceki hem de yeni Medeni Kanunda sadece mirasbırakana karşı yapılan mirasçılıktan çıkarma sebebine kanunda yer vermesi bu konuda kanun koyucunun kasıtlı olarak sustuğunu göstermektedir. Dolayısıyla bu konuda dar bir yorum yaparak mirasbırakanın, mirasçılıktan çıkarma sebeplerine dayanarak tek taraflı olarak sözleşmeyi ortadan kaldırması için, sadece kendisine yönelik gerçekleşen çıkarma sebeplerine dayanabileceği kabul edilmelidir.

3.Sağlararası İvaz Borcunun Yerine Getirilmemesi Sebebiyle Dönme

İvazlı olumlu miras sözleşmelerinde, sağlararası edim yükümlülüğünde olan taraf, borcunu yerine getirmese veya güvenceye bağlanmazsa mirasbırakan Türk Medeni Kanunu m. 547 *“Miras sözleşmesi gereğince sağlararası edimleri isteme hakkı bulunan taraf, bu edimlerin sözleşmeye uygun olarak yerine getirilmemesi veya güvenceye bağlanmaması halinde borçlar hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir.”* hükmü uyarınca Borçlar Hukuku kuralları uyarınca sözleşmeden dönebilir. (TMK m. 547)²⁷²

Medeni Kanun, ivazlı miras sözleşmelerinde sağlararası edim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi sebebiyle dönme hususunda Türk Borçlar Kanunu m. 123 ve devamına atıfta bulunmuştur.²⁷³

Türk Borçlar Kanunu’nu 123. maddesi ve devamına göre; miras sözleşmesinin alacaklı tarafı, edimini ifa etmeyen tarafa uygun bir süre tayin eder ya da hâkime tayin ettirir. Bu süre içinde borç yerine getirilmezse, alacaklı ya ifayı ve gecikme tazminatını ya da ifadan vazgeçtiğini bildirerek edimin yerine

²⁷² Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İçtihat Programı).

²⁷³ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 206; Dural, M., s. 246; İmre, Z., Erman, H., s. 180; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 279; Öztan, B., s. 251; İşgüzar, H., s. 62; Hatemi, H., s. 92; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 121; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 244; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 133; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 140; Aybay, A., s. 63; Köprülü, B., s. 133; Özüğür, A. İ., s. 573.

getirilmemesinden dolayı zarar ziyan tazminatını (müspet tazminat) talep eder. Dilerse de miras sözleşmesinden dönebilir.²⁷⁴ Sağlararası edim yükü altına giren veya mirasbırakan, borcun ifa edileceğine ilişkin yeterli teminat göstererek, karşı tarafın sözleşmeden dönmesini engelleyebilir. (TMK m. 547)²⁷⁵

Türk Borçlar Kanunu 123. maddesinde yer alan dönme işlemi, diğer tüm dönme işlemlerinde olduğu gibi yenilik doğuran bir irade açıklamasıdır. Bu irade açıklaması şekle bağlı değildir ve karşı tarafa varması ile hüküm ifade eder.²⁷⁶

Türk Medeni Kanunu'nun 547. maddesine göre, dönme hakkının kullanılması sonucunda geçmişe etkili (ex tunc) olarak olumlu miras sözleşmesi ve tarafların borçları sona erer.²⁷⁷ Bu durumda mirasbırakan tasarruf özgürlüğünü kazanıp, isterse yeni bir ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Bunu yapmamışsa, yasal mirasçılık kuralları uygulanır.²⁷⁸

Miras sözleşmesinden Türk Medeni Kanunu'nun 547. maddesi uyarınca dönülmeden önce sağlararası edim borcu kısmen yerine getirilmişse sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre geri istenebilir.²⁷⁹

E. Olumlu Miras Sözleşmesinde Yokluk

Yokluk, hukuki işlemin kurucu unsurlarından birinin bulunmaması durumunda söz konusu olan hükümsüzlüktür.²⁸⁰ Olumlu miras sözleşmeleri de hukuki işlem olduğundan, kurucu unsurların bulunmaması durumunda onlar için de yokluk sonucu doğacaktır.²⁸¹ Örneğin, taraflar kendi aralarında anlaşıp, adi yazılı

²⁷⁴ Öztan, B., s. 251; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 378; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 134; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 121; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 245.

²⁷⁵ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 122; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 133.

²⁷⁶ Öztan, B., s. 252; Dural, M., s. 248; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 245.

²⁷⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 122.

²⁷⁸ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 122.

²⁷⁹ Ayan, M., s. 92; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 473; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 122; Oğuzman, K., s.175; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 135.

²⁸⁰ Şenyüz, D., s. 60; Dural, M., s. 296; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 531; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 137.

²⁸¹ Dural, M., s. 296; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 531; Köprülü, B., s. 231.

miras sözleşmesi düzenlediklerinde, ancak vazgeçip imzalamadıklarında yokluk söz konusudur.²⁸²

Miras sözleşmesinin kurucu unsurunun irade açıklaması olduğunu düşünürsek, tarafların miras sözleşmesi yapmaya yönelik iradelerinin bulunmaması yokluk ile neticelenecektir.²⁸³ Ayrıca belirtmekte fayda var ki, miras sözleşmesinin resmi vasiyetname şekli dışında yapılması yokluk değil, şekil eksikliği sebebiyle iptal davası açma sebebidir.²⁸⁴

Doğmayan bir işlemin ortadan kaldırılması mümkün olmadığından, yok sayılan bir olumlu miras sözleşmesinin, yok hükmünde olduğunun belirlenmesi için ancak tespit davası açılabilir.²⁸⁵

F.Olumlu Miras Sözleşmesine İlişkin Olarak Açılacak İptal ve Tenkis Davaları

1. Olumlu Miras Sözleşmesinin İptali

Ölüme bağlı tasarrufların iptali, Türk Medeni Kanunu'nun 557. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Önce ölüme bağlı tasarrufların iptal nedenleri üzerinde durulduktan sonra ölüme bağlı tasarrufların iptal davası anlatılacaktır.

a. İptal Nedenleri

Aşağıda iptal nedenleri tek tek ele alınacaktır.

İhtiyarlık ve diğer hastalıklar gibi kanunda yazılı maddeler dışında ölüme bağlı tasarrufların iptali istenemez.²⁸⁶

aa. Ehliyetsizlik

Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir.(TMK m. 503)

²⁸² Köprülü, B., s. 230; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 531; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271.

²⁸³ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 531; Dural, M., s. 296; Şenyüz, D., s. 60.

²⁸⁴ Dural, M., s. 296; Aybay, A., s. 66.

²⁸⁵ Şenyüz, D., s. 61; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 137 .

²⁸⁶ Özmen, İ., s. 657; Yargıtay 2. HD, 05.01.1951, 78 29/18 (Özmen, İ., s. 657).

Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesinde belirtilen miras sözleşmesi yapma ehliyetine ilişkin özel kural, sadece miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarruflarda bulunan tarafa yani mirasbırakana özgü özel bir ehliyet kuralıdır.²⁸⁷

Miras sözleşmesinde ölüme bağlı tasarruflarda bulunmayan taraf, sağlararası işlemler için geçerli genel işlem ehliyetine ilişkin hükümlere tabidir.(TMK m. 16)²⁸⁸

Ehliyet şartlarını taşımayan mirasbırakan tarafından miras sözleşmesi yapılmışsa, bunun yaptırımı Türk Medeni Kanunu 557/1. maddesi gereği mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar tarafından açılan iptal davasıdır.²⁸⁹ Mirasbırakan da sağlığında, miras sözleşmesinin ehliyetsizlik sebebiyle iptal edilmesini isteyebilir.²⁹⁰

Mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar, Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki süreler ile bağlı iken, mirasbırakan bu sürelerle bağlı olmaksızın, hayatta olduğu sürece ehliyetsizlik sebebi ile dava açabilir.²⁹¹ Çünkü ehliyetsizlik sebebi ile hükümsüz olan bir işlem bunu yapanı hiçbir surette bağlamaz.²⁹²

²⁸⁷ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175, 185; Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75; Dural, M., s. 68.

²⁸⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 62; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 238; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 175; Dural, M., s. 53, 68; Öztan, B., s. 175; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75.

²⁸⁹ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 186; Dural, M., s. 78; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; Köprülü, B., s. 235; Bıçakçı, L., s. 97; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Öztan, B., s. 178; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144; Aybay, A., s. 64, 65; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3347; Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İçtihat Programı).

²⁹⁰ Bıçakçı, L., s. 97; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Bıçakçı, L., s. 97; Dural, M., s. 79; Ayan, M., s. 75; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141.

²⁹¹ Bıçakçı, L., s. 98; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 187; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 102; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 145; Dural, M., s. 80; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141.

²⁹² İmre, Z., Erman, H., s. 181.

Şayet süresi içinde, ehliyetsizlik sebebiyle iptal davası açılmaz ise olumlu miras sözleşmesi geçerliliğini devam ettirir.²⁹³ Bunun sebebi ise, mirasbırakanın son isteklerine saygı gösteren ilgililerin, ölüme bağlı tasarruftaki şartların birinin eksikliğine rağmen, bu isteklerin gerçekleşmesini sağlayabilmelerine imkân tanımaktır.²⁹⁴

Mirasbırakan tasarruf anında ehliyete sahip iken, sonradan ehliyetini kaybederse, bu durum miras sözleşmesinin iptalini gerektirmeyeceği gibi, mirasbırakanın sözleşmenin yapıldığı anda ehliyete sahip olmayıp, sonradan kazanması halinde de sözleşme geçerli olmaz.²⁹⁵

Lehine ölüme bağlı tasarrufta bulunulan kişinin ehliyetinde nasıl genel kurallar uygulanıyorsa, ehliyetsizliğinin sonuçları cihetinde de genel kurallar uygulanacaktır.²⁹⁶

Olumlu miras sözleşmesindeki ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf tam ehliyetsiz ise sözleşme kesin hükümsüzdür. (TMK m. 15)²⁹⁷

Şayet karşı taraf sınırlı ehliyetsiz veya sınırlı ehliyetli ise, kanuni temsilci rıza verene kadar olumlu miras sözleşmesi askıda geçersizdir.²⁹⁸ Bu durumda mirasbırakan, sınırlı ehliyetsizin kanuni temsilcisine bir süre vererek bu sürede rızasını açıklamasını talep edebilir. Bu zaman zarfında yasal temsilci susarsa veya

²⁹³ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 276; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239; Bıçakçı, L., s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 341; Öztan, B., s. 221; Oğuzman, K., s. 189; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 168; Gönensay, S., Birsen, K., s. 45.

²⁹⁴ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 361; İmre, Z., Erman, H., s. 64, 192; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı).

²⁹⁵ Özmen, İ., s. 657; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 276; Köprülü, B., s. 234; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 190.

²⁹⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Bıçakçı, L., s. 97; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Dural, M., s. 75; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

²⁹⁷ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Dural, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Bıçakçı, L., s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

²⁹⁸ Öztan, B., s. 178; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Bıçakçı, L., s. 97; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

rıza vermediğini beyan ederse, miras sözleşmesi kesin hükümsüz hale dönüşür. (TMK m. 343, 451)²⁹⁹

Yabancılık unsuru taşıyan intikallerde, mirasbırakanın ehliyeti 5718 S. MHÖK m. 20 uyarınca kendi milli kanununa tabidir.³⁰⁰

bb. Şekil Noksanlığı

Miras sözleşmesi, Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir.³⁰¹

Tek taraflı miras sözleşmesine, mirasbırakan sıfatıyla katılan yani sözleşmede ölüme bağlı tasarruf yapacak taraf açısından temsil caiz değildir, mirasbırakan, sözleşmenin düzenlenmesi anında bizzat bulunmak zorundadır.³⁰² Çünkü ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır.³⁰³

Sözleşmeye mirasbırakan sıfatıyla katılmayan, başka bir anlatımla sözleşmede ölüme bağlı tasarrufta bulunmayacak olan taraf, iradesini temsilci vasıtasıyla açıklayabilir.³⁰⁴

İki taraflı miras sözleşmesinde, her iki taraf da ölüme bağlı tasarrufta bulunduğu için, her iki taraf da sözleşmenin düzenlenmesi anında bizzat bulunmak zorundadırlar, iradelerini temsilci vasıtasıyla açıklayamazlar.³⁰⁵

²⁹⁹ Bıçakçı, L., S. 97; Dural, M., s. 75; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 188; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 101; Öztan, B., s. 178; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 146.

³⁰⁰ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 276.

³⁰¹ Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 129; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Ayan, M., S. 88, Yargıtay HGK, 27.11.1963 T., E. 2/56, K. 95 (Berki, Ş., S. 85); Öztrak, İ. (1968), Miras Hukuku, Ankara, s. 45; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 374; Berki, Ş., s. 85.

³⁰² Öztan, B., s. 175, 232; Özmen, İ., s. 551; Ayan, M., s. 75; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 228; Yargıtay 2. HD T:14.05.2007 E:2007/6349 K:2007/7938 (Meşe İctihat Programı).

³⁰³ Özmen, İ., s. 456, 551; Miras Hukuku, s. 57; Ayan, M., s. 75; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170.

³⁰⁴ Ayan, M., s. 75, 79; Özmen, İ., s. 551; Öztan, B., s. 175, 232; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 58, 103; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 185; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 144, 228; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 170.

Miras sözleşmesi şayet şekil şartlarını taşııyorsa, Türk Medeni Kanunu'nun 557/4. maddesi gereği mirasbırakanın ölümünden sonra, miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar tarafından iptal davası açılabilir.³⁰⁶ Mirasbırakan da henüz hayattayken, şekle aykırılıktan kaynaklanan hükümsüzlüğü ileri sürebilir. (TMK m. 557/4)³⁰⁷ Ancak mirasbırakan Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki süreler ile bağlı olmaksızın, hayatta olduğu sürece şekil noksanlığı sebebi ile dava açabilirken miras sözleşmesinin hükümsüz olmasında menfaati olanlar Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki sürelerle bağlıdırlar.

308

Şayet süresi içinde, şekil noksanlığı sebebiyle iptal davası açılmaz ise olumlu miras sözleşmesi geçerliliğini devam ettirir.³⁰⁹

cc. İrade Sakatlıkları

aaa. Yanılma (Hata)

Yanılma, irade beyanında bulunan kişinin iradesi ile örtüşmeyen bir açıklamada bulunmasıdır.³¹⁰

³⁰⁵ Öztan, B., s. 232; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 103; Ayan, M., s. 89; Özmen, İ., s. 551.

³⁰⁶ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 266; İmre, Z., Erman, H., s. 177; Öztan, B., s. 256; Dural, M., s. 99, 78, 81; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 186; Aybay, A., s. 64; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3347.

³⁰⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 177; Şener, E., Miras Hukuku, s. 331; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 141; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 265; Dural, M., s. 99, 79; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141 .

³⁰⁸ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 167, 187; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 239, 265; Bıçakçı, L., s. 97; İmre, Z., Erman, H., s. 181; Dural, M., s. 99, 80; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141.

³⁰⁹ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 266; İmre, Z., Erman, H., s. 177; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 189.

³¹⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 195; Turan, G., s. 48; Ayan, M., s. 127; Oğuzman, M. K., Öz, M. T. (2012) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s. 94; İnal, N. (2006), Örnek Karar ve Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medeni Yasası, Ankara, s. 1210; Köprülü, B., s. 235; Özuğur, A. İ., s. 578; Reisoğlu, S. (2012), Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s.118; Şenyüz, D. (2011), Borçlar Hukuku Genel Ve Özel Hükümler, Bursa, s. 49; Antalya, O. G

Türk Hukukunda İki tür yanılma şekli vardır. Bunlardan ilki beyan yanılmasıdır. Bir hukuki işlem yapmak isteyen kişi, iradesine uymayan bir beyanda bulunursa ortada beyan yanılması vardır.³¹¹ Bu yanılma türünde, kişinin hukuki işlem yapmaya yönelik iradesi sağlıklı bir şekilde oluşur ancak bu iradenin açıklanması sırasında irade ile beyan arasında bir uyumsuzluk söz konusu olur.³¹² Beyan yanılması ise iki şekilde ortaya çıkar. Birincisi, kişi ya yanlış yazma ya da konuşma sebebiyle iradesine uymayan bir beyanda bulunmaktadır. İkincisi ise, kişinin beyanda kullandığı ifadelerle sahip olduklarından farklı bir anlam vermesi sebebiyle ortaya çıkan yanılmadır.³¹³

Yanılma şekillerinden ikincisi ise; saikte yanılmadır. Saikte yanılmayı açıklamadan önce saik kavramını açıklamakta fayda vardır. Saik, hukuki bir işlem yapan kişinin, bu işlemi yapmasına sebep olan amaç ve düşüncedir.³¹⁴ Saikte yanılma ise, kişinin kendisini bir tasarruf yapmaya yönelten olay veya durum hakkında hataya düşmesidir. Başka bir anlatımla burada tasarruf iradesinin oluşumunda bir sakatlanma söz konusudur.³¹⁵

(2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, İstanbul, S. 218; Kılıçoğlu, A., M. (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, s. 180.

³¹¹ Turan, G., s. 49; Hatemi, H., s. 72; Ayan, M., s. 127; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 161; Berki, A. H. (1961), Vasiyet Ve Ölümüne Bağlı Tasarruflar, Ankara, s. 56; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 260; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 93, 94; Reisoğlu, S., s.118; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 220; Hatemi, H., Gökyayla, E. (2012), Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul s. 87; Nomer, H., N. (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s. 61.

³¹² Ayan, M., s. 127; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 260; Turan, G., s. 49; Hatemi, H., s. 72; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 161; Berki, A. H., s. 56; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 93, 94.

³¹³ Turan, G., s. 49; Eren, F. (2003), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, s. 280.

³¹⁴ İmre, Z., Erman, H., s. 196; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 94; Şenyüz, D., s. 51; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 224; Nomer, H., N., s. 63; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 186.

³¹⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 196; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 260; Ayan, M., s. 127; Hatemi, H., s. 72; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 161; Köprülü, B., s. 238; Özuğur, A. İ., s. 579; Reisoğlu, S., s.124; Şenyüz, D., S. 51; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 225; Nomer, H., N., s. 63.

Sağlararası işlemlerde güven ilkesi esas olduğundan, önemli olan beyan yanılmasıdır. Beyan yanılmasının, yanılan tarafa sözleşmeyi iptal yetkisini verebilmesi için ise, esaslı yanılma olması gerekir. (TBK m. 30, 31)³¹⁶ Yine sağlararası işlemlerde, saikte yanılma, kural olarak sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. (TBK m. 32/c. 1) Etkileyebilmesi için temel hatasının özelliklerini bünyesinde taşıması gerekir. (TBK m. 32)³¹⁷

Öğretide bir görüşe göre; mirasbırakanın her türlü yanılması, başka bir anlatımla esaslı olmayan beyan yanılması ve adi saik yanılması olumlu miras sözleşmesinin iptali için yeterlidir.³¹⁸ Örnek olarak, mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinde yapılan mal vasiyetinin konusunu oluşturan şeyin değerini yanlış hesaplaması, çocuğu olmayacağını düşünmesi ama daha sonra birçok çocuğunun olması vs. gösterilebilir. İşte böyle bir saik yanılmasına düşen mirasbırakan, yanılmasaydı böyle bir tasarruf yapmayacak idiyse, olumlu miras sözleşmesinin iptalini talep edebilir.

Miras sözleşmesinde, mirasbırakanın esaslı olmayan beyan yanılması ve adi saik yanılmasına dayanarak miras sözleşmesinin iptal edilmesini güven ilkesine aykırı olduğunu savunan bir görüş de vardır. Bu görüşe göre; bu durum hem güven prensibine aykırıdır hem de miras sözleşmesinin diğer tarafının ancak esaslı yanılma sebebiyle iptal hakkının olması dolayısıyla taraflar arasında eşitsizlik yaratmaktadır.³¹⁹

³¹⁶ Köprülü, B., s. 236; Ayan, M., s. 127; İmre, Z., Erman, H., s. 195; Turan, G., s. 49; Oğuzman, K., s. 102; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 160; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 94; Reisoğlu, S., s.119; Şenyüz, D., s. 49; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 219; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 92; Nomer, H., N., s. 62; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 181; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D. (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, İstanbul, s. 57.

³¹⁷ Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 101; Şenyüz, D., s. 52; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 224; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 92; Nomer, H., N., S. 63; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 186; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 57.

³¹⁸ Ayan, M., s. 127; Öztrak, İ., s. 54; Gönensay, S., Birsen, K., s. 44.

³¹⁹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 221; Dural, M., s. 274; Özmen, İ., s. 658; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 278; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 330; Hatemi, H.,

Diğer bir görüşe göre ise; miras sözleşmesinde, karşı bir edim varsa, saikte yanılma esaslı olmalı, karşı edim yoksa adi saikte yanılma yeterli olmalıdır.³²⁰

Olumlu miras sözleşmesinde, kendi kusuru ile yanılmaya düşen mirasbırakanın, Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi atfıyla Türk Borçlar Kanunu'nun 35. maddesi gereğince, karşı tarafın zararlarını ödemesi gerekecektir.³²¹

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufta bulunurken şeyi veya kişiyi belirtirken açık şekilde yanılıya düşerse, mirasbırakanın son arzusu kesin olarak tespit edilebiliyorsa, yanılma buna göre düzeltilir.(TMK m. 504/2)³²² Başka bir anlatımla açık yanılma halinde, Favor testamenti ilkesi uyarınca sözleşme önce yorumlanıp kurtarılmaya çalışılmalı, bu da mümkün değilse artık iptal edilmelidir.

Örnek olarak, mirasbırakan karşı koşusu Hasan lehine mal vasiyetinde bulunmuştur. Fakat mirasbırakanın karşı komşusunun adı Hüseyin'dir. Böyle bir durumda, mirasbırakanın geçek iradesi kesin olarak belirlenebildiğinden, ölüme bağlı tasarruf buna uygun olarak düzeltilebilir.

Ölüme bağlı tasarrufun yanılma sebebiyle iptal ettirilebilmesi için yanılma ile ölüme bağlı tasarrufun yapılması arasında illiyet bağının bulunması şarttır. Bunun için ise, mirasbırakan şayet yanılmasaydı, böyle bir tasarrufta bulunmayacağı hususu ispatlanmalıdır.³²³

Yanılma miras sözleşmesini kendiliğinden geçersiz kılmaz, bu sebeple mirasbırakan, yanıldığını öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesi uyarınca miras sözleşmesinden dönmesi gerekir. Aksi

s. 74; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 278; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 262; Aybay, A., s. 65; Özüğür, A. İ., s. 579; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 241; İmre, Z., Erman, H., s. 195.

³²⁰ Öztan, B., s. 256; İmre, Z., Erman, H., S22,1ı, 29; Özüğür, A. İ., s. 579.

³²¹ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 280.

³²² Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Ayan, M., s. 127; Oğuzman, K., s. 102; Özmen, İ., s. 658; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 279; Gönensay, S., Birsen, K., s. 46; Berki, A. H., s. 57; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 261; Yargıtay HGK, 21.11.1990, E. 1990/2-346 K. 1990/586 (Kazancı İçtihat Programı); Serozan, R, Engin, B. İ., s. 246; Aybay, A., s. 65; Hatemi, H., S. 73; Özüğür, A. İ., s. 579.

³²³ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 241; Ayan, M., s. 128; Oğuzman, K., s. 102; İmre, Z., Erman, H., s. 196; Köprülü, B., s. 238; Özüğür, A. İ., s. 579; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 235.

halde tasarruf artık geçerli sayılır. Dolayısıyla mirasbırakanın mirasçuları da iptal davası açamaz, tasarrufu iptal ettiremez.³²⁴

Türk Medeni Kanunu 504/1. maddesinde kanun koyucu yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama halinde ölüme bağlı tasarruftan dönebileceğini açıklamış, ancak mirasbırakanın tasarruftan nasıl döneceği açıklanmamıştır. Bu sebeple doktrinde çeşitli görüşler vardır.

Mirasbırakan, bir görüşe göre karşı tarafa yapacağı bir irade beyanıyla sözleşmeyi feshedebilir; başka bir görüşe göre vasiyetname ile sözleşmeden dönebilir; diğer bir görüşe göre hem vasiyetname yapmalı hem de karşı tarafa dönmeye ilişkin bir irade beyan yöneltmelidir; son görüşe göre ise Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesi uyarınca iptal davası açılmalıdır.³²⁵

bbb. Aldatma (Hile)

Bir kimseyi, sözleşme yapmaya veya bir irade beyanında bulunmaya yönlendirmek için, kasıtlı olarak yanlış bir düşünce oluşturmak ya da yanlış düşünceyi devam ettirmeye yönelik davranışa aldatma denir.³²⁶

Aldatma sebebiyle ölüme bağlı tasarrufun iptal ettirilebilmesi için aldatma ile ölüme bağlı tasarrufun yapılması arasında illiyet bağının bulunması şarttır. Başka bir deyişle, irade beyanıyla tasarruf, aldatmanın etkisi ile yapılmalıdır.³²⁷

³²⁴ Özmen, İ., s. 660; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Yargıtay HGK, 14.04.1993 E. 1993/2-36 K. 1993/158 (Kazancı İçtihat Programı); Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 281; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 245; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Hatemi, H., s. 73; Köprülü, B., s. 244; Özüğür, A. İ., s. 573; Şener, E., Miras Hukuku, s. 331.

³²⁵ Özüğür, A. İ., s. 580; Öztan, B., s. 256; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 223; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

³²⁶ Ayan, M., s. 128; İmre, Z., Erman, H., s. 198; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 358; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 161; Gönensay, S., Birsen, K., s. 45; Berki, A. H., s. 56; Köprülü, B., s. 241; Özüğür, A. İ., s. 579; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 111; Reisoğlu, S., s.124; Şenyüz, D., s. 53; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 236; Nomer, H., N., s. 65; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 197; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 58.

Türk Borçlar Kanunu'nun 36. maddesi gereğince, borç sözleşmelerinde sadece karşı tarafın aldatması önemlidir. Üçüncü kişi tarafından yapılan aldatma, esas itibari ile fesih hakkı vermez. Ancak bu aldatmadan diğer taraf haberdar ise, aldatılan kimse işlemi veya sözleşmeyi feshedebilir. (TBK m. 36/2)³²⁸

Öğretide bir görüş; miras sözleşmesindeki üçüncü kişi tarafından yapılan aldatmayı, karşı tarafın bundan haberdar olduğunu aramaksızın, sadece aldatma ile sözleşme arasında illiyet bağı bulunmak şartıyla, sözleşmenin iptali için yeterli kabul etmektedir.³²⁹

Öğretideki karşı görüş ise; olumlu miras sözleşmesinin, sözleşme olması sebebiyle vasiyetnameden farklı olarak güven prensibinin uygulanması gerektiğinden, üçüncü kişi tarafından yapılan aldatma halinde, ancak karşı taraf bundan haberdar ise sözleşmenin iptal ettirilebileceği kanaatindedir.³³⁰

Aldatma miras sözleşmesini kendiliğinden geçersiz kılmaz, bu sebeple mirasbırakan, aldatmayı öğrendiği günden başlayarak bir yıl içinde, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesi uyarınca miras sözleşmesinden dönmesi gerekir. Aksi halde tasarruf artık geçerli sayılır. Dolayısıyla mirasbırakanın mirasçıları da iptal davası açamaz, tasarrufu iptal ettiremez.³³¹

³²⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 198; Ayan, M., s. 128; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 243; Köprülü, B., s. 242; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 262; Oğuzman, K., s. 103; Özüğür, A. İ., s. 579; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 113; Reisoğlu, S., s.125; Şenyüz, D., s. 55; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 239; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 200.

³²⁸ Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 111; Reisoğlu, S., s.126; Şenyüz, D., s. 54; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 238; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 96; Nomer, H., N., s. 66; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 198; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 58.

³²⁹ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162; Gönensay, S., Birsen, K., s. 45; Öztrak, İ.,s. 54.

³³⁰ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 221; Dural, M., s. 276; Özmen, İ., s. 659; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 331; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 280; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 262; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 243; İmre, Z., Erman, H., s. 198.

³³¹ Özmen, İ., s. 660; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Yargıtay HGK, 14.04.1993 E. 1993/2-36 K. 1993/158 (Kazancı İçtihat Programı); Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141;

Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesinde kanun koyucu yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama halinde ölüme bağlı tasarruftan dönebileceğini açıklamış, ancak mirasbırakanın tasarruftan nasıl döneceği açıklanmamıştır. Bu sebeple doktrinde çeşitli görüşler vardır. Mirasbırakan; bir görüşe göre karşı tarafa yapacağı bir irade beyanıyla sözleşmeyi feshedebilir, başka bir görüşe göre vasiyetname ile sözleşmeden dönebilir, diğer bir görüşe göre hem vasiyetname yapmalı hem de karşı tarafa dönmeye ilişkin bir irade beyan yöneltmelidir, son görüşe göre ise TMK'nın 557. maddesi uyarınca iptal davası açılmalıdır.³³²

Bütün bunların yanı sıra aldatma, ölüme bağlı tasarruflarda Türk Medeni Kanunu'nun 578/3. maddesi gereği, aldatmayı yapan kişi için mirastan yoksunluk sebebi teşkil edebilir.³³³

ccc. Korkutma veya Zorlama (Tehdit ya da Cebir)

Korkutma, belirli bir iş veya işlemin yapılması ya da yapılmaması konusunda, bir kişinin üzerinde yapılan manevi baskıdır.³³⁴

Zorlama ise; korkutmanın tam tersi, maddi bir cebirdir.³³⁵

Korkutma manevi bir baskıyı ifade ederken zorlama hem maddi hem de manevi baskıyı ifade eder. Korkutmada bir irade vardır, fakat sakattır. Zorlamada ise

İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 281; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 245; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Hatemi, H., s. 73; Köprülü, B., s. 244; Özüğür, A. İ., s. 573.

³³² Özüğür, A. İ., s. 580; Öztan, B., s. 256; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 223; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

³³³ İmre, Z., Erman, H., s. 198; Ayan, M., s. 128; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162.

³³⁴ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 262; Turan, G., s. 63; İmre, Z., Erman, H., s. 199; Ayan, M., s. 128; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Oğuzman, K., s. 103; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 115; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Köprülü, B., s. 242; Özüğür, A. İ., s. 579; Reisoğlu, S., s.127; Şenyüz, D., s. 56; Antalya, O. G., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 243; Nomer, H., N., s. 67; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 203; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 58.

³³⁵ Oğuzman, K., s. 103; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 262; İmre, Z., Erman, H., s. 199; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Özüğür, A. İ., s. 579.

irade hiç mevcut değildir.³³⁶ Bu sebeple doktrinde zorlama altında yapılmış bir ölüme bağlı tasarrufun, ortada bir irade olmadığından doğrudan doğruya yok hükmünde olduğunu ve dolayısıyla iptal davası açmaya gerek olmadığını, sadece tespit davası açmakla yetinilebileceğini savunanlar vardır.³³⁷ Ancak ölüme bağlı tasarruflar, kural olarak kendiliğinden geçersiz olmadığından; tıpkı ehliyetsizlik, şekil noksanlığı, hukuka ve ahlaka aykırılık vb. sebeplerde olduğu gibi zorlama durumunda da iptal davası açılmasının daha isabetli olacağı söylenebilir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 38/1. maddesine göre, korkutmanın bir iptal sebebi sayılabilmesi için korkutmanın önemli ve yakın bir tehlikenin varlığı hakkında esaslı ve kanaat verici bir korku ve baskı doğurması gerekir.³³⁸

Öğretide bir görüş; olumlu miras sözleşmesinde korkutmanın bir iptal sebebi sayılabilmesi için önemli ve yakın bir tehlikenin varlığı hakkında esaslı ve kanaat verici olması gerekmediğini, her türlü korkutma ve zorlamanın iptal sebebi olabileceğini kabul etmektedir.³³⁹ Bu görüşe göre, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesinde iptal için kanaat verici bir korku veya zorlama için açıklık yoktur. Bu sebeple ölüme bağlı tasarruflarda, korkutma ve zorlama kavramının sınırlarını daha geniş tutmak gerekir. Bunun takdiri konusunda mirasbırakanın kişisel özellikleri çok önemli olmalıdır.³⁴⁰ Bu açıdan bakıldığında yaşlı veya yatalak hastayı terk etmekle korkutmak isabetli bir örnek olacaktır.

³³⁶ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162; Ayan, M., s. 128; Dural, M., s. 277; Köprülü, B., s. 242; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 357; Özüğür, A. İ., s. 579.

³³⁷ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162; Köprülü, B., s. 243; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 244; Köprülü, B., s. 243; Özüğür, A. İ., s. 579.

³³⁸ Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 116; Reisoğlu, S., s.127; Şenyüz, D., s. 56; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 245; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 95; Nomer, H., N., s. 67; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 207; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 59.

³³⁹ Oğuzman, K., s. 103; İmre, Z., Erman, H., s. 199; Ayan, M., s. 128; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 244.

³⁴⁰ İmre, Z., Erman, H., s. 199; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162.

Öğretide her türlü korkutmanın iptal sebebi olmadığını savunan karşı görüş de vardır. Bu görüşe göre, korkutma esaslı değil ise miras sözleşmesinin iptali için yeterli bir sebep değildir.³⁴¹

Korkutma veya zorlamanın kim tarafından yapıldığı gerek ölüme bağlı tasarruflarda gerek sağlararası tasarruflarda önemli değildir. Olumlu miras sözleşmesinin karşı tarafının veya üçüncü kişilerin korkutma ve zorlamaları tasarrufun iptal sebebi olabilir.³⁴² Ancak lehine korkutma yapılan sözleşmenin karşı tarafı korkutmadan haberdar değilse, mirasbırakan miras sözleşmesini iptal ettirince, mirasbırakandan Türk Borçlar Kanunu 37/2. maddesi uyarınca uygun bir tazminat talep edebilir.³⁴³

Korkutma ve zorlama ile ölüme bağlı tasarruf arasında illiyet bağının bulunması şarttır. Başka bir deyişle miras sözleşmesi korkutma ve zorlama altında yapılmalıdır. Aksi halde bu sebeplerle ölüme bağlı tasarruf iptal ettirilemez.³⁴⁴

Korkutma ve zorlama miras sözleşmesini kendiliğinden geçersiz kılmaz, bu sebeple mirasbırakan, korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde, Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesi uyarınca miras sözleşmesinden dönmesi gerekir. Aksi halde tasarruf artık geçerli sayılır. Dolayısıyla mirasbırakanın mirasçıları da iptal davası açamaz, tasarrufu iptal ettiremez.³⁴⁵

³⁴¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Dural, M., s. 277; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 281; Özmen, İ., s. 659; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 332; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 263; Köprülü, B., s. 243; Özüğür, A. İ., s. 579.

³⁴² İmre, Z., Erman, H., s. 199; Ayan, M., s. 128; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 244; Öztrak, İ., s. 54.

³⁴³ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Oğuzman, K., s. 103; Dural, M., s. 277; Aksi Görüş İçin Serozan, R., Engin, B. İ., s. 244.

³⁴⁴ Ayan, M., s. 129; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 117; İmre, Z., Erman, H., s. 199; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 244; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 281; Özmen, İ., s. 659; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 263; Yargıtay 2. HD, 02.12.2004, 12427, 14388 (Meşe İctihat Programı); Köprülü, B., s. 24; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 247; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 207.

³⁴⁵ Özmen, İ., s. 660; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Yargıtay HGK, 14.04.1993 E. 1993/2-36 K. 1993/158 (Kazancı İctihat Programı); Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 281; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 245; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 222; Hatemi, H., s. 73; Köprülü, B., s. 244; Özüğür, A. İ., s. 573.

Türk Medeni Kanunu'nun 504. maddesinde kanun koyucu yanıltma, aldatma, korkutma veya zorlama halinde ölüme bağlı tasarruftan dönülebileceğini açıklamış, ancak mirasbırakanın tasarruftan nasıl döneceğini açıklamamıştır. Bu sebeple doktrinde çeşitli görüşler vardır. Mirasbırakan; bir görüşe göre karşı tarafa yapacağı bir irade beyanıyla sözleşmeyi feshedebilir, başka bir görüşe göre vasiyetname ile sözleşmeden dönebilir, diğer bir görüşe göre hem vasiyetname yapmalı hem de karşı tarafa dönmeye ilişkin bir irade beyanı yöneltmelidir, son görüşe göre ise Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesi uyarınca iptal davası açılmalıdır.³⁴⁶

Ayrıca belirtmek gerekir ki korkutma ve zorlama, ölüme bağlı tasarruflarda Türk Medeni Kanunu 578/3. maddesi gereği, korkutma ve zorlamada bulunan kişi için mirastan yoksunluk sebebi teşkil edebilir.³⁴⁷

dd. İrade Sakatlığına İlişkin Özel Haller

aaa. Zihni Kayıt

Zihni kayıt, irade beyanında bulunan kişinin bilerek ve isteyerek gerçek iradesine uymayan bir açıklamada bulunması ve gerçek iradesini muhatabından saklamasıdır.³⁴⁸

Örnek olarak, B evini akrabası A'ya kiraya vermek istememekte, ancak onu kırmamak için kira sözleşmesi yapmaktadır.

Baskın görüşe göre, miras sözleşmesinde zihni kayıt olduğu takdirde, miras sözleşmeleri iki taraflı hukuki işlem olduğundan, güven prensibi gereği karşı taraf bu durumu bilmiyor ya da bilmesi gerekmiyorsa sözleşmenin geçerli olduğunun kabul edilmesi gerekir.³⁴⁹

³⁴⁶ Özügur, A. İ., s. 580; Öztan, B., s. 256; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 223; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

³⁴⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 198; Ayan, M., s. 128; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 162.

³⁴⁸ Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 92; Şenyüz, D., s. 46; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 313; Hatemi, H., s. 72; Antalya, O. G., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 199; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 167; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 54.

³⁴⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 202; Dural, M., s. 295; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 350; Hatemi, H., s. 72; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 274; Şenyüz, D., s. 46; Antalya, O. G.,

Resmi vasiyetname şeklinde yapılan miras sözleşmesinde, taraflardan birinin bilerek ve isteyerek gerçek iradesine uymayan bir beyanda bulunmasının hayatın olağan akışına aykırı olduğu ortadadır. Şayet taraflardan biri böyle bir iddiada bulunursa bizce ayırt etme gücü sebebiyle ehliyet sorunu gündeme gelebilir.

bbb. Latife Beyanı

Latife beyanı, bir kişinin karşı tarafça beyanının ciddiye alınmayacağı düşüncesiyle şaka, eğlence, nezaket vb. içerikli ifadeler sarf etmesidir.³⁵⁰

Miras sözleşmesinde latife beyanı söz konusu ise, güven prensibine göre ikili bir ayırım yapmak gerekir. Şayet karşı taraf beyanın ciddi olmadığını biliyorsa, miras sözleşmesi hükümsüzdür. Ancak karşı taraf, beyanın ciddi olduğunu kabulde objektif iyi niyet kurallarına göre haklı ise, miras sözleşmesi geçerlidir.³⁵¹ Fakat bu durumda, mirasbırakan veya onun ölümünden sonra ilgililer yanılma sebebiyle iptal davası açabilirler. Çünkü bu durumda mirasbırakan, beyanının karşı tarafça ciddiye alınmayacağını zannederek yanılığa düşmüştür.³⁵²

Bizce, başlı başına miras sözleşmesinin resmi vasiyetname şeklinde yapılması, güven teorisi gereği objektif iyi niyet kurallarına göre, karşı tarafı latife beyanını ciddi olduğunu kabulde haklı kılmaktadır. Bu sebeple, her halde olumlu miras sözleşmesini geçerli olduğu söylenebilir.

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 200; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 84; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 167; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 54.

³⁵⁰ Şenyüz, D., s. 45; Turan, G., s. 70; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 312; Hatemi, H., s. 72; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 92, 93; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 200; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 167; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 53.

³⁵¹ İmre, Z., Erman, H., s. 202; Dural, M., s. 296; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 351; Hatemi, H., s. 72; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 93; Şenyüz, D., s. 45; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 200; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 84.

³⁵² Dural, M., s. 296; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 350; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 93; Şenyüz, D., s. 46; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 84.

ccc. Muvazaa

Muvazaa Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmediğinden, Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesindeki “*Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır*” hükmünün yollamasıyla Türk Borçlar Kanununun muvazaaya ilişkin 19. maddesi olumlu miras sözleşmelerinde de uygulanabilir.

Muvazaa, tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, gerçek iradelerine uygun olmayan şekilde bir hukuki işlem yapmaları ve görünürdeki bu işlemin kendi aralarında geçerli olmayacağı konusunda anlaşmış olmalarıdır.³⁵³

Hacizden kurtulmak isteyen A'nın, alacaklılarını aldatmak için mallarını muvazaalı olarak arkadaşına devretmiş ve bu devrin hukuki sonuç doğurmayacağı hususunda arkadaşı ile anlaşmış olması, muvazaaya örnek olarak verilebilir.

Muvazaa, mutlak muvazaa ve nispi muvazaa olmak üzere ikiye ayrılır. Mutlak muvazaada, taraflar gerçekte herhangi bir işlem yapmayı düşünmemekte, sadece üçüncü kişileri aldatmak amacıyla bir işlem yapmaktadırlar.³⁵⁴ Nispi muvazaada ise, tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla yaptıkları işlemin arkasında gerçek iradelerine uygun olarak yaptıkları gizli bir işlem vardır.³⁵⁵

Hatemi'ye göre miras sözleşmelerinde muvazaa yalnızca ivazlı miras sözleşmelerinde görülebilir.³⁵⁶

³⁵³ Turan, G., s. 71; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 315; Hatemi, H., s. 72; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 129; Şenyüz, D., s. 46; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 201; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 85; Nomer, H., N., s. 68; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 167; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 54.

³⁵⁴ Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 328; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 130; Şenyüz, D., s. 47; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 203; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 170; Turan, G., s. 71; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 55.

³⁵⁵ Turan, G., s. 71; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 328; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 130; Şenyüz, D., s. 47; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 206; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 170; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 55.

³⁵⁶ Hatemi, H., s. 72.

Dural'a göre, miras sözleşmelerinde genellikle mutlak muvazaa söz konusu olmaktadır. Şöyle ki, taraflar yapacakları miras sözleşmesi ile genellikle üçüncü kişileri aldatma amacı güderler, görünürdeki miras sözleşmesi ile bir başka miras sözleşmesini gizlemeye çalışmazlar.³⁵⁷

Miras sözleşmeleri, muvazaa sebebiyle hükümsüzdür. (TBK m. 19)³⁵⁸ Muvazaalı miras sözleşmelerinin ve bunun içindeki ölüme bağlı tasarrufların mahkeme kararı ile iptali talep etmeye gerek yoktur. Bunlar batıldıkları, kendiliklerinden hükümsüzdürler.³⁵⁹ Ancak muvazaanın varlığı ya da yokluğu için tespit davası açılabilir.³⁶⁰

Muvazaa bir süreye bağlı olmaksızın ilgililerce her zaman ileri sürülebilir.³⁶¹

ddd. Aşırı Yararlanma (Gabin)

Gabin Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmediğinden, Türk Medeni Kanunu m. 5. "*Borçlar Kanununun genel nitelikli hükümleri, uygun düştüğü ölçüde tüm özel hukuk ilişkilerine uygulanır*" hükmünün yollamasıyla Türk Borçlar Kanunu'nun gabine ilişkin 28. maddesi olumlu miras sözleşmelerinde de uygulanabilir.

Bir sözleşmede edimler arasında açık bir dengesizlik varsa ve bu dengesizlik zarar gören tarafın zor durumda olmasından, düşüncesizliğinden veya deneyimsizliğinden yararlanılması sonucunda oluşmuşsa, gabin söz konusudur.³⁶²

³⁵⁷ Dural, M., s. 294.

³⁵⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 202; Dural, M., s. 294; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 350; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271, 274; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 131; Şenyüz, D., s. 46; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 205; Nomer, H., N., s. 68; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 170; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 56.

³⁵⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 202; Dural, M., s. 294; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 132.

³⁶⁰ Dural, M., s. 294; Öztan, B., s. 254.

³⁶¹ Öztan, B., s. 254; İmre, Z., Erman, H., s. 202; Dural, M., s. 294.

³⁶² Turan, G., s. 72; Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 377; Dural, M., s. 289; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 136; Şenyüz, D., s. 59; Antalya, O. G, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 251; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 99; Nomer, H., N., s. 72; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 63.

Mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufun ivaz karşılığı olması, ivazlı miras sözleşmesini tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelere benzetmektedir.³⁶³ Bu sebeple gabin ivazlı miras sözleşmelerinde uygulanabilir.³⁶⁴ Böylece Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi atfıyla Türk Borçlar Kanunu'nun gabine ilişkin 28. maddesi uyarınca, ivazlı miras sözleşmeleri şartları varsa³⁶⁵ düşüncesizliğin veya deneyimsizliğin öğrenildiği tarihten, zor durumda kalmada ise bu durumun ortadan kalkmasından itibaren bir yıl ve her halde sözleşmenin kurulduğu tarihten başlayarak beş yıl içinde gabin nedeni ile iptal ya da edimler arasındaki oransızlığın giderilmesi hakkı kullanılabilir.³⁶⁶

Mirasbırakan, olumlu miras sözleşmesindeki gabin durumunda, yukarıda belirtilen hak düşürücü süreler içinde iptal ya da edimler arasındaki oransızlığın giderilmesi hakkına başvuramaz ise, bir daha bu taleplerde bulunamaz.³⁶⁷ Bu durumda, mirasbırakanın ölümünden sonra mirasçılar da artık iptal davası açamazlar.³⁶⁸ Ancak mirasbırakanın daha bir yıllık süre dolmadan ölmesi halinde, mirasçılar sürenin örnekseme uygulaması sonucunda kalan süre içinde iptal davası açabilirler.³⁶⁹

³⁶³ Dural, M., S. 288; Turan, G., s. 72.

³⁶⁴ İmre, Z., Erman, H., s. 203; Turan, G., s. 72; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 364; Dural, M., s. 288.

³⁶⁵ Dural, M., s. 289; İmre, Z., Erman, H., s. 203; Turan, G., s. 72; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 364.

³⁶⁶ Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 139; Şenyüz, D., s. 60; Antalya, O. G., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 255, 257; Hatemi, H., Gökyayla, E., s. 99, 100; Nomer, H., N., s. 72; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 216, 217, 219; Akıntürk, T., Ateş Karaman, D., s. 70.

³⁶⁷ Öztan, B., s. 221, 223; Oğuzman, M. K., Öz, M. T., s. 139; Özmen, İ., s. 660; Dural, M., s. 289.

³⁶⁸ Öztan, B., s. 221, 223; Dural, M., s. 289; Özmen, İ., s. 660.

³⁶⁹ Özmen, İ., s. 660; Öztan, B., s. 221, 223; Dural, M., s. 289.

ee. Hukuka veya Ahlaka Aykırılık

Hukuka aykırılık, emredici hukuk kurallarına, kişilik haklarına ve kamu düzenine ilişkin hükümlerin ihlalidir.³⁷⁰

Ahlak kavramından anlaşılması gereken, bir toplumda, bir hukuki işlemin yapıldığı zamanda orta zekâlı, dürüst ve makul kişilerin ahlak anlayışının oluşturduğu toplumun genel ahlak anlayışıdır.³⁷¹ Kocayusufpaşaoğlu, hâkim yürürlükte olan görüş ve kabullere göre karar vereceğinden, tasarrufun ahlaka uygun olup olmadığının tespitinin hüküm anına göre yapılması gerektiğini savunmaktadır.³⁷² Antalya ise, hukuka aykırılığın belirlenmesinde önemli olan zamanın mirasbırakanın ölüm anı olduğu görüşündedir.³⁷³

Ahlaka aykırılıkta önemli olan ölüme bağlı tasarrufun kendisinin ahlaka aykırı olmasıdır. Ölüme bağlı tasarrufla güdülen saikin ahlaka aykırı olması yeterli olmadığı gibi mirasbırakanın, sözleşmenin hukuka veya ahlaka aykırı olmasını önceden öngörmesi veya tasvip edip etmemesi de aranmaz.³⁷⁴

Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca, konusu hukuka veya ahlaka aykırı olan sağlararası bir sözleşme butlanla sakattır yani kendiliğinden geçersizdir.

Kanun koyucu Türk Medeni Kanunu'nun 557/3. maddesi ile Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinin aksine, miras sözleşmesindeki hukuka veya ahlaka aykırılığı bir iptal sebebi olarak düzenlemiştir.

³⁷⁰ Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 286; İmre, Z., Erman, H., s. 194; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 264; Nomer, H., N., s. 57; Kılıçoğlu, A., M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 91.

³⁷¹ Eren, F., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s. 291; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 263; Özüğür, A. İ., S. 580; Nomer, H., N., s. 58.

³⁷² Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 337.

³⁷³ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 263.

³⁷⁴ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 282; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 223; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 334; Yargıtay 2. HD, 31.03.1994, 4241/3603 (İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 282).

Türk Medeni Kanunu'nun 557/3. maddesi dolayısıyla hukuka veya ahlaka aykırı bir miras sözleşmesi kesin hükümsüz değildir ve bu sözleşmeyi geçersiz kılmak için iptal davası açmak gerekir.³⁷⁵

Oğuzman, hukuka veya ahlaka aykırılığın yaptırımının iptal edilebilirlik olarak düzenlenmesinin sehven olmadığını, Kanun koyucunun iradesinin bu yönde olduğunu savunmaktadır. Oğuzman, Borçlar Kanunu'nun 20. maddesinde (TBK m. 27) sözleşmelerin konusunun kanuna veya ahlaka aykırı olmaması ile birlikte imkânsız olmamasının da ifade edildiği halde, iptal davasının sebeplerinin yer aldığı Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesinde imkânsızlığa yer verilmediğini, imkânsızlığın yaptırımının kesin hükümsüzlük olarak kanun koyucu tarafından korunurken, hukuka veya ahlaka aykırılığın iptal edilebilirlik yaptırımına tabi tutulduğu görüşündedir.³⁷⁶

Öğretide bir görüşe göre; Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesinde yer alan, hukuka veya ahlaka aykırı işlemleri kesin hükümsüz sayan hüküm, kamu düzenini ilgilendirmesi sebebiyle Türk Medeni Kanunu'nun 557. ve Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesine göre özel hüküm sayılamayacaktır. Bu nedenle de hukuka veya ahlaka aykırı içerikli ölüme bağlı tasarruflarda, Türk Borçlar Kanunu'nun 27. maddesine üstünlük tanıyarak, bu tasarrufları baştan itibaren, hiçbir hüküm doğurmayan, kesin hükümsüz tasarruflar saymak gerekir.³⁷⁷

Kocayusufpaşaoğlu ise, hukuka ya da ahlaka aykırı ölüme bağlı tasarrufların iptal edilmedikleri takdirde ifası gereken tasarruflar olarak görülebileceğinden, bu tasarrufların her zaman bir olumsuz tespit davası ile kesin hükümsüz tasarruflara dönüştürülmesi gerektiğini savunmaktadır.³⁷⁸

³⁷⁵ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 251, 364; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 336; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 223; Oğuzman, K., s. 104; Özmen, İ., s. 661; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 190; İmre, Z., Erman, H., s. 193; Yargıtay 2. HD 29.06.1982, 5197/5809 (Meşe İçtihat Programı); Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 141; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 263; Aybay, A., S. 65; Köprülü, B., s. 246; Özuğur, A. İ., s. 580.

³⁷⁶ Oğuzman, K., s. 104.

³⁷⁷ Dural, M., s. 289, 292; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 266, 272; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 283; Özmen, İ., s. 661; Yıldırım, A. (2004), Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Ankara, s. 78.

³⁷⁸ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 336.

Türk Medeni Kanunu'nun 557/3. maddesi uyarınca, olumlu miras sözleşmesinin bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka ya da ahlaka aykırı ise Türk Medeni Kanunu m. 515/2 "*Hukuka veya ahlaka aykırı koşullar ve yüklemeler, ilişkin buldukları tasarrufu geçersiz kılar.*" emredici hükmü gereği, tasarruf ile koşul veya yükleme aynı iradenin ürünü olması gerekçesiyle hem şart veya yükleme hem de tasarruf, iptal davası açmak suretiyle iptal ettirilebilir.³⁷⁹ Ayrıca Türk Borçlar Kanunu m. 176 "*Bir koşul, hukuka veya ahlaka aykırı bir yapma veya yapmama fiilini sağlamak amacıyla konulmuşsa, bu koşula bağlı hukuki işlem kesin olarak hükümsüzdür.*" hükmünden anlaşılacağı üzere, kanun koyucu hem Türk Medeni Kanunu 515/2. maddesi ile ölüme bağlı tasarruflar açısından hem de Türk Borçlar Kanunu'nun 176. maddesi ile sağlararası işlemler açısından hukuka ve ahlaka aykırı şartları içeren tasarrufları geçersiz kıldığını açıklamıştır.³⁸⁰

Öğretide savunulan daha isabetli olduğunu düşündüğümüz bir görüşe göre, eğer koşul veya yükleme, hukuka ya da ahlaka aykırı ve mirasbırakanın farazi iradesinden, bu şart veya yükleme olmaksızın da ölüme bağlı tasarrufun geçerli olmasını istediği yorumu yapılabiliyorsa, sadece koşul veya yükleme iptal edilmeli, diğer tasarruflar geçerli olmalıdırlar.³⁸¹ Ölüme bağlı tasarruflarda yanılma halinde uygulanan Türk Medeni Kanunu m. 504/2 "*Ölüme bağlı tasarrufta kişinin veya şeyin belirtilmesinde açık yanılma halinde mirasbırakanın gerçek arzusu kesin olarak tespit edilebilirse, tasarruf bu arzuya göre düzeltilir.*" hükmünde olduğu gibi favor testamenti ilkesi uyarınca burada da sözleşme önce yorumlanıp kurtarılmaya çalışılmalı aksi halde iptal edilmeli.³⁸²

³⁷⁹ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 203, 263; Yıldırım, A., s. 61, 74; Oğuzman, K., s. 104, 188; Özmen, İ., s. 661; Köprülü, B., s. 246; İmre, Z., Erman, H., s. 193; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 282; Aybay, A., s. 65; Köprülü, B., s. 178, 246; Özüğür, A. İ., s. 552.

³⁸⁰ Yıldırım, A., s. 62.

³⁸¹ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 251, 362; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 274; Öztan, B., s. 270; Yıldırım, A., S. 78; Dural, M., s. 292; Yıldırım, A., s. 78; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 203; Köprülü, B., s. 248; Özüğür, A. İ., s. 580; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

³⁸² Serozan, R, Engin, B. İ., s. 251; Yargıtay 2. HD, 02.03.1990, E. 1989/9067 K. 1990/2434 (Kazancı İhtihat Programı).

Mirasbırakanın ölümünden sonra, çıkarı olan ilgili mirasçılar veya vasiyet alacaklıları, hukuka ya da ahlaka aykırı olan miras sözleşmesinin iptalini dava edebilirler.(TMK m. 558/1)³⁸³

Mirasbırakan da henüz hayattayken hukuka ya da ahlaka aykırı olan miras sözleşmesinin iptalini dava edebilir.³⁸⁴

Türk Medeni Kanunu 557/1-3. maddesinde “*Tasarrufun içeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlaka aykırı ise*” iptal davası açılabileceği yer alırken, Türk Medeni Kanunu 559/1. maddesinde ise, süreler geçtiğinde dava açma hakkının düştüğü belirtilmektedir. Dolayısıyla, bu süreler geçtiğinde ölüme bağlı tasarruf Türk Medeni Kanunu sistemi içinde geçerli olacaktır. Fakat bu süreler geçse de ölüme bağlı tasarrufun geçersizliği Türk Medeni Kanunu’nun 559/2. maddesi uyarınca, defî yoluyla her zaman ileri sürülebilir.³⁸⁵

b. İptal Davası

aa. Tanım

İptal davası (recours en annulation), Türk Medeni Kanunu'nun 517. maddesinde yer alan iptal sebeplerinden birini taşıyan ölüme bağlı tasarrufun ortadan kaldırılması için açılan davadır.³⁸⁶

bb. Hukuki Niteliği

Mahkeme tarafından iptaline karar verilmediği sürece, bir iptal sebebiyle sakat olsa bile, ölüme bağlı tasarruf hüküm ifade etmeye devam eder.³⁸⁷

³⁸³ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 250; Oğuzman, K., s. 188; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 163.

³⁸⁴ Oğuzman, K., s. 188; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 250; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 163.

³⁸⁵ Yıldırım, A., s. 77; Oğuzman, K., s. 188; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 190.

³⁸⁶ İmre, Z., Erman, H., s. 203; Palamut, M., s. 172; Ayan, M., s. 129.

³⁸⁷ Ayan, M., s. 129; İmre, Z., Erman, H., s. 192; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 341; Öztan, B., s. 221; Oğuzman, K., s. 189; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 168; Gönensay, S., Birsen, K., s. 45; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 266.

Bu durumun hukuk politikası açısından sebebi; mirasbırakanın son isteklerine ahlaki veya dini düşüncelerle saygı gösteren ilgililerin, ölüme bağlı tasarruftaki şartların birinin eksikliğine rağmen, bu isteklerin gerçekleşmesini sağlayabilmelerine imkân tanımaktır.³⁸⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 517. maddesinde yer alan iptal sebeplerine dayanarak açılan iptal davası sonucu verilen hüküm kesinleştiğinde ölüme bağlı tasarruf artık ortadan kalkar. Bu nedenle iptal davası bozucu yenilik doğuran (inşai) bir davadır.³⁸⁹

İptal davası, “*erga omnes*” (herkese yaygın) etki yapması gerekirken, favor testamenti ilkesi, mirasbırakanın son isteklerine saygı gösteren ilgililer ve iptal hükmünün herkese karşı etkili olmasını zorunlu kılacak bir kamu yararının mevcut bulunmaması sebepleri³⁹⁰ ile nisbi (inter partes) bir etki ile sadece iptal davasının taraflarını etkiler.³⁹¹

cc. Tarafları

aaa. Davacı Taraf

İptal davasında davacı, ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısıdır. (TMK m. 558/1)³⁹²

³⁸⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 64, 192; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 361; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı).

³⁸⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 193; Ayan, M., s. 129; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; Öztan, B., s. 226; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 358; Oğuzman, K., s. 190; Özmen, İ., s. 664.

³⁹⁰ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 361.

³⁹¹ Ayan, M., s. 133; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; İmre, Z., Erman, H., s. 212; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 529; Öztan, B., s. 227; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 359, 361; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı); Antalya, G., Miras Hukuku, s. 267, 270.

³⁹² Kocayusufoğlu, N., Miras Hukuku, s. 343; İmre, Z., Erman, H., s. 203; Ayan, M., s. 129; Öztan, B., s. 221; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 508; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 287; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 268; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3362.

Uygulama ve öğretilerde; yasal ve atanmış mirasçılar, yedek ve art mirasçılar, önceki bir tasarrufta vasiyet alacaklısı ya da vasiyeti yerine getirme görevlisi olanlar belirlenenlerin, yüklemekten yararlananların iptal davasını açabilecekleri kabul edilmektedir.³⁹³

Ölüme bağlı tasarrufların iptalinde, çıkarı olmayanlar iptal davası açamazlar.³⁹⁴ Doktrinde, vasiyeti yerine getirme görevlisi (tenfiz memuru) ile alacaklıların iptal davası açamayacakları kabul edilmektedir. Borçlular da böyle bir dava açamazlar.³⁹⁵

İptal davası açmak bakımından, kanuni mirasçılar da saklı paylı mirasçılar olması gerekmediği gibi, atanmış (mansup) mirasçılar ile kanuni mirasçılar arasında da herhangi bir farklılık yoktur.³⁹⁶

Ölüme bağlı tasarruf ancak mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlayacağından, mirasbırakan hayatta olduğu sürece olası mirasçılar tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptali dava edilemez.³⁹⁷

Sağlararası işlemlerde ehliyetsizlik, şekil noksanlığı, hukuka ve ahlaka aykırılık her ilgili tarafından ileri sürülebilecekken, ölüme bağlı tasarrufların iptali için dava açma hakkı sadece yukarıda anılan belli kişilere tanınmıştır.³⁹⁸

³⁹³ Öztan, B., s. 222; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 343; İmre, Z., Erman, H., s. 203; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 508; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3362; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 287; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 268.

³⁹⁴ Öztan, B., s. 222; Ayan, M., s. 130; İmre, Z., Erman, H., s. 203; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 508.

³⁹⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 204; Öztan, B., s. 222; Ayan, M., s. 130; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 509; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 287; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 268.

³⁹⁶ Ayan, M., s. 129; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 509.

³⁹⁷ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 510; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 138; Yargıtay 2.HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı).

³⁹⁸ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 168.

Dava açma hakkı olanların sayıları birden fazla ise birlikte hareket etmeleri aranmaz. Başka bir deyişle, davacılar için zorunlu dava arkadaşlığı söz konusu değildir.³⁹⁹

Dava açma hakkı olmayan kişi ya da kişiler dava açtıklarında aktif husumet sorunu ortaya çıkacaktır. Bu durumda dava sıfat (aktif husumet) yokluğundan reddedilir.⁴⁰⁰

bbb. Davalı Taraf

İptal davasında davalı, iptali istenen ölüme bağlı tasarruftan yararlanan kişi ya da kişilerdir. Bu nedenle davalı taraf atanmış mirasçı, belirli mal vasiyeti alacaklısı, yükümlülük lehtarı veya vakfin yetkili organı şeklinde ortaya çıkabilir.⁴⁰¹

dd. Görevli ve Yetkili Mahkeme

İptal davasında görevli mahkeme, 6100 S. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 2/1 “*Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir.*” hükmüne göre asliye hukuk mahkemeleridir.

İptal davasında yetkili mahkeme ise; Türk Medeni Kanunu m. 576/2 “*Mirasbırakanın tasarruflarının iptali veya tenkisi, mirasın paylaşılması ve miras sebebiyle istihkak davaları bu yerleşim yeri mahkemesinde görülür.*” hükmü gereğince mirasbırakanın son yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesidir. Bu yetki

³⁹⁹ Öztan, B., s. 222; Ayan, M., s. 129; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 509.

⁴⁰⁰ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi E:2005/3997, K:2005/4461, T:16.06.2005 (Kazancı İçtihat Programı).

⁴⁰¹ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 268; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 343; Ayan, M., s. 130; İmre, Z., Erman, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s., 511; Öztan, B., s. 223; Yargıtay 2. HD 09.11.2005, 12704-15334 (Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, S. 498); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 287; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 259.

kuralı kesin yetki kuralıdır.⁴⁰² Bu sebeple hâkim kesin yetkiyi resen dikkate alarak (HMK m. 19/1), yetkisiz ise yetkili mahkemeyi göstermek suretiyle (HMK 19/3) yetkisizlik kararı vermelidir.

ee. İspat

İptal davasında ispat yükü öncelikle davacı üzerindedir. (TMK m. 6)⁴⁰³ Davacı, ölüme bağlı tasarrufun iptalini gerektiren bir sebebin varlığını ispatlamak zorundadır.⁴⁰⁴

Davacı taraf ayrıca tasarrufun iptalinde menfaati olduğunu ispat etmelidir.(TMK m. 558/1)⁴⁰⁵ Aksi halde aktif husumet sorunu ortaya çıkacaktır. Bu durumda dava sıfat (aktif husumet) yokluğundan reddedilir.⁴⁰⁶

İptal davasında davalı ise, iddia edilen sebebin mevcut olmadığını ileri sürüp ispatlayabileceği gibi, dava açma süresinin geçtiğini ispatlamak suretiyle de davayı reddettirebilir.⁴⁰⁷

Hâkim, taraflarca ileri sürülmemiş bir iptal sebebini resen göz önünde tutmak suretiyle olumlu miras sözleşmesinin iptaline karar veremez.⁴⁰⁸

Yargıtay'ın, hâkimin davacının ileri sürdüğü iptal sebebi ile bağlı olması ilkesi ile çelişen kararları da vardır. Yargıtay örneğinin ehliyetin⁴⁰⁹ ve şeklin⁴¹⁰ hâkim tarafından resen dikkate alınmasına ilişkin kararlar vermiştir.

⁴⁰² Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 515; Yargıtay 2. HD, 29.09.2004, 8433-10854 (Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, S. 515); İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 295; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270.

⁴⁰³ Özmen, İ., s. 665; Ayan, M., s. 130; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 288.

⁴⁰⁴ Ayan, M., s. 130; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 288; Özmen, İ., s. 665.

⁴⁰⁵ Öztan, B., s. 221.

⁴⁰⁶ Yargıtay 8. Hukuk Dairesi E:2005/3997, K:2005/4461, T:16.06.2005 (Kazancı İçtihat Programı).

⁴⁰⁷ Gönensay, s., Birsen, K., S. 46; Ayan, M., s. 130.

⁴⁰⁸ Ayan, M., s. 131; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 363; Oğuzman, K., s. 194; Özmen, İ., s. 660; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

⁴⁰⁹ Yargıtay 1. HD, 27.09.2006, 7629/9334 (Meşe İçtihat Programı).

⁴¹⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 14.10.1964, 1227/D-2, 629 (Kazancı İçtihat Programı).

Medeni Hukukumuzda geçerli olmayan bir ölüme bağlı tasarrufun iptali için mutlaka dava açmak gerekirken, hâkimin ileri sürülmeyen bir iptal sebebinin resen dikkate alması, kanun koyucunun mantığı ile çelişmektedir.⁴¹¹

ff. Davanın Açılabilceği Süreler

İptal davası Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesinde belirtilen süreler içinde açılmalıdır. Bu süreler hak düşürücü sürelerdir. Bu sebeple bu süreler içinde dava açılmadığı takdirde dava açma hakkı düşer⁴¹² ve olumlu miras sözleşmesi artık geçerli sayılır. Bu durumda mirasbırakanın mirasçıları da iptal davası açamaz, sözleşmeyi iptal de ettiremez.⁴¹³

743 S. Türk Kanunu Medenisi (Mülga) yürürlükte olduğu zaman, iptal davası için öngörülmüş olan sürelerin hukuki niteliği tartışmalı idi. Bir görüş eski Medeni Kanunun 501. maddesinin başlığının ve metninin burada zamanaşımının bulunduğunu gösterdiğini, diğer görüş ise dava yenilik doğuran bir dava olduğundan bu sürelerin de hak düşürücü olduğunu savunmaktaydı.⁴¹⁴

4721 S. Türk Medeni Kanunu hem "*hak düşürücü süreler*" şeklinde bir başlık seçmek hem de iptal "*iptal davası açma hakkı öngören süreler geçmekle düşer*" (TMK m. 559/1) demek suretiyle, iptal davası için öngörülmüş olan sürelerin hak düşürücü süre olduğunu kabul etmiştir. Böylelikle 743 S. Eski Medeni Kanunun yürürlükte olduğu dönem itibariyle yapılan tartışmanın da herhangi bir pratik önemi de kalmamıştır.⁴¹⁵

4722 S. Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun m. 17 "*Mirasçılık ve mirasın geçişi, mirasbırakanın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenir.*" hükmü gereği mirasçılık ve mirasın

⁴¹¹ Oğuzman, K., s. 194.

⁴¹² İmre, Z., Erman, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; Öztan, B., s. 223; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., S. 289; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270.

⁴¹³ Özmen, İ., s. 660; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 492; Yargıtay HGK, 14.04.1993 E. 1993/2-36 K. 1993/158 (Kazancı İçtihat Programı).

⁴¹⁴ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 288; Özmen, İ., s. 665; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 362.

⁴¹⁵ Serozan, R., Engin, B. İ., s. 362; Özmen, İ., s. 665.

geçiş, mirasbırakanın ölümü tarihinde yürürlükte olan hükümlere göre belirlenir. Mirasbırakan, 4721 S. Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden sonra ölmüş ise ölüme bağlı tasarruf 4721 S. Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden önce yapılmış olsa bile ölüme bağlı tasarrufun iptali davaları için belirlenen hak düşürücü süre uygulanır. Buna karşılık mirasbırakan, 4721 S. Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 01.01.2002 tarihinden önce ölmüşse, ölüme bağlı tasarrufun iptali davaları için 743 S. TKM'nin 501. maddesinde belirtilen zamanaşımı süresi uygulanır.⁴¹⁶ Ancak Yargıtay aksi kanaattedir. Yargıtay bir kararında, karşı oya rağmen, 01.01.2002 tarihinden önce ölen mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufu için 4721 S. Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesindeki hak düşürücü sürelerin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.⁴¹⁷

aaa. Bir Yıllık Süre

Bir yıllık süre, ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan kişinin ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlar. (TMK m. 559/1)⁴¹⁸ Bu hak düşürücü süre içerisinde olumlu miras sözleşmesinin iptalinde çıkarı bulunan kişi iptal davasını açmalıdır. Aksi halde dava açma hakkı düşer.⁴¹⁹

İptal sebebiyle sakat bir ölüme bağlı tasarrufun mevcudiyeti, mirasbırakanın ölümünden önce öğrenilmiş olursa, süre mirasbırakanın ölümünden itibaren işlemeye

⁴¹⁶ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; Yargıtay 2. HD E. 2012/26608 K. 2013/1725 (Uyap); Yargıtay 2. HD E. 2012/13771, K. 2013/10845 (Uyap).

⁴¹⁷ Yargıtay 2. HD, 10.10.2002, 10672-11763 (Meşe İctihat Programı).

⁴¹⁸ Ayan, M., s. 131; İmre, Z., Erman, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 518; Öztan, B., s. 223; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 363; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 289; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İctihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3371.

⁴¹⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; Öztan, B., s. 223; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 289; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270.

başlar. Çünkü mirasbırakanın ölümünden önce iptal davası açılmaz, bu sebeple de süreler de işlemez.⁴²⁰

bbb. On Yıllık Süre

Bir yıllık sürenin ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan kişinin ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacağını yukarıda ifade etmiştik. Şayet ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan kişi ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu öğrenemezse bu durumda on yıllık süre gündeme gelecektir.

On yıllık süre, miras sözleşmelerinde iyi niyetli davalılar için öngörölmüş olan süredir.⁴²¹ Bu süre mirasbırakanın ölümünden (mirasın açılmasından) itibaren işleye başlar.⁴²²

Ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan kişi ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu bu on yıllık süre içerisinde de öğrenemezse veya öğrenir dava açmazsa dava açma hakkı düşer.⁴²³

ccc. Yirmi Yıllık Süre

Yirmi yıllık süre, iyi niyetli olmayan (kötü niyetli) davalılar için öngörölmüştür.⁴²⁴

⁴²⁰ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; Ayan, M., s. 131; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 290.

⁴²¹ İmre, Z., Erman, H., S. 206; Ayan, M., s. 131; Köprülü, B., s. 257; Oğuzman, K., s. 192, 193; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 345; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 290.

⁴²² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; Ayan, M., s. 131; İmre, Z., Erman, H., s. 206; Köprülü, B., s. 257; Oğuzman, K., s. 192, 193; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 345; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 290; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3372.

⁴²³ İmre, Z., Erman, H., s. 205; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; Öztan, B., s. 223; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 289; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270.

Kötü niyetli kişi ise, iptal sebebini bilen veya bilmesi gereken kimsedir.⁴²⁵ Kötü niyetin bulunması için dava olunan kişinin böyle bir ölüme bağlı tasarrufun yapılmasına sebebiyet vermesi gerekmez.⁴²⁶

Bir ya da on yıllık süre içinde ortaya çıkan kötü niyet, yirmi yıllık süreye yol açar.⁴²⁷

Bir veya on yıl geçtikten sonra gerçekleşen öğrenmeler ise yirmi yıllık sürenin işlemlerini gerektirmez.⁴²⁸

Miras sözleşmelerinde, kötü niyetli davalılar için öngörölmüş olan yirmi yıllık süre, mirasbırakanın ölümünden (mirasın açılmasından) itibaren işlemeye başlar.⁴²⁹

Ölüme bağlı tasarrufun iptalinde çıkarı bulunan kişi ölüme bağlı tasarrufu, iptal sebebini ve kendisinin hak sahibi olduğunu bu yirmi yıllık süre içerisinde de öğrenemezse veya öğrenir dava açmazsa dava açma hakkı düşer.⁴³⁰

gg. Daimi Defi Hakkı

İptal talebinde bulunma hakkı olan kişi, hiçbir süreye bağlı olmaksızın, iptal durumunu defi sureti ile her zaman ileri sürebilir. (TMK m. 559/2)⁴³¹ Elbette ki defi ileri sürüldüğünde ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getirmez.⁴³²

⁴²⁴ Ayan, M., s. 132; İmre, Z., Erman, H., s. 207; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3372.

⁴²⁵ Ayan, M., s. 132; İmre, Z., Erman, H., s. 207; Köprülü, B., s. 258; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 346.

⁴²⁶ İmre, Z., Erman, H., s. 207.

⁴²⁷ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., S. 291; Ayan, M., s. 132; Oğuzman, K., s. 193.

⁴²⁸ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 346; Ayan, M., s. 132; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 291; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 269.

⁴²⁹ Ayan, M., s. 132; İmre, Z., Erman, H., s. 208; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 292.

⁴³⁰ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 516; İmre, Z., Erman, H., s. 205; Öztan, B., s. 223; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 226; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 289; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270.

⁴³¹ Serozan, R., Engin, B. İ., s. 363; İmre, Z., Erman, H., s. 208; Ayan, M., s. 132; Öztan, B., s. 224; Yargıtay HGK, 24.04.1996, E. 14/142, K. 292 (Meşe İçtihat Programı); Dural,

Daimi defî hakkı, henüz yerine getirilmemiş sakat ölüme bağı tasarrufların ifası talep edildiğinde önem taşır. İptal davası açmak için belirtilmiş süreleri kaçırmış olsa dahi, iptal sebebi her zaman defî olarak ileri sürülebilir.⁴³³

Sakat ölüme bağı tasarrufların edimi yerine getirilmişse, sakatlık defî olarak ileri sürülüp, ifa edilen şey geri alınmaz. Bunun için süresi içinde iptal davası açmak gerekir.⁴³⁴

Türk Medeni Kanunu m. 559/2 "*Hükümsüzlük, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir.*" hükmünden anlaşılacağı üzere defî hakkı, hak düşürücü bir süreye tabi değildir ve her zaman ileri sürülebilir.⁴³⁵

hh. Sonuçları

İptal davasının sonunda, iptal sebebinin varlığı sabit olursa, mahkeme tarafından ölüme bağı tasarrufun iptaline karar verilir.⁴³⁶ Bu karar bozucu yenilik doğuran bir karardır.⁴³⁷

İptal kararı kesinleştiğinde, karar geçmişe etkili olarak sonuç doğurur. Bu nedenle, ölüme bağı tasarruf hükmünü tamamıyla kaybeder ve hiç yapılmamış sayılır.⁴³⁸

M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 292; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 269.

⁴³² Öztan, B., s. 224.

⁴³³ Ayan, M., s. 132; İmre, Z., Erman, H., S. 208; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227.

⁴³⁴ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227.

⁴³⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 208; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 227; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 292.

⁴³⁶ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270; Ayan, M., s. 133; İmre, Z., Erman, H., s. 210.

⁴³⁷ İmre, Z., Erman, H., s. 210; Öztan, B., s. 226; Oğuzman, K., s. 190; Köprülü, B., s. 260; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 266, 270; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 359.

⁴³⁸ İmre, Z., Erman, H., s. 210; Ayan, M., s. 133; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 529; Öztan, B., s. 226; Oğuzman, K., s. 190, 195; Köprülü, B., s. 260; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 270; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 359.

Ölüme bağlı tasarrufun iptali sadece davanın tarafları arasında hüküm ifade eder. Dolayısıyla olumlu miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılan kişi, iptal davası açmamış olan mirasçıdan dava konusu tasarrufu yerine getirmesini talep edebilir.⁴³⁹

Ölüme bağlı tasarrufun iptalinin sadece davanın tarafları arasında hüküm ifade etmesi sonucu, davalı için de geçerlidir. Başka bir deyişle, iptal davası kime karşı açılmışsa sadece ona karşı hükümsüz olur.⁴⁴⁰

Ölüme bağlı tasarruf, ehliyetizlik ya da şekil yönünden de iptal edilse davanın tarafları dışındakiler için hüküm ifade etmez.⁴⁴¹

Dava açmamış diğer mirasçılar daha sonra Türk Medeni Kanunu'nun 559/1. maddesinde belirtilen süreler içerisinde dava açabilecekleri gibi, önceki iptal kararını gerekçe ya da delil olarak da ileri sürebilirler.⁴⁴²

Ölüme bağlı tasarrufun iptaline ilişkin karar, davalının elinde bulunan malların kendiliğinden iadesini sağlamaz. Malların iadesi için ayrıca istihkak davası açmak gerekir. Ancak iki davanın birlikte açılması da mümkündür.⁴⁴³ Bunun yanı sıra, iptal davası kademeli olarak tenkis davası ile birlikte de açılabilir.⁴⁴⁴

İptal davası, ölüme bağlı tasarrufun tümünün veya bir kısmının iptaline yönelik olabilir. (TMK m. 558/2)⁴⁴⁵ Örneğin, ölüme bağlı tasarrufun iptali davası,

⁴³⁹ Ayan, M., s. 133; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; İmre, Z., Erman, H., s. 212; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 529; Öztan, B., s. 227; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 359; Yargıtay 2. HD, 12.03.2007, 2204-3809 (Kazancı İçtihat Programı); Yargıtay İBK, 07.12.1955, E. 1955/16 K. 1955/25 (Kazancı İçtihat Programı); Yargıtay HGK, 22.09.2010, 392/417 (Uyap).

⁴⁴⁰ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; Yargıtay İBK, 07.12.1955, E. 1955/16 K. 1955/25 (Kazancı İçtihat Programı); İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 295.

⁴⁴¹ Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 529; Yargıtay 2. HD, 20.03.2001, 555-4158 (Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, S. 529); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 224; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 295.

⁴⁴² Öztan, B., s. 228.

⁴⁴³ Ayan, M., s. 133; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225.

⁴⁴⁴ Özmen, İ., s. 670; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 524; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293.

⁴⁴⁵ İmre, Z., Erman, H., s. 211; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 506, 530; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 342; Ayan, M., s. 129; Özmen, İ., s. 662, 670; Yargıtay HGK, 03.02.1982, E. 2/80-1374, K. 82/74 (Özmen, İ., S. 662); Dural, M., Öz, T.,

ölüme bağlı tasarruflarla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlenmesine katılmalarının yol açtığı sakatlığa dayanıyorsa,⁴⁴⁶ ölüme bağlı tasarrufun düzenlenmesine katılanlara kazandırma yasağının yaptırımını, favor testamenti ilkesinin bir uygulaması olarak ölüme bağlı tasarrufun tamamının değil, yalnız bu kazandırmaların iptalinden ibarettir. (TMK m. 558/3)⁴⁴⁷

İrade sakatlığı sebebiyle ölüme bağlı tasarrufların sadece bir kısmında geçersizlik söz konusu ise, sadece bu tasarruflar için iptal davası açılabileceği gibi irade sakatlığı sebebiyle ölüme bağlı tasarrufların tamamı sakat olsa dahi bu tasarrufların sadece bir kısmı için de iptal davası açılabilir. (TMK m. 558/2)⁴⁴⁸

Her ne kadar kural olarak kısmi iptal davalarında, kalan kısım geçerliliğini sürdürmeye devam etse de iptali istenen miras sözleşmesindeki ölüme bağlı tasarruf ile diğer tasarruflar arasında bir bağlılık varsa sözleşmenin tamamı iptal edilmelidir.⁴⁴⁹ Başka bir deyişle, mirasbırakanın iptal edilecek tasarruf olmadan diğer tasarrufları da yapmayacağı anlaşılıyorsa, kısmi iptal geçerli değildir. Miras sözleşmesinin tümünün iptaline karar verilmelidir.⁴⁵⁰

Ehliyetsizlik ve şekil noksanlığı sebepleri ile açılan iptal davası kabul edilip kesinleşirse, ölüme bağlı tasarrufun bir kısmı değil tamamı ortadan kalkar.⁴⁵¹

Miras Hukuku, s. 225; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 361.

⁴⁴⁶ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; Özmen, İ., s. 662.

⁴⁴⁷ Özmen, İ., s. 662; Yargıtay HGK, 03.02.1982, E. 2/80-1374, K. 82/74 (Özmen, İ., s. 662); İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271.

⁴⁴⁸ İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 294; Özmen, İ., s. 670.

⁴⁴⁹ Ayan, M., s. 129; İmre, Z., Erman, H., s. 211; Öztan, B., s. 227; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 361; İmre, Z., Erman, H., s. 211; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 342; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271.

⁴⁵⁰ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 342; Ayan, M., s. 129; İmre, Z., Erman, H., s. 211; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271; Öztan, B., s. 227; Serozan, R., Engin, B. İ., s. 361; İmre, Z., Erman, H., s. 211; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225.

⁴⁵¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 225; Özmen, İ., S. 670; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 293; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., S. 159; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 271.

2.Olumlu Miras Sözleşmesine İlişkin Olarak Açılacak Tenkis Davası

a. Tenkis Nedenleri

aa. Sözleşmeye Aykırı Olan Ölümüne Bağlı Tasarruflar

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca mirasbırakanın, miras sözleşmesinden sonra yaptığı, sözleşme ile bağdaşmayan ölümüne bağlı tasarruflara sözleşmenin karşı tarafı ya da üçüncü kişi, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir.⁴⁵²

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesindeki “*itiraz edebilir*” ibaresi, öğretisi ve uygulamada, kendine özgü bir “*iptal davası*” ya da “*tenkis ve iade davası*” olarak anlaşılmakta ve bu davaya tenkise ilişkin hükümler (TMK m. 560) kıyasen uygulanmaktadır.⁴⁵³ Başka bir deyişle, olumlu miras sözleşmesindeki karşı tarafın ya da lehine ölümüne bağlı tasarruf yapılan üçüncü kişinin güvencesi, Türk Medeni Kanunu m. 527/2 yollamasıyla tenkis talebi ve davasıdır.⁴⁵⁴

Miras sözleşmesinde lehine ölümüne bağlı tasarruf yapılan kişi, geniş yorumlamak gerekirse “*sözleşmeye dayalı saklı paylı mirasçı*” olarak düşünülmektedir. Bu sebeple kendisine saklı paylı yasal mirasçı gibi bir tasarrufu tenkis ya da iptal hakkı verilmektedir.⁴⁵⁵

Sonradan yapılan miras sözleşmesine aykırı ölümüne bağlı tasarruf vasiyetname ya da miras sözleşmesi olabilir.⁴⁵⁶

⁴⁵² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 124; Öztan, B., s. 236; Dural, M., s. 167; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 245; Oğuzman, K., s.131; Özmen, İ., s. 583; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Köprülü, B., s. 135; Özüğür, A. İ., s. 575; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁴⁵³ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁴⁵⁴ Tüfek, G. (1977), Miras Hukukunda Tenkis ve İade Davaları, Ankara, s. 103.

⁴⁵⁵ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250.

⁴⁵⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 124; Dural, M., s. 167; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142.

Miras sözleşmesinden sonra yapılan ölüme bağlı tasarruf, miras sözleşmesinde yapılan kazandırmayı imkânsız hale getiriyorsa bağdaşmazlık söz konusudur.⁴⁵⁷ İtiraz yolu ile yapılan ölüme bağlı tasarruflar, olumlu miras sözleşmesi ile bağdaşmadığı ölçüde iptal ettirilir.⁴⁵⁸

Vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tasarruflar, tek taraflı birer hukuki işlem olduklarından bunlar olumlu miras sözleşmesinde yer almışsa, mirasbırakan bunlardan serbestçe dönebilir.⁴⁵⁹ Dural'a göre, bu sebeple mirasbırakan, sonradan olumlu miras sözleşmesinde yer alan tek taraflı işlemlerle bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruf yaptıysa, tek taraflı işlemlerin Türk Medeni Kanunu'nun 544. maddesi gereği sonradan yapılan ölüme bağlı tasarrufla geri alındığı anlaşılmalıdır. Dolayısıyla Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca, sonraki ölüme bağlı tasarrufa miras sözleşmesi ile bağdaşmadığı gerekçesiyle itiraz edilemez.⁴⁶⁰

Belirtmekte fayda var ki; vasiyetname ile bağdaşmayan bir ölüme bağlı tasarruf daha sonra yapılırsa idi, vasiyet alacaklısının Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesindeki gibi bir itiraz hakkı olmayacaktı.⁴⁶¹ Çünkü bu durumda, Türk Medeni Kanunu'nun 544. maddesi gereğince vasiyetnamenin, kendisinden sonra yapılan ölüme bağlı tasarrufla geri alınacağı karinesi işler.⁴⁶²

⁴⁵⁷ Öztan, B., s. 237.

⁴⁵⁸ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 249; Öztan, B., s. 238; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Dural, M., s. 148; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Ayan, M., s. 178.

⁴⁵⁹ İmre, Z., Erman, H., s. 172; Oğuzman, K., s. 130; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 135; Şener, E., Miras Hukuku, s. 321; Ayiter, N., s. 89; Antalya, G., Miras Hukuku, s. 190; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 137.

⁴⁶⁰ Dural, M., s. 148; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125.

⁴⁶¹ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 247; Özmen, İ., s. 583; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 124; Özüğür, A. İ., s. 575.

⁴⁶² Özmen, İ., s. 583; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 124; Özüğür, A. İ., s. 575; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 247.

bb. Sözleşmeye Aykırı Olan Bağışlamalar

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca, mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesinden sonra yaptığı, sözleşme ile bağdaşmayan, sağlararası ivazsız (karşılıksız) tasarruflarına, başka bir anlatımla bağışlamalarına, sözleşmenin karşı tarafı veya lehtar, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir.⁴⁶³

Karşı tarafının ya da lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan üçüncü kişinin bu itirazı tenkis davasıdır.⁴⁶⁴

Sözleşme ile bağdaşmayan sağlararası ivazsız tasarrufun, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişiye zarar vermek için yapılması gerekmez. Her halde bu tasarrufa itiraz edilebilir.⁴⁶⁵

Sağlararası ivazsız kazandırmaların, Türk Medeni Kanunu 527/2. maddesi gereğince, miras sözleşmesi ile bağdaşıp bağdaşmadığına göre, mirasçı atama ve mal vasiyeti farklılık arz etmektedir.

Mirasçı atamada, mirasbırakan bir kişiyi terekenin tamamı ya da kesirli bir kısmı için hak sahibi yaptığından mirasçı atanan kimse, mirasbırakanın sağlığında yapmış olduğu karşılıksız kazandırmalara Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesine dayanarak itiraz edemez.⁴⁶⁶ Şöyle ki; mirasbırakan, miras sözleşmesi ile terekesinin mesela yarısı için mirasçı atamışsa, mirasçı atanan kişi, sözleşmenin

⁴⁶³ Öztan, B., s. 237; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 285; Özüğür, A. İ., s. 576; Özmen, İ., s.583; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 142; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁴⁶⁴ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁴⁶⁵ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125.

⁴⁶⁶ Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 143; Öztan, B., s. 237; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Özüğür, A. İ., s. 575; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 247; Dural, M., s. 157.

yapıldığı andaki mirasbırakanın malvarlığı miktarını değil, mirasbırakanın ölümünde tereke ne miktardaysa onun yarısını talep edebilecektir.⁴⁶⁷

Kural bu olmakla birlikte, bu durumun iki istisnası vardır:

Birincisi, mirasbırakanın miras sözleşmesine aykırı tasarruflarda bulunmayacağını taahhüt etmesidir.⁴⁶⁸ Bu taahhüt, miras sözleşmesinin içinde yer alabileceği gibi⁴⁶⁹ miras sözleşmesinden ayrı olarak da düzenlenebilir. Bu halde şekle bağlı değildir, hatta örtülü olması halinde dahi geçerlidir.⁴⁷⁰ Ancak belirtmek gerekir ki taahhüt mirasbırakanın malvarlığının önemli bir kısmını kapsarsa Türk Medeni Kanunu'nun 23/2. maddesi uyarınca geçersiz olacaktır.⁴⁷¹

İkinci istisna ise, mirasbırakan kötü niyetle, sırf atadığı mirasçıya zarar vermek amacıyla sağlararası bir bağış yapmışsa, saklı paylı mirasçılar ile atanmış mirasçı arasındaki paralellikten hareketle, Türk Medeni Kanunu'nun 565/4. maddesi uyarınca, atanmış mirasçı tenkis davası açılabilir.⁴⁷² Ancak Türk Medeni Kanunu'nun 565/4. maddesi sadece ivazsız miras sözleşmelerinde uygulanabileceğinden, ivazlı miras sözleşmelerine örneksemeyle dahi uygulanamaz. Çünkü mirasbırakanın anılan tasarruflarının iptali Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesine tabidir.⁴⁷³

Miras sözleşmesi ile mal vasiyetinde ise, mirasbırakanın bir malını, miras sözleşmesi ile vasiyet ettikten sonra üçüncü bir kişiye bağışlar ve devrederse, vasiyet alacaklısı Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesine dayanarak, mirasbırakanın

⁴⁶⁷ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 247; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Öztan, B., s. 237; Dural, M., s. 157.

⁴⁶⁸ Özüğür, A. İ., s. 575; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125; Öztan, B., s. 238; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Dural, M., s. 157; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 143; Köprülü, B., s. 136.

⁴⁶⁹ Öztan, B., s. 238.

⁴⁷⁰ Dural, M., s. 157; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 125.

⁴⁷¹ Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 159.

⁴⁷² Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 143; Dural, M., s. 160; Öztan, B., s. 238; Özüğür, A. İ., s. 576; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Dural, M., s. 160.

⁴⁷³ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Dural, M., s. 160; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 161.

ölümünden sonra, itiraz edip malı üçüncü kişinin elinden alabilir.⁴⁷⁴ Bunun için ayrıca mirasbırakanın taahhüdü gerekmez.⁴⁷⁵ Ancak mal vasiyetinin konusu ferden belirlenen bir mal değilse, başka bir anlatımla cins borcu söz konusu ise, mal vasiyetini yerine getirme borcu altındakilerin, cins malı tedarik etme yükümlülükleri olduğundan Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca itiraz etmeye gerek yoktur.⁴⁷⁶

cc. Sözleşme Konusu Tasarrufun Mirasçılarının Saklı Paylarını İhlal Etmesi

Kanun koyucu, aile ilişkilerinden kaynaklanan yoğun ve sıkı bağların olduğu yasal mirasçılardan bazılarının ekonomik geleceğinin korunması gerektiği düşüncesiyle bazı yasal mirasçılara, mirasbırakanın serbest iradesi ile bertaraf edilemeyen saklı pay olarak ifade edilen miras payı tanımıştır. (TMK m. 506)⁴⁷⁷

Saklı paylı mirasçılar, mirasbırakanın altsoyu, ana-babası ve eşidir. (TMK m. 506) Bu mirasçılardan hiçbiri yoksa mirasbırakan mirasının tamamında tasarruf edebilir. (TMK m. 505/2)

Mirasbırakan olumlu miras sözleşmesi ile tasarruf edilebilir kısmı aşarak saklı paylı mirasçıların bu haklarını ihlal edemez. Bu bakımdan miras sözleşmeleri bir istisna değildir.⁴⁷⁸

Saklı paylı mirasçılar, mirasbırakan tarafından olumlu miras sözleşmesinde saklı paylarına müdahale edildiğinde, ihlal edilen kısım ile orantılı olarak tasarrufun tenkisini talep ve dava edebilirler. (TMK m. 560 vd.)⁴⁷⁹

⁴⁷⁴ Oğuzman, K., s.132; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 126; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Öztan, B., s. 237; Dural, M., s. 163; Ayan, M., s. 178.

⁴⁷⁵ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 248; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 126; Dural, M., s. 163.

⁴⁷⁶ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 263; Dural, M., s. 165; Ayan, M., s. 99; Özmen, İ., s. 587; İnan, A. N., Ertaş, Ş., Albaş, H., s. 226; Ayiter, N., Kılıçoğlu, A. M., s. 143.

⁴⁷⁷ Antalya, G., Miras Hukuku, s. 277; Ayan, M., s. 137; Oğuzman, K., s. 198; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 229; Öztan, B., s. 75; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 194.

⁴⁷⁸ Dural, M., s. 202; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 403; Özmen, İ., s. 587; İmre, Z., Erman, H., s. 126; Öztan, B., s. 136.

Saklı paylı mirasçılar şayet, saklı payları aşıldığı için dava açmazlar ise, miras sözleşmesi geçerlidir ve geçerliliğini sürdürmeye devam eder.⁴⁸⁰

dd. Sözleşme Konusunun Mirasbırakanın Sonradan Oluşan Aile Hukuku İlişkilerinden Etkilenmesi

Mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesinin yapılmasından sonra aile hukukundaki değişiklik sonucu saklı paylı mirasçılar ortaya çıkabilir. Örnek olarak, mirasbırakanın sözleşmeden sonra birkaç çocuğu olabilir. Böyle bir durumda olumlu miras sözleşmesiyle lehine tasarruf yapılan kişi, ortaya çıkan saklı paylı mirasçıların kendisine karşı tenkis davası açmalarına katlanmak zorundadır.⁴⁸¹ Yargıtay da bu görüştedir.⁴⁸²

Tasarruf edilebilir kısmın daralması durumunda, Türk Medeni Kanunu'nun 549. maddesi uyarınca sözleşme hükümsüz olmaz, sadece tenkis edilebilir.⁴⁸³ Bunun yanı sıra sözleşme konusu tasarrufun tamamının tenkis edilmesi halinde ise sonuç, hükümsüzlükle aynı olacaktır.⁴⁸⁴

b. Tenkis Davası

aa. Tanım

⁴⁷⁹ Öztan, B., s. 255; İmre, Z., Erman, H., s. 126; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 403; Özmen, İ., s. 587; Eren, F. (1973), Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara, s. 25; Şener, E. (1995), Tenkis Mirasta İade ve Miras Sebebi İle İstihkak Davaları, Ankara, s. 27, 29; Dural, M., Öz, T. (2001), Miras Hukuku Dersleri (Tenkis-Mirasın Geçmesi-Mirasın İktisabı-Miras Ortaklığı ve Mirasın Paylaştırılması) Cilt II, İstanbul, s. 285; Dural, M., s. 202; Köprülü, B., s. 320; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3398.

⁴⁸⁰ Oğuzman, K., s. 107; Öztan, B., s. 111.

⁴⁸¹ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128; Dural, M., s. 196.

⁴⁸² Yargıtay 2. HD 18.01.1965, 7235/264 (Dural, M., s. 196).

⁴⁸³ Özüğür, A. İ., S. 574; Dural, M., s. 196; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128.

⁴⁸⁴ Dural, M., s. 196; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 128.

Tenkis, mirasbırakanın sağlar arası veya ölüme bağlı tasarrufları ile saklı paya tecavüz etmesi halinde, saklı paya tecavüz eden miktarın, tasarruf nisabına (tasarruf hürriyetinin bulunduğu sınıra) indirilmesi için yapılan işlemdir.⁴⁸⁵

Tenkis davası ise, bu indirme işleminde yararı olan ve kanunda sayılmış bulunan saklı pay sahibi mirasçılardan, tenkisi gerçekleştirmek için açacakları davadır.⁴⁸⁶

bb. Tarafları

aaa. Davacı Taraf

Olumlu miras sözleşmesine ilişkin olarak açılacak tenkis davasında davacı taraftan ilki; miras sözleşmesi ile lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan, ancak daha sonradan mirasbırakanın yaptığı bağış ya da ölüme bağlı tasarruf sebebiyle bu kazandırması kısmen ya da tamamen ortadan kalkan, sözleşmenin karşı tarafı veya üçüncü kişidir.⁴⁸⁷

Davacı tarafın ikincisi ise; olumlu miras sözleşmesinin konusu olan tasarrufun saklı payını ihlal ettiği mirasçılardır.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ Tüfek, G., s. 101; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku Dersleri (Tenkis-Mirasın Geçmesi-Mirasın İktisabı-Miras Ortaklığı Ve Mirasın Paylaştırılması), s. 285; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 266.

⁴⁸⁶ Oğuzman, K., s.235; Tüfek, G., s. 101; Şener, E. (1995), Tenkis Mirasta İade ve Miras Sebebi İle İstihkak Davaları, s. 27; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku Dersleri (Tenkis-Mirasın Geçmesi-Mirasın İktisabı-Miras Ortaklığı Ve Mirasın Paylaştırılması), s. 285; Öztan, B., s. 110; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 267; Ayan, M., s. 174; Eren, F., Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, s. 25; Köprülü, B., s. 320; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 229; Özmen, İ., s. 836; İmre, Z., Erman, H., s. 246.

⁴⁸⁷ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Dural, M., s. 145 vd; Özmen, İ., s. 583; ; Öztan, B., s. 255.

⁴⁸⁸ Öztan, B., s. 255; İmre, Z., Erman, H., s. 126, 248; Gençcan, Ö. U., Miras Hukuku, s. 403; Özmen, İ., s. 587; Eren, F. (1973), Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara, s. 25; Şener, E. (1995), Tenkis Mirasta İade ve Miras Sebebi İle İstihkak Davaları, Ankara, s. 27, 29; Dural, M., Öz, T. (2001), Miras Hukuku Dersleri (Tenkis-Mirasın Geçmesi-Mirasın İktisabı-Miras Ortaklığı ve Mirasın Paylaştırılması) Cilt II, İstanbul, s. 285; Dural, M., s. 202; Köprülü, B., s. 323; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3398; Ayan, M., s. 176; Kılıçoğlu, A. M., Miras

Saklı payı, miras sözleşmesi ile ihlal edilen mirasçı dava açmazsa ve iflas halindeyse, iflas dairesinin veya mirasın geçtiği tarihte kendisine karşı ellerinde ödemedi aciz belgesi bulunan alacaklıların ihtarına rağmen tenkis davası açmazsa, iflas idaresi veya bu alacaklılar, alacaklarının elde edilmesi için gerekli olan oranda ve mirasçıya tanınan süre içinde tenkis davası açabilirler. (TMK m. 562/1)⁴⁸⁹ Saklı paylı mirasçı olup, mirasçılıktan çıkarılanın çıkarma tasarrufuna itiraz etmemesi durumunda da iflas idaresi veya alacaklılar, aynı koşullarla tenkis davası açabilirler. (TMK m. 562/2)⁴⁹⁰

Saklı paylı mirasçı, tenkis davası açmadan, fakat dava açma süresi içinde ölürse, mirasçıları da bu davayı açabilirler.⁴⁹¹

Dural'a göre şayet yedek ya da art mirasçı veya vasiyet alacaklısı varsa, asıl ya da ön mirasçı veya vasiyet alacaklısının davacı sıfatı kazanamadığı hallerde, dava açma hakkı bu kişilere geçer.⁴⁹²

Vasiyeti yerine getirme görevlisi ve miras ortaklığına tayin edilen temsilci tenkis davası açamaz.⁴⁹³

Tenkis davasını açmaya hakkı olan kişiler, bu davayı hep birlikte açabilecekleri gibi ayrı ayrı da açabilirler.⁴⁹⁴ Bu halde karar sadece taraflar arasında

Hukuku, s. 235; Özmen, İ., s. 838; Tüfek, G., s. 117; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 269.

⁴⁸⁹ Öztan, B., s. 112; Ayan, M., s. 177; Oğuzman, K., s. 248; Köprülü, B., s. 324; Özmen, İ., s. 837; Özmen, İ., s. 840; İmre, Z., Erman, H., s. 249; Tüfek, G., s. 101, 120; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3374, 3404; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 271.

⁴⁹⁰ Öztan, B., s. 112; Oğuzman, K., s. 249; Köprülü, B., s. 325; Özmen, İ., s. 841; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3374, 3404; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 272.

⁴⁹¹ Öztan, B., s. 115; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 235; Köprülü, B., s. 324; Özmen, İ., s. 840; İmre, Z., Erman, H., s. 249; Tüfek, G., s. 119.

⁴⁹² Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127.

⁴⁹³ Öztan, B., s. 112; Ayan, M., s. 176; Oğuzman, K., s. 247; Köprülü, B., s. 323; Özmen, İ., s. 840 Yargıtay 2. HD 21.03.1984 2324/2180 (Özmen, İ., s. 840); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 269.

⁴⁹⁴ Öztan, B., s. 111; Oğuzman, K., s. 247; Özmen, İ., s. 840; İmre, Z., Erman, H., s. 249; Tüfek, G., s. 118; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 269.

etkilidir. Diğer bir anlatımlar, dava açma hakkı olup da dava açmayanlar bu karardan yararlanamazlar.⁴⁹⁵

Mirasbırakanın terekesine ilişkin birden fazla tenkis davası açılmış ise, Yargıtay uygulamasına göre bunların birleştirilmesi gerekir.⁴⁹⁶

bbb. Davalı Taraf

Olumlu miras sözleşmesine ilişkin olarak açılacak tenkis davasında davalı taraf, miras sözleşmesine aykırı ya da mirasçılarının saklı payını ihlal eden iptale tabi tasarrufun lehtarındır.⁴⁹⁷

Davalı ölmüşse, dava mirasçılarının da açılabilir veya devam eden bir dava söz konusuysa, dava mirasçılarının karşı da sürdürülebilir.⁴⁹⁸

Tenkis davasının konusu olan şey, üçüncü bir şahsa devredilmişse, üçüncü kişi kötü niyetliyse (devir sırf tenkis davasının sonuçlarından kaçınmak için yapıldıysa ve üçüncü kişi bunu biliyor veya bilmesi gerekiyorsa) tenkis davası bu kişiye karşı da açılabilir.⁴⁹⁹

cc. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Tenkis davası, mirasbırakanın son yerleşim yerindeki asliye hukuk mahkemesinde açılır. (TMK m. 576/2)⁵⁰⁰

⁴⁹⁵ Öztan, B., s. 111; Oğuzman, K., s. 253; Köprülü, B., s. 331; Özmen, İ., s. 837; Yargıtay 2. HD 11.01.1951 8177/249 (Özmen, İ., s. 840); Tüfek, G., s. 119; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 269; Ayan, M., s. 190.

⁴⁹⁶ Özmen, İ., s. 840; Yargıtay 2. HD 08.06.1995, E. 1995/3489 K. 1995/6785 (Ayan, M., s. 174).

⁴⁹⁷ Öztan, B., s. 114; Ayan, M., s. 178; Oğuzman, K., s. 249; Köprülü, B., s. 326; Özmen, İ., s. 841; İmre, Z., Erman, H., s. 250; Tüfek, G., s. 122; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 273.

⁴⁹⁸ Ayan, M., s. 178; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 273; Özmen, İ., s. 842.

⁴⁹⁹ Ayan, M., s. 178; Özmen, İ., s. 842; Öztan, B., s. 116; Oğuzman, K., s. 250; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 273; Yargıtay İBK, 13.01.1975, E. 7, K. 1 (Kazancı İçtihat Programı).

⁵⁰⁰ Ayan, M., s. 179; Öztan, B., s. 116; Oğuzman, K., s. 251; Köprülü, B., s. 322; Özmen, İ., s. 842; İmre, Z., Erman, H., s. 246; Tüfek, G., s. 124.

dd. Davanın Açılabilirliği Süreler

Tenkis davası mirasbırakanın ölümünden sonra açılır. Başka bir anlatımla, mirasbırakan ölmeden bu dava açılmaz.⁵⁰¹ Bunun sebebi ise; kimlerin mirasçı olduğu, terekenin durumu ve tasarruf nisabının hesaplanmasının mirasbırakanın ölümüne göre belirlenmesidir.⁵⁰²

Tenkis davası açma hakkı, mirasçıların saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her halde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması (mirasbırakanın ölüm) tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer. (TMK m. 571/1)⁵⁰³

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesinde yer alan, olumlu miras sözleşmesi ile bağdaşmayan mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya bağışlamalarına ilişkin olan itiraz kurumuna tenkis hükümleri kıyasen uygulanacağından,⁵⁰⁴ sözleşmenin karşı tarafı ya da üçüncü kişinin olumlu miras sözleşmesine aykırı olan ölüme bağlı tasarruf ya da bağışlamayı öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık süre başlayacaktır.

Bu süreler hak düşürücü sürelerdir.⁵⁰⁵

Bir tasarrufun iptali bir öncekinin yürürlüğe girmesini sağlarsa, süreler iptal kararının kesinleşmesi tarihinde işlemeye başlar. (TMK m. 571/2)

Tenkis davası öngörülen süre içinde açılmazsa, tasarruf geçerliliğini sürdürür.(TMK m. 571)⁵⁰⁶

⁵⁰¹ Öztan, B., s. 111; Ayan, M., s. 179; Oğuzman, K., s. 235; Özmen, İ., s. 837; Yargıtay HGK 07.10.1931, E:2/23 K:32 (Özmen, İ., s. 837); Tüfek, G., s. 117; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 268.

⁵⁰² Oğuzman, K., s.235; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 230; Özmen, İ., s. 837.

⁵⁰³ Ayan, M., s. 179; Öztan, B., s. 116; Özmen, İ., s. 845; İmre, Z., Erman, H., s. 251; 3468; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 276.

⁵⁰⁴ Kocayusufpaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁵⁰⁵ Öztan, B., s. 116; Ayan, M., s. 180; Özmen, İ., s. 842; İmre, Z., Erman, H., s. 251; 3467; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 277.

⁵⁰⁶ Öztan, B., s. 111; Oğuzman, K., s. 107.

ee. Daimi Defi Hakkı

Tenkis iddiası, def'i yoluyla her zaman ileri sürülebilir. (TMK m. 571/3)⁵⁰⁷ Ancak def'i henüz ifa edilmemiş kazandırmalara karşı kullanılır. Mirasbırakan olumlu miras sözleşmesi ile mirasçının saklı payını ihlal ettiğinde, mirasçı bu defi hakkını kendisinden kazandırmayı talep edene karşı ileri sürebilir.⁵⁰⁸

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesinde yer alan, olumlu miras sözleşmesi ile bağdaşmayan mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufları veya bağışlamalarına ilişkin olan itiraz kurumuna tenkis hükümleri kıyasen uygulanacağından,⁵⁰⁹ mirasbırakan olumlu miras sözleşmesine aykırı olarak daha sonra ölüme bağlı tasarruf ya da bağışlama yaptığında, sözleşmenin karşı tarafı veya lehtarları olan üçüncü kişi, tenkis def'ini kendisinden kazandırmayı talep edene karşı ileri sürebilir. Başka bir anlatımla, olumlu miras sözleşmesinin lehtarı, bu sözleşme ile elde ettiği kazandırmayı, daha sonra bu sözleşmeye aykırı olarak yapılan ölüme bağlı tasarruf ya da bağışlama sebebiyle bu kazandırmayı talep eden kişiye karşı ileri sürebilir.

ff. Sonuçları

Tenkis davası mahkeme tarafından kabul edilirse, bazı malların ya da belli bir miktar paranın davacıya verilmesine karar verilir.⁵¹⁰ Bu şekilde saklı paylı mirasçıların saklı payları tamamlanır.

Türk Medeni Kanunu'nun 527/2. maddesi uyarınca, mirasbırakanın olumlu miras sözleşmesinden sonra yaptığı, sözleşme ile bağdaşmayan, sağlararası ivazsız

⁵⁰⁷ Ayan, M., s. 180; Öztan, B., s. 116; Oğuzman, K., s.235, 256; Özmen, İ., s. 845; İmre, Z., Erman, H., s. 249, 253; Tüfek, G., s. 119; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İctihatlar, İlgili Mevzuat) s. 3468; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 278.

⁵⁰⁸ Öztan, B., s. 116; Ayan, M., s. 180; Oğuzman, K., s. 256; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 279.

⁵⁰⁹ Kocayusufopaşaoğlu, N., Miras Hukuku, s. 250; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 280; Öztan, B., s. 238; Dural, M., s. 166; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Oğuzman, K., s.131; Gençcan, Ö., U. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İctihatlar, İlgili Mevzuat) S. 3253; Uyar, T., s. 572.

⁵¹⁰ Öztan, B., s. 111; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, s. 229; İmre, Z., Erman, H., s. 246.

tasarrufları ile ölüme bağlı tasarruflarına, sözleşmenin karşı tarafı veya lehtar da tenkis davası açabileceğinden, bu kişiler sözleşme ile bağdaşmayan sağlararası ivazsız tasarruflar ile ölüme bağlı tasarrufların tenkisini yaptırarak, sözleşmedeki kazanımlarını elde edebilirler. Elbette ki bu tenkis işlemi, tenkisi talep edilen bağışlamalar veya ölüme bağlı tasarruflar ile davacı lehine olumlu miras sözleşmesinde yer alan tasarrufların bağdaşmadığı ölçüsünde yapılacaktır.

Tenkis davası hukuki nitelik olarak, yenilik doğurucu (inşai) bir dava, bu dava sonucunda verilen karar da yenilik doğuran bir karardır.⁵¹¹

Tenkis davası sonucunda verilen karar, mirasın açıldığı tarihten itibaren geçerli olmak üzere geriye yürür. (ex tunc)⁵¹²

Miras sözleşmesiyle bağdaşmayan ölüme bağlı tasarrufa itiraz olarak açılan tenkis davasında, tenkise tabi kazandırmanın iadesi de sağlanabilir.⁵¹³ Ancak, iade borçlusu iyi niyetli ise, Türk Medeni Kanunu'nun 566/1. maddesi uyarınca sadece mirasın geçmesi anında elinde kalanı vermekle yükümlüdür.⁵¹⁴

Dava kabul ile sonuçlandığında, şayet davacı talep etmişse mahkeme dava tarihinden itibaren olmak üzere faize de hükmeder.⁵¹⁵

⁵¹¹ Tüfek, G., s. 101; Şener, E., s. 27; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku Dersleri, s. 285; Öztan, B., s. 110; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 267; Ayan, M., s. 174, 190; Eren, F., Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, s. 25; Köprülü, B., S. 320; Oğuzman, K., s. 246; Kılıçoğlu, A. M., Miras Hukuku, S. 229; Özmen, İ., s. 836; İmre, Z., Erman, H., S. 246.

⁵¹² Öztan, B., s. 110; Ayan, M., s. 174, 190; Oğuzman, K., s. 246; Köprülü, B., s. 320; Özmen, İ., s. 836; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 267.

⁵¹³ Serozan, R, Engin, B. İ., s. 282; Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; ; Öztan, B., s. 110; Ayan, M., s. 174; Oğuzman, K., s. 246; Köprülü, B., s. 321; Özmen, İ., s. 836; Yargıtay HGK 29.05.1996, E.2-296 K. 424 (Meşe İçtihat Programı); Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 268.

⁵¹⁴ Dural, M., Öz, T., Miras Hukuku, s. 127; Serozan, R, Engin, B. İ., s. 282.

⁵¹⁵ Yargıtay 2. HD 16.05.1989, E 1989/1985 K.1989/4726 (Meşe İçtihat Programı); Tüfek, G., s. 101.

SONUÇ

Olumlu miras sözleşmesi genel olarak doktrinde; mirasbırakanın, karşı taraf veya üçüncü kişi yararına terekesine ilişkin olarak ölüme bağlı tasarruflarda bulunduğu miras sözleşmesi olarak tanımlanmaktadır.

Olumlu miras sözleşmesi iki taraflı bir hukuki işlem, yani sözleşmedir. Bu sebeple sözleşmelerde bulunması gerekli olan kurucu unsurlar bu kurumda da aranır. İki taraflı hukuki işlem olduğundan, vasiyetten farklı olarak miras sözleşmelerinde her iki tarafın da iradelerini beyan etmeleri gerekir ki geçerli bir olumlu miras sözleşmesi olabilsin. Bu sözleşme bir Borçlar Hukuku sözleşmesi olmayıp, bir Miras Hukuku sözleşmesidir. Ancak bu özelliği ona Türk Borçlar Kanunu'nun sözleşmeye ilişkin kurallarının uygulanamayacağı anlamına gelmez. Aksine Türk Medeni Kanunu'nun 5. maddesi gereğince Türk Borçlar Kanunu'nun genel bölümündeki sözleşme hükümleri, miras sözleşmesinin bünyesine uygun olduğu kadarıyla uygulanır. İki taraflı bir hukuki işlem olduğu için, kural olarak mirasbırakan yaptığı miras sözleşmesinden tek taraflı bir beyanla istediği zaman dönemez. İstisnalar hariç, bu sözleşmenin değiştirilmesi veya tümüyle ortadan kaldırılması ancak tarafların anlaşmasıyla mümkün olabilir. Miras sözleşmesi aynı zamanda mirasbırakan ile yapılan bir ölüme bağlı bir sözleşmedir. Yani bu sözleşmeler, akdî ölüme bağlı tasarruflardır.

Türk Medeni Kanunu m. 527/1'de "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" şeklinde bir hüküm vardır. Bu ifade maalesef isabetli değildir. Çünkü mirasbırakan miras sözleşmesi ile genel olarak borç altına girmez, ölüme bağlı tasarrufu ile terekesini veya belirli bir malını ölümünden sonrası için birisine bağışlar. Bu sebeple, miras sözleşmesi ile diğer taraf sadece mirasbırakanın ölümünden sonrası için bir hak iktisap eder.

Türk Medeni Kanunu m. 527 "*Mirasbırakan, miras sözleşmesiyle mirasını veya belirli malını sözleşme yaptığı kimseye ya da üçüncü bir kişiye bırakma yükümlülüğü altına girebilir.*" hükmü gereğince, miras sözleşmesi ile mirasçı atamak veya mal vasiyeti yapmak mümkündür. Türk Medeni Kanunu'nun 527. maddesinde

ifade edilen bu tasarruflar örnek niteliğindedir, sınırlayıcı özellikte değildir. Bir başka deyişle, olumlu miras sözleşmesi ile mirasçı ataması ve mal vasiyeti dışında da ölüme bağlı tasarruf yapma imkânı vardır. Örnek olarak; miras sözleşmesi ile yükümlülükler yükletilebilir veya mirasın paylaşımına ilişkin bazı esas ve kurallar bu sözleşmeye konabilir. Ayrıca olumlu miras sözleşmesinde vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tek taraflı irade beyanı mahiyetinde tasarruflar da yer alabilir. Bu tasarruflar resmi vasiyetname şekil şartlarını taşıdıklarından geçerlidirler. Yine bu tasarruflar tek taraflı birer hukuki işlem olduklarından, mirasbırakan için bağlayıcı değildir, mirasbırakan bunlardan serbestçe dönebilir.

Olumlu miras sözleşmesi, tarafların aynı miras sözleşmesinde birbirlerine yönelik bağlayıcı ölüme bağlı tasarruf yapıp yapmadıklarına göre, tek taraflı ve iki taraflı olumlu miras sözleşmesi; lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan tarafın sağlararası bir borç altına girip girmediğine göre ise, ivazlı ve ivazsız olumlu miras sözleşmesi olarak ikiye ayrılır. Bunun yanı sıra, birden fazla mirasbırakan ya da karşı tarafın olduğu, çok taraflı olumlu miras sözleşmesi de yapılabilir.

Miras sözleşmesi yapabilmek için ayırt etme gücüne sahip ve ergin olmak, kısıtlı bulunmamak gerekir.(TMK m. 503)

Miras sözleşmesinde, mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufta bulunduğundan Türk Medeni Kanunu'nun 503. maddesi uyarınca getirilen ehliyet kuralları sadece mirasbırakan için aranır. Bu sebeple miras sözleşmesi ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmayan karşı taraf açısından ehliyet, genel ehliyet kurallarına tabidir.

Miras sözleşmeleri, bütün ölüme bağlı tasarruflarda olduğu gibi şekle bağlı bir sözleşmedir. Türk Medeni Kanunu'nun 545. maddesi gereğince olumlu miras sözleşmesi, resmi vasiyetname şeklinde düzenlenmelidir.

Miras sözleşmelerinin yorumunda kural olarak Türk Medeni Kanunu'nun 2. maddesinden kaynaklanan güven prensibi geçerlidir. Bunun sebebi, miras sözleşmelerinin iki taraflı irade beyanından oluşmasıdır. Güven prensibine göre, miras sözleşmesinin yorumu yapılırken, tarafların iradesinin ne olduğu değil de karşı tarafın içinde bulunulan hal ve şartlara göre yapılan beyana ne anlam vermesi gerektiği araştırılır. Miras sözleşmesinin yorumu yapılırken, vasiyetnamenin yorumlanmasına ilişkin kurallar, güven prensibi ile çatışmadıkları takdirde, miras sözleşmesine de uygulanabilirler.

Türk Medeni Kanunu m. 527/2 “*Mirasbırakan, malvarlığında eskisi gibi serbestçe tasarruf edebilir; ancak, miras sözleşmesindeki yükümlülüğü ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına veya bağışlamalarına itiraz edilebilir.*” hükmünden anlaşılacağı üzere, miras sözleşmesinin yapılmış olması mirasbırakanın, miras sözleşmesinin konusuna giren hususlarda, sağlararası ya da ölüme bağlı tasarrufta bulunma hakkını engellemez. Ancak Türk Medeni Kanunu’nun 527/2. maddesi uyarınca, mirasbırakanın miras sözleşmesinden sonra yaptığı, miras sözleşmesi ile bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflarına ve sağlararası ivazsız (karşılıksız) tasarruflarına sözleşmenin karşı tarafı ya da lehtar, mirasbırakanın ölümünden sonra itiraz edebilir. Sonradan yapılan ölüme bağlı tasarrufun, vasiyetname ya da miras sözleşmesi olmasının bir önemi yoktur.

Mirasbırakanın, olumlu miras sözleşmesi ile yaptığı tasarrufa konu olan malvarlığına ilişkin sağlararası ivazlı tasarrufa ise, Türk Medeni Kanunu’nun 527/2. maddesi uyarınca itiraz edilemez. Bu tasarruflar geçerlidir. Aksi halde, miras sözleşmesi yapan mirasbırakan, hayatında sağlararası tasarrufta bulunamama riskiyle karşı karşıya kalır.

Türk Medeni Kanunu 527/2. maddesindeki “*itiraz edebilir*” ibaresi, öğretisi ve uygulamada, kendine özgü bir “*iptal davası*” ya da “*tenkis ve iade davası*” olarak anlaşılmakta ve bu davaya tenkise ilişkin hükümler (TMK m. 560) kıyasen uygulanmaktadır. Bu şekilde, miras sözleşmesinde lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kişi, mecazi anlamda “*sözleşmesel saklı paylı mirasçı*” olarak görülmekte ve kendisine saklı paylı kanuni mirasçı gibi bir tasarrufu tenkis ya da iptal imkanı verilmektedir.

Miras sözleşmesi ile tasarruf nisabı aşılarak, saklı paylı mirasçıların bu hakları ihlal edildiğinde mirasbırakanın, miras sözleşmesi ile yaptığı tüm tasarruflar, saklı payı ihlal ettikleri oranda tenkise tabidirler. Bu bakımdan miras sözleşmeleri bir istisna arz etmezler. Miras sözleşmesinin yapılmasından sonra, mirasbırakanın aile hukukundaki değişiklik sonucu yeni saklı paylı mirasçılar ortaya çıkabilir. Mesela, sözleşme yaptığı sırada hiç çocuğu olmayan mirasbırakanın, sonradan üç tane çocuğu olabilir ya da bekâr olan mirasbırakan, sonra evlenebilir. Bu gibi durumlar, miras sözleşmesi ile lehine tasarruf yapılmış kişinin menfaatini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu durumda olumlu miras sözleşmesiyle lehine tasarruf yapılan kişi,

ortaya çıkan saklı paylı mirasçılarının kendisine karşı tenkis davası açmalarına katlanmak zorundadır.

Taraflar olumlu miras sözleşmesinde değişiklik yapabilirler. Bu değişiklik tek taraflı olarak yapılmaz ancak tarafların anlaşmaları ile olabilir. Olumlu miras sözleşmesindeki değişiklik sadece resmi şekilde yapılabilir. Başka bir anlatımla, miras sözleşmesindeki değişiklik, yine miras sözleşmesinin şekline ve ehliyet kurallarına uygun olarak, resmi şekilde olmalıdır.

Olumlu miras sözleşmesinin sona ermesi çeşitli şekillerde olabilir.

Lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kimsenin mirasbırakandan önce ölmesi, evliliğin boşanma veya butlan nedeniyle sona ermesi, lehine ölüme bağlı tasarruf yapılan kimsenin mirastan yoksun olmasını gerektiren bir nedenin olması ve bozucu şartın gerçekleşmesi veya geciktirici şartın gerçekleşmemesi hallerinde olumlu miras sözleşmesinin kendiliğinden (kanun gereği) sona erer.

Olumlu miras sözleşmesi, tarafların anlaşması ile de sona erebileceği gibi, tarafların tek taraflı dönme hakkını sözleşmede açık olarak saklı tutması, mirasçılıktan çıkarma sebebinin varlığı halinde veya sağlararası ivaz borcunun yerine getirilmemesi sebebiyle tek taraflı olarak sözleşmeden dönme de mümkündür.

Vakıf kurmak, vasiyeti yerine getirme görevlisi tayin etmek, mirasçılıktan çıkarma gibi tasarruflar, tek taraflı birer hukuki işlem olduklarından, böyle bir ölüme bağlı tasarruf miras sözleşmesi ile yapılmışsa, mirasbırakan bunlardan tek taraflı olarak serbestçe dönebilir.

Olumlu miras sözleşmesi, iptal davası açmak suretiyle de sona erdirilebilir.

Mahkeme tarafından iptaline karar verilmediği sürece, bir iptal sebebiyle sakat olsa bile, ölüme bağlı tasarruf hüküm ifade etmeye devam eder. Bu durumun hukuk politikası açısından sebebi; mirasla ilgili kişiler, özellikle mirasçılar mirasbırakanın anısına hürmeten ya da ahlaki veya dini düşüncelerle mirasbırakanın son arzusunun yerine getirilmesini isteyebilmeleridir. Kanun koyucu bu gibi davranışlara engel olmak istememiş ve ölüme bağlı tasarruf sakat olsa bile bunun geçerli olduğunu kabul etmiştir.

İptal nedenleri; ehliyetsizlik, şikle aykırılık, hukuka ve ahlaka aykırılık, irade sakatlıkları olan yanıltma, aldatma, korkutma ve zorlama ile irade sakatlığına ilişkin özel haller olan zihni kayıt, latife beyanı, muvazaa ve aşırı yararlanmadır.

İptal davası Türk Medeni Kanunu'nun 559. maddesinde belirtilen süreler içinde açılmalıdır. Bu süreler hak düşürücü sürelerdir. Dolayısıyla, bu süreler içinde dava açılmadığı takdirde dava açma hakkı düşer. Ancak iptal talebinde bulunma hakkı olan kişi, iptal durumunu hiçbir süreye bağlı olmaksızın, defî sureti ile her zaman ileri sürebilir. (TMK m. 559/2) Elbette ki defî ölüme bağlı tasarrufu geçersiz hale getirmez.

İptal davasının sonunda, iptal sebebinin varlığı sabit olursa, mahkeme tarafından ölüme bağlı tasarrufun iptaline karar verilir. Bu karar bozucu yenilik doğuran bir karardır. İptal kararı kesinleştiğinde, karar geçmişe etkili olarak sonuç doğurur. Bu sebeple, ölüme bağlı tasarruf hükmünü tamamıyla kaybeder ve hiç yapılmamış sayılır.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut-Ateş Karaman, Derya: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Beta Basım, İstanbul 2012.
- Antalya, O. Gökhan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, Beta Basım, İstanbul 2012.
- Antalya, Gökhan: Mirastan Feragat Sözleşmesi, Alkım Yayınevi, İstanbul 2001.
- Antalya, Gökhan: Miras Hukuku, Vedat Kitapevi, İstanbul 2009.
- Ayan, Mehmet: Miras Hukuku, Mimoza Basım, Konya 2009.
- Aybay, Aydın: Miras Hukuku Dersleri, TC Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002.
- Ayiter, Nuşin: Miras Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1964.
- Ayiter, Nuşin – Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 1989.
- Baygın, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.Iv, S.1-2, S.567-594, Erzincan 2000.
- Baygın, Cem: Türk Miras Hukukunda Alacaklıların Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.
- Berki, Ali Himmet: Vasiyet Ve Ölüme Bağlı Tasarruflar, Ege Matbaası, Ankara 1961.
- Berki, Şakir: Miras Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1975.
- Bıçakçı, Levent: Mirastan Feragat Sözleşmesi, İstanbul 1999.
- Can, Saffet: “Hukukta Yorum, Örneksime, Güven”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 54, 2004, S. 397-400.
- Dalamanlı, Lütfü: Miras Hukuku Ve Tatbikatı, Kazancı Matbaacılık Sanayii, İstanbul 1983.
- Dural, Mustafa: Miras Sözleşmeleri (İsviçre Alman Ve Avusturya Hukuklarıyla Karşılaştırmalı Olarak), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980

Dural, Mustafa - Öz, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV. Miras Hukuku, Filiz Kitapevi, İstanbul 2012.

Dural, Mustafa - Öz, Turgut: Miras Hukuku Dersleri (Tenkis-Mirasın Geçmesi-Mirasın İktisabı-Miras Ortaklığı Ve Mirasın Paylaştırılması) Cilt II, Filiz Kitabevi, İstanbul 2001.

Eren, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, İstanbul 2003.

Eren, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Tenkis Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1973.

Gençcan, Ömer Uğur: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (Bilimsel Açıklama, İçtihatlar, İlgili Mevzuat), 2. Cilt, Yetkin Basımevi, Ankara 2007.

Gençcan, Ömer Uğur: Miras Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2011.

Göktürk, Hüseyin Avni: Miras Hukuku, Sosyal Bilimler Okulu Neşriyatı, Ankara 1937.

Gönensay, Samim – Birsen, Kemaleddin: Miras Hukuku, Ahmed Said Matbaası, İstanbul 1963.

Hatemi, Hüseyin: Miras Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.

Hatemi, Hüseyin-Gökyayla, Emre: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.

İmre, Zahit – Erman, Hasan: Miras Hukuku, D&R Yayınları, İstanbul 2011.

İnan, Ali Naim: Miras Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 2004.

İnan, Ali Naim – Ertaş, Şeref – Albaş, Hakan: Miras Hukuku, İleri Yayınevi, İzmir 2012.

İnal, Nihat: Örnek Karar Ve Dilekçelerle Açıklamalı Türk Medeni Yasası, Sözkese Matbaacılık, Ankara 2006.

İşgüzar, Hasan: Yeni Türk Medeni Kanunu'na Göre Miras Hukuku Hükümlerindeki Değişiklikler Ve Yenilikler, Yetkin Yayınları, Ankara 2003

Kaçak, Nazif: Yeni İçtihatlarla Yeni Miras Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006.

Kaynar, Reşat: Medeni Hukuk Dersleri, Yayın Ve Yardım Vakfı Yayınları, İstanbul 1978.

- Kılıçoğlu, Ahmet M.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitapevi, Ankara 2012.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2012.
- Kılıçoğlu, Ahmet M.: Medeni Kanun'umuzun Aile – Miras Ve Eşya Hukukunda Getirdiği Yenilikler, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2003.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip: Miras Hukukuna Giriş, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.
- Kömürcüoğlu, Halit – Ergüney, Hilmi: Şahıs Aile Ve Miras Hukuku, Güney Matbaacılık Ve Gazetecilik, Ankara.
- Köprülü, Bülent: Miras Hukuku Dersleri (Mirasçılar-Ölüme Bağlı Tasarruflar-Mirasın İntikali), Fakülteler Matbaası, İstanbul 1985.
- Nomer, Haluk N. : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım, İstanbul 2012.
- Oğuzman, Kemal: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.
- Oğuzman, M. Kemal – Öz, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012.
- Özmen, İsmail: Eski & Yeni Açıklamalı İçtihatlı Miras Hukuku Davaları, Kartal Yayınevi, Ankara 2006.
- Öztan, Bilge: Miras Hukuku, Turhan Kitapevi, Ankara 2012.
- Öztrak, İlhan: Miras Hukuku, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1968.
- Özuğur, Ali İhsan: Türk Medeni Kanunundan Önce Ve Sonra Miras Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.
- Palamut, Mehmet: Medeni Hukuk, Motif Matbaacılık, İstanbul 2004.
- Reisoğlu, Safa: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Basım, İstanbul 2012.
- Serozan, Rona: Sağlararası İşlem Yoluyla Ölüme Bağlı Kazandırma, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979.
- Serozan, Rona – Engin, Baki İlkay: Miras Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.
- Şener, Esat: Miras Hukuku, Olgaç Matbaası, Ankara 1977.

Şener, Esat: Tenkis Mirasta İade Ve Miras Sebebi İle İstihkak Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara 1995.

Şenyüz, Doğan: Borçlar Hukuku Genel Ve Özel Hükümler, Ekin Basım, Bursa 2011.

Turan, Gamze: Ölüme Bağlı Tasarrufların Hükümsüzlüğü, Turhan Kitabevi, Ankara 2009.

Tüfek, Gültekin: Miras Hukukunda Tenkis Ve İade Davaları, Olgaç Matbaası, Ankara 1977.

Uyar, Talih: Türk Medeni Kanunu Miras Hukuku (Gerekçeli-İçtihatlı), Feryal Matbaacılık, Ankara.

Yıldırım, Abdülkerim: Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart Ve Mükellefiyetler, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.